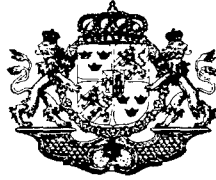

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK

SOCIALSTATISTIK

LÖNESTATISTISK ÅRSBOK

FÖR

SVERIGE

1936

UTGIVEN AV

K. SOCIALSTYRELSEN

STOCKHOLM 1937

ISAAC MARCUS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

INLEDNING

TILL

Lönestatistisk årsbok för Sverige / Socialstyrelsen. – Stockholm, 1931-1953. - (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1929-1951.

1929-1949 med innehållsförteckning, sammanfattning och parallelltitel på franska: Annuaire statistique des salaires de la Suède. - 1950-1951 med innehållsförteckning, sammanfattning och parallelltitel på engelska: Year book of wage statistics in Sweden.

Föregångare:

Arbetartillgång, arbetstid och arbetslön inom Sveriges jordbruk / Socialstyrelsen. – Stockholm, 1912-1929. - (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1911-1928.

Sociala meddelanden. – Stockholm : Norstedt, 1912-1967. – 1912-1953 utgör Statistiska meddelanden. Ser. F, Sociala meddelanden.

Här publicerade Socialstyrelsen uppgifter om löneförhållandena inom industri och hantverk m.m.

Efterföljare:

Löner. Del. 1: Tjänstemän inom privat sektor / Statistiska centralbyrån. – Stockholm, 1954-1986. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1953-1985

Löner. Del 2: Arbetare inom privat sektor / Statistiska centralbyrån. – Stockholm,

1954-1986. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1952-1985

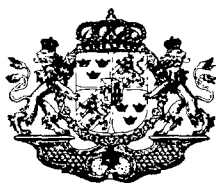
Översiktspublikation:

Historisk statistik för Sverige. Statistiska översiktstabeller : utöver i del I och del II publicerade t.o.m. år 1950 / Statistiska centralbyrån. – Stockholm, 1960.

Lönestatistisk årsbok för Sverige 1936. – (Sveriges officiella statistik).
Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2011.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK

SOCIALSTATISTIK

LÖNESTATISTISK ÅRSBOK

FÖR

SVERIGE

1936

UTGIVEN AV

K. SOCIALSTYRELSEN

STOCKHOLM 1937

ISAAC MARCUS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

Annuaire statistique des salaires de la Suède en 1936.

Pour la table des matières voir page 4

Pour le résumé français voir page 5

Den i föreliggande publikation ingående redogörelsen för arbetslönerna inom Sveriges jordbruk och skogsbruk m. m. samt för löneförhållandena inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m. år 1936 ansluter sig i fråga om uppställning och innehåll i allt väsentligt till Lönestatistisk årsbok för år 1935.

Preliminära siffror rörande löneförhållandena inom jordbruk, skogsbruk och vägarbete samt inom industri, handel, samfärdsel m. m. år 1936 ha tidigare publicerats i Sociala Meddelanden.

Den närmaste ledningen av hithörande arbeten handhaves inom styrelsen av förste aktuarien A. Twengström, vilken även utarbetat föreliggande berättelse.

Stockholm i november 1937.

SIGFRID HANSSON.

BERTIL NYSTRÖM.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	sid.
<i>Sammanfattning på franska</i>	5
I. Löneförhållandena inom jordbruk, skogsbruk och vägarbete	
A. Lantarbetare	
a. Undersökningens primärmaterial	9
b. Lönenivåns förändringar åren 1913—1936	10
c. Avtalsenliga och faktiska löner å olika orter	13
1. Tjänstefolk	17
2. Statäre	18
3. Daglönare	21
B. Skogsarbetare	25
C. Vägarbetare	29
II. Löneförhållandena inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m.	
A. Undersökningens primärmaterial	34
B. Löneförhållandena för privatanställda (förvaltningspersonal o. d.)	39
C. Löneförhållandena för arbetare inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m.	
a. Antal redovisade arbetare	48
b. Löneutvecklingen i allmänhet	48
c. Löneinkomster per timme	54
d. Löneinkomster per dag, vecka och år	67
e. Arbetarlöner inom olika dyrortsgrupper, inom konkurrens- och hemmamarknadsindustri samt å olika orter	69
f. Löneförhållandena för sjöfolk, hotell- och restaurangpersonal samt hembiträden	82
g. Löneinkomster vid statens anläggningsarbeten	86
D. Industriens sysselsättningsvolym och lönebudget åren 1929—1936	89
Bilagor:	
Bil. 1. Formulär till uppgifter för lantarbetarstatistiken	95
Bil. 2. Formulär till uppgifter för den industriella lönestatistiken	97

TABLE DES MATIÈRES

	Page
<i>Résumé en français</i>	5
I. Salaires dans l'agriculture, dans les exploitations forestières et dans les travaux de voirie	
A. Ouvriers agricoles	
a. Matériel primaire de l'enquête	9
b. Aperçu général sur les fluctuations des salaires de 1913 à 1936	10
c. Taux de salaires et salaires effectifs dans les différentes régions	13
1. Domestiques	17
2. Ouvriers agricoles à salaire mixte	18
3. Journaliers	21
B. Ouvriers forestiers	25
C. Ouvriers des travaux de voirie	29
II. Salaires dans l'industrie, les métiers manuels, le commerce, les services de transport, les services publics, etc.	
A. Matériel primaire de l'enquête	34
B. Salaires des employés dans les entreprises privées (personnel technique, employés de bureaux et employés de magasins)	39
C. Salaires des ouvriers dans l'industrie, les métiers manuels, le commerce, les services de transport, les services publics etc.	
a. Nombre d'ouvriers touchés par l'enquête	48
b. Aperçu général sur le mouvement des salaires	48
c. Salaires horaires	54
d. Salaires journaliers, hebdomadaires et annuels	67
e. Variations des salaires suivant le coût de la vie des différentes localités, salaires dans l'industrie d'exportation et dans l'industrie travaillant pour le marché intérieur	69
f. Salaires des marins, du personnel d'hôtel et de restaurant ainsi que du personnel domestique	82
g. Salaires des ouvriers des travaux de l'état	86
D. Nombre d'heures de travail effectuées et somme globale des salaires dans l'industrie pendant la période 1929—1936	89
Annexes:	
Ann. 1. Questionnaire employé pour la statistique des salaires agricoles	95
Ann. 2. Questionnaire employé pour la statistique des salaires industriels	97

Résumé.

I. Salaires dans l'agriculture, dans les exploitations forestières, etc.

Les renseignements réunis dans l'exposé suivant indiquent qu'au cours de l'année 1936, les salaires dans l'agriculture ainsi que dans la sylviculture ont subi une augmentation assez considérable. Pour les ouvriers agricoles ordinaires, les salaires ont augmenté, en moyenne, de 10 %, tandis que pour les ouvriers forestiers, ils ont augmenté d'environ 25 à 30 % (v. pages 12 et 28).

En ce qui concerne les *ouvriers agricoles*, l'enquête s'appuie sur 452 questionnaires réunis par les sociétés d'économie rurale par intermédiaire de leurs représentants dans les circonscriptions judiciaires ou territoriales équivalents. Les données se rapportent à la main-d'œuvre la moins qualifiée et la moins payée et non aux spécialistes professionnels, qui sont rétribués suivant leur capacité personnelle. La première de ces deux catégories de main-d'œuvre comprend cependant la grande majorité des ouvriers agricoles et se rencontre dans le pays entier.

Les principaux résultats des calculs effectués figurent aux tabl. 1 et 2, pages 11, 14 et 15. Au cours de l'année 1936 les salaires des ouvriers agricoles en Suède étaient, en moyenne, supérieurs au niveau de 1913 de 77 %, environ, (75 % pour les hommes et 95 % pour les femmes; v. diagramme page 12). Dans l'absence de données sur le coût de la vie à la campagne, on ne peut évaluer le niveau des salaires réels.

En ce qui concerne les *domestiques célibataires*, main-d'œuvre occupée surtout par les petits propriétaires, la rémunération du travail consiste en gages annuels en espèces, augmentés de la nourriture et du logement. L'importance de ces diverses formes de rémunération varie beaucoup suivant les régions. Pour l'ensemble du pays, les gages annuels d'un valet de ferme s'élèvent en moyenne à 626 cour. La nourriture étant évaluée à 481 cour. par an (1.32 cour. par jour), le salaire atteint au total 1 107 cour. par an. Pour les servantes, les gages en espèces s'élèvent, en moyenne, à 476 cour., la valeur de la nourriture à 419 cour. (1.15 cour. par jour) et le salaire total à 895 cour. Pour les valets de ferme, généralement mariés, qui, sous le nom de «*statare*» (ouvriers agricoles à salaire mixte), travaillent dans les grandes propriétés des régions agricoles proprement dites, et qui, en plus de leurs gages annuels, sont rétribués en nature («*stat*»), sous forme de lait, blé, pommes de terre, etc. et disposent d'un logement pour eux et leur famille, le salaire annuel s'élève, en moyenne, suivant les évaluations qui ont servi de base à cette enquête, à 1 378 cour., leurs gages annuels étant de 723 cour. Le logement se compose ordinairement, dans le sud de la Suède, de deux pièces et cuisine, mais ne comprend généralement, dans le reste du pays, qu'une pièce et une cuisine. Toutefois, ces données ne concernent que les valets de charrue ordinaires; les ouvriers à salaire mixte chargés du soin du bétail bénéficient en effet de gages en espèces plus élevés et parfois aussi d'allocations en nature plus importantes, en sorte qu'on évalue leur rémunération annuelle à 1 514 cour.

A côté de ces ouvriers à salaire mixte (*statare*), il existe des *journaliers à demeure* qui ne sont pas ou presque pas payés en nature, et dont le salaire quotidien varie beaucoup suivant les différentes régions. Leur salaire journalier s'élève en moyenne à 4.26 cour. en été et à 3.60 cour. en hiver, mais il est diminué de 1.14 cour. et de 1.10 cour., respectivement, lorsque l'ouvrier est nourri par le patron.

Outre ces journaliers, généralement engagés pour une année entière ou tout au moins pour plusieurs mois chez un même patron, il existe des ouvriers agricoles qui s'embauchent tantôt chez l'un, tantôt chez l'autre, suivant les besoins du moment. En été, le salaire par jour de ces *journaliers occasionnels*, qui ne sont pas logés gratuitement, est, en moyenne, de 4.85 cour.; il est 4.11 cour. en hiver, la nourriture restant à leurs frais. Lorsque ces ouvriers sont nourris par le patron, leur salaire moyen est de 3.54 cour. en été et de 2.93 cour. en hiver. Le montant du salaire par jour, en été, pour les journaliers occasionnels (non nourris par le patron), suivant les différents départements, ressort du cartogramme de la page 24.

Parmi les ouvriers payés à la journée, il existe aussi un grand nombre de femmes, employées comme aides pour la culture des betteraves et des pommes de terre, pour la rentrée des foins et des blés, etc.; elles ont, en été, un salaire moyen de 3.05 cour. par jour (ou bien 2.26 cour. et la nourriture en plus), lorsqu'elles sont considérées comme faisant partie du personnel fixe de la ferme. Lorsqu'il s'agit d'une aide occasionnelle, le salaire des femmes est, en été, un peu plus élevé: la moyenne pour l'ensemble du pays est de 3.39 cour. sans la nourriture, et de 2.55 cour. avec la nourriture. Pendant les mois d'hiver, le salaire de ces journalières diminue sensiblement, de même que pour les ouvriers appartenant à la catégorie correspondante.

Dans les régions forestières les ouvriers, qui travaillent pendant l'été dans l'agriculture, s'embauchent habituellement pendant l'hiver dans les exploitations forestières. Ce travail est payé presque exclusivement à la pièce. D'après les renseignements fournis par les inspecteurs des forêts, le gain moyen par jour dans l'ensemble des inspections se serait élevé pendant l'hiver 1936/1937 à 11.70 cour. pour les ouvriers chargés du charroi (y comprise la rémunération pour la mise à disposition d'un cheval) et à 6.25 cour. pour les ouvriers chargés de l'abatage des arbres (pages 26 et 27).

Les travaux de voirie constituent ainsi que les travaux forestiers une source de revenu très importante pour la population agricole. D'après les renseignements recueillis auprès des administrations régionales des routes et auprès de certains entrepreneurs de travaux de voirie, les ouvriers occupés à l'entretien des routes auraient gagné, en moyenne pendant l'été de 1937, 0.89 cour. par heure (pages 29 et 31). Cependant, la rémunération varie considérablement selon les régions, le gain moyen par heure le plus bas étant de 0.60 cour. et le gain le plus élevé de 1.38 cour. (ordinairement 0.80—0.91 cour.).

Dans l'horticulture, les taux de salaires par heure fixés dans les contrats collectifs pour les ouvriers qualifiés occupés dans les jardins de rapport, vont de 0.74 cour. à 0.87 cour. selon les différentes régions du pays (page 13).

II. Salaires dans l'industrie, les métiers manuels, le commerce, les services de transport, les services publics, etc.

L'enquête a été basée sur un questionnaire auquel ont répondu 11 329 entreprises. Parmi ce nombre, 6 734 ont fourni à la fois des renseignements sur les employés et sur les ouvriers, 1 477 sur les employés seulement et 3 118 seulement sur les ouvriers. Les données primaires englobent en tout 578 370 salariés, dont 122 512 employés et 455 858 ouvriers. Parmi ces derniers, 79.3 % appartiennent à l'industrie proprement dite et le reste, soit 20.7 %, aux services des tramways et des chemins de fer (privés), à l'arrimage, au bâtiment, ainsi qu'au commerce et aux entrepôts.

De même que l'année précédente, le questionnaire ne portait, en ce qui concerne les employés, que sur la somme totale payée sous forme de salaires par chaque entreprise et sur le nombre moyen, réparti en hommes et femmes, des employés attachés à l'entreprise pendant l'exercice envisagé. Par contre, en ce qui concerne les ouvriers, le questionnaire prévoyait la répartition de la somme globale des salaires sur les ouvriers à l'heure et sur les ouvriers à forfait, ainsi que l'indication du nombre d'heures correspondant. On demandait en outre aux intéressés de mentionner le nombre total de journées de travail, de semaines de travail et le nombre moyen par jour des ouvriers pendant la période.

Les employés visés par l'enquête ont été, comme précédemment, répartis en trois groupes: le personnel technique, les employés de bureaux proprement dits et les employés de magasins. Pour l'ensemble des salariés ci-nommés, le revenu annuel moyen s'élevait en 1936 à 3 358 cour. Si, afin de comparer le niveau des salaires en 1936 avec celui des années précédentes, on refait le calcul des moyennes antérieures sous la supposition que le personnel fût réparti sur groupes professionnels et sur sexes dans les mêmes proportions qu'en 1936, on trouve que le salaire annuel moyen de cette dernière année implique sur celui de 1913 une augmentation de 75 %, tandis que par rapport à 1935 il est resté inchangé.

Comme précédemment, le traitement annuel moyen est le plus haut pour le personnel technique (5 204 cour.) et le plus bas pour le personnel de magasins (1 977 cour.), tandis que le traitement moyen des employés de bureaux tient à peu près le milieu entre les deux autres (3 425 cour.). Les changements survenus dans le niveau des salaires pendant la période 1913—1936 sont assez différents pour les trois groupes. Ainsi les salaires des employés de magasins ont augmenté de 82 % depuis 1913, tandis que les salaires du personnel technique et ceux des employés de bureaux ont augmenté de 71 et de 75 %, respectivement. En outre, on constate que l'augmentation a généralement été plus grande pour les femmes (92 %) que pour les hommes (72 %).

En ce qui concerne les ouvriers, les gains moyens par heure pendant l'année 1936 furent de 1.25 cour. pour les hommes et de 0.75 cour. pour les femmes. Par rapport à l'année précédente il n'y a eu qu'une augmentation assez faible, les moyennes correspondantes de l'année 1935

étant de 1'24 et de 0'74 cour. respectivement. Pourtant cette augmentation, jointe à un nombre plus élevé des heures de travail pendant l'année, a amené une certaine augmentation des gains moyens annuels.

Pour le groupe ouvrier considéré dans son ensemble, on constate, que, par rapport à l'année 1913, le gain par heure a augmenté de 180 %, le gain par jour de 135 % et le gain par an de 132 %. Les différences que l'on observe dans le développement des salaires, suivant qu'on les considère par heure, par jour ou par an, tiennent en majeure partie à la réduction survenue au cours de la période envisagée dans la durée du travail journalier en raison de la loi de 8 heures.

De même que pour les employés, on constate pour le personnel ouvrier une tendance à l'égalisation des salaires pour les deux sexes. C'est ainsi que, de 1913 à 1936, le salaire à l'heure des hommes a augmenté de 178 %, le salaire journalier de 134 %, et le salaire annuel de 130 %, tandis que, pendant la même période, les salaires des femmes ont augmenté de 213, de 153 et de 160 %, respectivement. Si l'on limite l'enquête à l'industrie proprement dite et si l'on exclut, par conséquent, certains groupes pour lesquels la hausse des salaires a été relativement forte, comme les ouvriers des travaux publics, des transports et du bâtiment etc., on trouve que, pour les hommes, la hausse a été notablement inférieure, soit, par exemple, en ce qui concerne les salaires par heure 164 %, tandis que, pour les femmes, le résultat du calcul ne subit qu'une légère modification, l'augmentation étant, dans ce cas, de 208 %.

Les calculs effectués jusqu'ici ne portent cependant que sur les salaires-argent et ne concernent, par suite, que les modifications nominales survenues dans les salaires au cours de la période envisagée. En faisant la comparaison entre le niveau des salaires et celui du coût de la vie, exprimés tous deux en nombres indices avec l'année 1913 comme base, on a cherché à établir dans quelle mesure les fluctuations des salaires en espèce sont vraiment effectives et comportent un pouvoir d'achat d'une quantité plus ou moins grande de marchandises. En divisant les nombres indices des salaires nominaux avec l'index du coût de la vie pour les années correspondantes, on a obtenu des nombres indices exprimant les fluctuations des salaires réels par rapport à 1913. On trouvera dans le tableau ci-dessous les nombres indices ainsi établis (v. aussi le diagramme III page 52).

Nombres indices (1913 = 100)	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924
Salaire nominal:												
par heure	100	105	108	118	148	213	283	370	365	265	253	255
» jour	100	101	108	119	145	206	265	309	306	223	213	214
» an	100	101	108	119	142	198	256	295	271	209	203	211
Coût de la vie	100	102	115	130	162	225	261	269	241	195	177	174
Salaire réel:												
par heure	100	103	93	90	91	94	108	138	151	136	143	147
» jour	100	99	94	91	90	92	102	115	127	114	120	123
» an	100	99	94	91	88	88	98	110	112	107	114	121

Nombres indices (1913 = 100)	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936
Salaire nominal:												
par heure	265	268	268	273	280	288	288	283	273	273	278	280
» jour	219	223	223	225	232	242	238	235	227	228	235	235
» an	216	220	224	220	231	233	225	212	213	221	226	232
Coût de la vie	176	172	171	171	169	164	159	156	153	154	156	158
Salaire réel:												
par heure	151	156	156	159	166	175	181	181	178	177	178	177
» jour	125	130	130	132	138	147	150	151	148	148	151	149
» an	123	128	131	129	137	142	141	136	139	144	145	147

Il ressort de ce tableau que, jusqu'à 1918 l'augmentation des salaires, aussi bien journaliers qu'horaires, fut inférieure à l'augmentation du coût de la vie en sorte que les salaires réels correspondants furent, pendant ces années, inférieurs à ceux de l'année 1913, mais qu'à partir de 1919 c'est l'inverse qui s'est produit. Le salaire annuel a été sujet à une évolution analogue, à cette différence près que l'équilibre entre le salaire et le coût de la vie ne s'est établi qu'un an plus tard, c.-à-d. en 1920.

Après avoir dépassé le niveau de l'année de base (100), les salaires réels ont continué à monter pendant la période envisagée, à l'exception d'une ou deux années seulement. — En 1936 les salaires réels par heure, par jour et par an furent supérieurs au niveau de 1913 de 77 %, de 49 % et de 47 %, respectivement. Si comme on l'a fait auparavant au sujet des salaires-argent, on limite les calculs sur les salaires réels à l'industrie proprement dite, on constate que l'augmentation par rapport à l'avant-guerre est quelque peu inférieure, puisqu'elle s'élève pour les salaires horaires à 65 %, pour les salaires journaliers à 39 % et pour les salaires annuels à 42 %.

Les nombres indices concernant les salaires annuels ainsi que les moyennes correspondantes se rapportent — à cause de la nature des données fournies par les entreprises — à des ouvriers occupés pratiquement toute l'année ou du moins durant la partie de l'année pendant laquelle l'industrie en question a été en pleine activité. Si, au contraire, on avait pu évaluer le salaire annuel par ouvrier en tenant compte du temps que chaque individu a eu du travail, les chiffres du tableau auraient certainement varié bien davantage, à cause du chômage.

Certains calculs ont été effectués concernant d'une part la somme totale des salaires payés dans l'industrie proprement dite, pendant les années 1929 à 1936, d'autre part le nombre d'heures de travail effectuées. En 1936, pour 3 675 entreprises ayant au total 316 877 ouvriers, la somme totale des salaires s'élevait à 759.9 mill. couronnes et le nombre d'heures de travail effectués à 724.9 mill. En comparant, d'année en année, les entreprises qui ont fourni des données pour deux années consécutives, on a encore pu établir que le nombre moyen d'ouvriers occupés dans l'industrie proprement dite avait augmenté de 5 % depuis 1935 et de 19 % par rapport à l'année 1932, tandis que l'augmentation des heures de travail effectuées était de 6 % et de 31 %, respectivement, et celle de la somme totale des salaires de 8 % et de 35 %, respectivement. (v. les diagrammes page 92.) Dans ce calcul, l'on n'a cependant pu tenir compte ni de la fondation de nouvelles entreprises, ni de la cession de certaines entreprises.

I. Löneförhållandena inom jordbruk, skogsbruk och vägarbete.

A. Lantarbetare.

a. Undersökningens primärmaterial.

Föreliggande undersökning har utförts efter i huvudsak samma plan som motsvarande för år 1935. Enligt kungl. kungörelsen den 4 september 1929 angående insamlande av uppgifter till lantarbetarstatistiken ha hushållningssällskapen att till nämnda statistik införskaffa dels årligen uppgifter angående arbetslöshet och arbetslön inom jordbruket, dels ock vart femte år uppgift om arbetstiden inom detsamma. Medan dylika uppgifter alltifrån den officiella lantarbetarstatistikens början år 1911 och t. o. m. år 1928 insamlades från kommunalstämmodordförandena i rikets landskommuner, skulle dessa uppgifter enligt nämnda kungörelse fr. o. m. år 1929 inom varje hushållningssällskap insamlas av sällskapets högre underavdelningar eller, där sådana ej vore inrättade, av häradsombud, som jämlikt gällande reglemente av hushållningssällskapet utsetts för anskaffande av årliga uppgifter till jordbruksstatistiken. Uppgifterna borde insändas till hushållningssällskapet före den 15 november, varefter hushållningssällskapet hade att efter granskning och erforderlig komplettering före den 15 december insända dem till socialstyrelsen. Det skulle tillkomma socialstyrelsen att fastställa formulär för ifrågavarande uppgifter samt meddela anvisningar för deras ifyllande. Frågeformuläret för insamlande av uppgifter för tjänsteåret 1936/1937 (se sid. 95—96) överensstämde i huvudsak med det föregående år använda.

Detta frågeformulär utsändes av socialstyrelsen i oktober 1936 till samtliga hushållningssällskap med anhållan, att de ville ombesörja, att från var och en av sällskapens högre underavdelningar resp. häradsombud för tjänsteåret 1936/1937 avgäves möjligast noggranna och fullständiga uppgifter rörande inom resp. områden sysselsatta lantarbetares löneförhållanden m. m., varvid uppgifterna för årsanställda arbetare m. fl. borde avse arbetsvillkoren sådana dessa reglerats vid flyttningstiden i slutet av okto-

ber månad. Från hushållningssällskapen inkommo 452 dylika primäruppgifter.

På grundval av de intill början av januari 1937 inkomna uppgifterna utarbetades en preliminär redogörelse för arbetstillgång och arbetslön inom jordbruket år 1936, vilken publicerades i Sociala Meddelanden (årg. 1937, sid. 103 o. f.).¹

b. Lönenivåns förändringar åren 1913—1936.

I frågeformuläret ha uppgifter begärts om de löner i kontant och in natura, som inom vederbörande redovisningsområden vanligen utgå till vissa huvudgrupper av lantarbetare, nämligen dels tjänstefolk (årsanställda ogifta tjänare i arbetsgivarens kost), dels statare (gifta arbetare med stat), dels slutligen olika slag av daglönare. Dessa uppgifter borde i fråga om årsanställda arbetare avse tjänsteåret 1936/1937, medan de för daglönare skulle gälla sommaren 1936 resp. vintern 1936/1937. Inom var och en av dessa grupper ha endast upptagits de allmänast förekommande och i regel lägst avlönade arbetarkategorierna. Däremot ha löneuppgifter ej inhämtats rörande förtroende- och yrkesmän av olika slag, såsom befallningsmän, rättare, fördrängar, kuskar, stalldrängar, smeder, slöjdare, trädgårdsmästare o. d., vilkas löneförhållanden i högre grad röna inverkan av personliga förhållanden och därför endast kunna utrönas på grundval av individualuppgifter och icke enbart med ledning av summariska genomsnittsuppgifter.

För belysande av löneutvecklingen sedan tiden före världskriget (1913) meddelas i tab. 1 genomsnittliga lönesiffror beträffande vissa viktigare arbetarkategorier för åren 1913—1936 samt på grundval härav uträknade indextal, varvid avlöningen år 1913 satts = 100. I tabellen belyses även löneutvecklingen under de senaste åren genom särskilda indextal för åren 1930—1936 med år 1929 som basår. Vid beräkningen av de i tabellen redovisade medellönerna för samtliga där upptagna manliga och kvinnliga arbetare ha de särskilda löneserierna underkastats vägning med hänsyn till de olika arbetarkategoriernas numeriska betydelse m. m.² De på grundval av dessa genomsnittslöner uträknade indextalen, utvisande förändringen av männens och kvinnornas löner i förhållande till 1913 års lönenivå, ha åskådliggjorts genom diagrammet å sid. 12.

Av tabellen och diagrammet framgår, att lantarbetarlönerna under

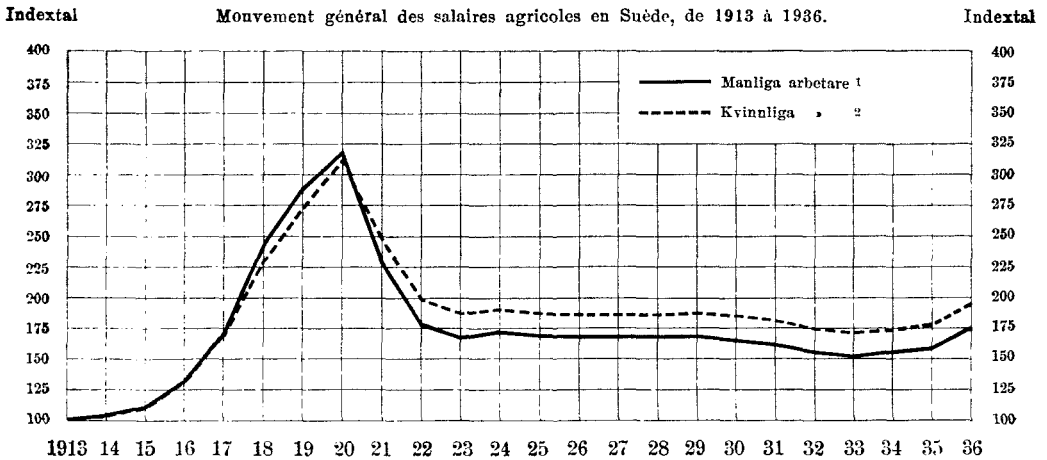
¹ Behandlingen av formulärets frågor rörande läget på jordbrukets arbetsmarknad har här liksom i föregående berättelse utslutits, då en redogörelse härför meddelats i nämnda uppsats i Sociala Meddelanden. — I fråga om arbetstidsförhållandena inom jordbruket hänvisas till uppgifterna i Lönestatistisk årsbok 1934, sid. 10 o. f.

² Härvid ha de i tabellen representerade arbetargrupperna uppskattats till ett antal av 180 000 män (50 000 tjänare, 40 000 statavlönade körkarlar samt 50 000 daglönare i egen och 40 000 i arbetsgivarens kost) och 40 000 kvinnor (20 000 tjänare samt 10 000 daglönare i egen och 10 000 i arbetsgivarens kost). Vidare har antalet arbetsdagar för daglönarna antagits utgöra 300, varav 200 med sommar- och 100 med vinterdaglön.

Tab. 1. Lönenivåns förändringar inom jordbruket åren 1913—1936.

Å r	M a n l i g a l a n t a r b e t a r e									K v i n n l i g a l a n t a r b.								
	tjänare		statavlönade körkarlar		tillfälliga		daglönare		beräk- nad total- avlö- ning pr år för samt. arb.	tjänare		tillfälliga		daglönare		beräk- nad total- avlö- ning pr år för samt. arb.		
	kon- tant års- lön	årslön samt kost och logi	kon- tant årslön	årslön och natu- raför- måner	i egen kost		i arbetsgi- vares kost			kon- tant års- lön	årslön samt kost och logi	i egen kost		i arbetsgi- vares kost				
					som- mar- dag- lön	vin- ter- dag- lön	som- mar- dag- lön	vin- ter- dag- lön	som- mar- dag- lön			vin- ter- dag- lön						
a) Absoluta tal, kr.																		
1913	326	683	329	720	2·97	2·19	2·05	1·43	698	197	485	1·77	1·34	1·21	0·89	447		
1914	332	702	334	811	3·02	2·24	2·10	1·46	731	202	501	1·81	1·38	1·24	0·92	461		
1915	343	755	346	883	3·13	2·34	2·18	1·55	776	212	547	1·87	1·43	1·29	0·98	492		
1916	398	906	390	987	3·77	3·02	2·63	1·96	925	241	655	2·23	1·75	1·52	1·18	588		
1917	489	1 146	457	1 236	5·00	4·00	3·43	2·63	1 197	286	813	2·95	2·29	1·93	1·46	747		
1918	689	1 629	646	1 764	7·14	5·62	4·75	3·63	1 689	376	1 131	4·00	3·07	2·67	2·02	1 026		
1919	884	1 903	826	2 088	8·58	6·72	5·76	4·33	2 008	502	1 320	4·82	3·71	3·22	2·43	1 216		
1920	1 075	2 105	1 047	2 352	9·37	7·20	6·41	4·71	2 218	661	1 495	5·62	4·30	3·72	2·79	1 392		
1921	784	1 551	807	1 649	6·74	5·06	4·75	3·34	1 598	541	1 174	4·41	3·33	3·05	2·19	1 098		
1922	609	1 246	651	1 325	5·04	3·89	3·48	2·51	1 239	450	975	3·46	2·66	2·39	1·77	891		
1923	566	1 155	615	1 275	4·74	3·67	3·28	2·40	1 169	423	913	3·23	2·51	2·27	1·69	837		
1924	570	1 164	624	1 371	4·79	3·72	3·34	2·48	1 201	430	933	3·27	2·54	2·28	1·71	850		
1925	566	1 139	627	1 318	4·74	3·70	3·32	2·47	1 178	426	909	3·24	2·53	2·27	1·70	836		
1926	560	1 126	626	1 328	4·72	3·68	3·32	2·49	1 175	422	898	3·24	2·53	2·28	1·72	831		
1927	560	1 121	624	1 334	4·71	3·70	3·31	2·48	1 175	423	893	3·23	2·53	2·30	1·74	830		
1928	560	1 119	627	1 329	4·71	3·70	3·32	2·48	1 173	424	891	3·24	2·56	2·31	1·75	831		
1929	566	1 123	631	1 308	4·73	3·71	3·33	2·50	1 172	428	893	3·27	2·56	2·33	1·77	835		
1930	567	1 093	633	1 260	4·69	3·69	3·36	2·53	1 152	434	880	3·21	2·56	2·31	1·79	825		
1931	556	1 060	629	1 247	4·57	3·57	3·28	2·46	1 124	425	860	3·15	2·51	2·26	1·78	808		
1932	525	1 003	617	1 213	4·43	3·47	3·15	2·37	1 083	405	817	3·08	2·44	2·20	1·74	777		
1933	512	971	615	1 208	4·33	3·44	3·10	2·34	1 064	399	798	3·04	2·41	2·19	1·74	764		
1934	521	980	625	1 229	4·36	3·49	3·16	2·41	1 079	408	807	3·06	2·45	2·25	1·79	775		
1935	545	1 010	643	1 263	4·50	3·60	3·24	2·50	1 111	423	826	3·12	2·52	2·32	1·86	795		
1936	626	1 107	723	1 378	4·85	4·11	3·54	2·93	1 220	476	895	3·39	2·90	2·55	2·18	872		
b) Indexantal, om avlöningen år 1913 sättes = 100																		
1915	135	111	105	123	105	107	106	108	111	108	113	106	107	107	110	110		
1920	330	308	318	327	315	329	313	329	318	336	308	318	321	307	313	311		
1930	174	160	192	175	158	168	164	177	165	220	181	181	191	191	201	185		
1931	171	155	191	173	154	163	159	172	161	216	177	178	187	187	200	181		
1932	161	147	188	168	149	158	154	166	155	206	168	174	182	182	196	174		
1933	157	142	187	168	146	157	151	164	152	203	165	172	180	181	196	171		
1934	160	143	190	171	147	159	154	169	155	207	166	173	183	186	201	173		
1935	167	148	195	175	152	164	158	175	159	215	170	176	188	192	209	178		
1936	192	162	220	191	163	188	173	205	175	242	185	192	216	211	245	195		
c) Indexantal, om avlöningen år 1929 sättes = 100																		
1930	100	97	100	96	99	99	101	101	98	101	99	98	100	99	101	99		
1931	98	94	100	95	97	96	98	98	96	99	96	96	98	97	101	97		
1932	93	89	98	93	94	94	95	95	92	95	91	94	95	94	98	93		
1933	90	86	97	93	92	93	93	94	91	93	89	93	94	94	98	91		
1934	92	87	99	94	92	94	95	96	92	95	90	94	96	97	101	93		
1935	96	90	102	97	95	97	97	100	95	99	92	95	98	100	105	95		
1936	111	99	115	105	103	111	106	117	104	111	100	104	113	109	123	104		

Diagram I. Löneutvecklingen för lantarbetare åren
1913—1936.

perioden 1914—1920 oavbrutet stego, tills kulmen år 1920 nåddes vid omkring 215 % över 1913 års nivå. De tre följande åren medförde en löne­reduktion av 40—50 % från nämnda topplöner.

Därefter skedde en stabilisering under åren 1924—1930, under vilken tid lönenivån förblev i huvudsak orubbad. Under intryck av de år 1931 allt mera framträdande verkningarna av den ekonomiska depressionen inträdde en ganska allmän lönesänkning. Mellan åren 1933 och 1935 har där­emot lönenivån åter visat en stigande tendens, vilken blev ännu starkare markerad år 1936, då ökningen för olika arbetarkategorier i genomsnitt växlade mellan 8—17 %. För de i tab. 1 upptagna arbetargrupperna ligga f. n. genomsnittslönerna beträffande männen 75 % och beträffande kvin­norna 95 % över avlöningarna för motsvarande arbetargrupper år 1913. Uträknas ett vägt medeltal för samtliga grupper, förete arbetslönerna år 1936 i förhållande till 1913 års löneläge en höjning av 77 % och i förhål­lande till 1935 års lönenivå en ökning med 10 %.

Önskvärt skulle vara att vid sidan av dessa siffror för penninglönens utveckling även kunna lämna motsvarande för reallönen, utvisande fluktuationerna i den kvan­titet varor och tjänster lantarbetarna vid olika tider kunnat erhålla för sin kon­tantlön. Tyvärr saknas dock den detaljerade kännedom om de nuvarande pris- och levnadskostnadsförhållandena på landsbygden, som erfordras för genomförandet av en dylik beräkning.

¹ Ouvriers. — ² Ouvrières.

c. Avtalsenliga och faktiska löner å olika orter.

Närmare upplysningar om löneförhållandena inom olika delar av landet lämnar efterföljande tab. 2, i vilken huvudresultaten av de lönestatistiska beräkningarna meddelas såsom läns-, landsdels- och riksmedel. Vid beräkningen av riksmedelalten ävensom av medellönerna för olika landsdelar ha länsiffrorna vägts med antalet socknar.

Då de mellan lantarbetsgivarnas och lantarbetarnas organisationer hösten 1936 ingångna kollektivavtalen i stor utsträckning varit normerande för lönesättningen, särskilt i östra och södra Sverige, ha de i dessa avtal intagna lönesatserna införts i tab. 2.¹ Avtalens timlöner ha omräknats till daglöner på grundval av riksavtalets bestämmelser om arbetstiden (under resp. april—september och december—februari). Vid beräkning av riksoch landsdelsmedeltalen har hänsyn tagits icke blott till de i tabellen medtagna avtalen, vilka omfatta hela län eller liknande större områden, utan även till sådana avtal, vilka endast avse enstaka lant- eller bruks-egendomar.

För att erhålla närmare uppgifter om kollektivavtalens giltighetsområde upptogs på lantarbetarstatistikens frågeformulär liksom föregående år en särskild fråga, huruvida kollektivavtal gällde eller avtalsenliga lönesatser tillämpades inom respektive uppgiftsområden. Ehuru redovisningsområdenas relativa fåtalighet och därmed följande stora omfattning försvårat ett exakt besvarande av de framställda frågorna, synes det emellertid framgå av svaren, att det egentligen är inom östra och södra Sve-

¹ De lantarbetarna närliggande trädgårdsarbetarna ha i viss utsträckning (ca 1 250 arbetare anställda hos 218 arbetsgivare) fått sina löner avtalsenligt reglerade, i det att mellan Svenska trädgårdsarbetsgivareföreningen och Svenska lantarbetareförbundet i december 1936 träffades ett riksavtal, innehållande allmänna bestämmelser, kompletterat medelst lokala löneavtal. I riksavtalet indelas de egentliga handelsträdgårdsarbetarna i 5 grupper, varvid grupp 1 omfattar fullgoda trädgårdsarbetare, som uppnått 22 års ålder och ha minst 6 års praktik i trädgårdsyrket, grupp 2 arbetare, som fyllt 21 år och ha minst 4 års praktik, samt grupperna 3—5 arbetare, som fyllt resp. 20, 18 och 16 år. Här nedan lämnas en översikt av de i de olika lokalavtalen fastställda lönesatserna för den förstnämnda gruppen.

	Timlön för yrkeslärare	Sthlms trädgårdsarbetare	Sthlms norra Hagaförorterna	Haga	Djurs-holm	Rotebro	Kersö, Jönköping o. Oskarshamn	Uppsala, Nyköping o. Steplinge	Tors-kors (Karlskrona)	Mal-mö borg	Göteborg	Vänersborg o. Skövde	Alingsås	Örebro	Köping	Norrköping, Linköping, Hålsingborg, Gävle stad, Västerås
År 1935/1936	78	80	85	100	77	80	75	71	74	80—82	71	70	82	72	74	76
» 1936/1937	87	85	.	.	.	80**	80	73	74	87	80	.	.	.	80	.

Hur de faktiska lönerna för trädgårdsarbetare ställt sig under år 1936 framgår av nedanstående genomsnittstal, som beräknats på grundval av uppgifter insamlade i samband med den industriella lönestatistiken.

Företag	Antal företag	Antal anställda		Genomsnittlig löneinkomst i kronor för			
		män	kvinnor	män	kvinnor	minderåriga	minderåriga
				per timme	per dag	per timme	per dag
Företag med mindre än 5 anställda	48	121	20	0'66	5'71	0'44	3'80
med 5—9 anställda	44	208	37	0'73	6'18	0'41	3'50
» 10 o. fl.	32	561	84	0'75	6'60	0'46	3'88
Samtliga	124	890	141	0'73	6'38	0'44	3'77

* Inkl. Hässelby, Tungelsta, Lambarudd och Ekebyhov. ** Uppgift finnes endast från Oskarshamn.

Tab. 2. Lantarbetarnas

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16													
																Manliga tjänare		Kvinnliga tjänare		Körkarlar med stat		Kreaturskötare med stat		Fasta manliga				
																Län och hushållnings-sällskapsområden samt landsdelar	kontant års-lön enl. koll.-avt.,	uppgiven löne-inkomst	kontant års-lön enl. koll.-avt.,	uppgiven löne-inkomst	kontant års-lön enl. koll.-avt.,	uppgiven löne-inkomst	kontant års-lön enl. koll.-avt.,	uppgiven löne-inkomst	i egen kost			
																									kontant löne-inkomst	total-avlöning,	kontant löne-inkomst	total-avlöning,
kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	dagl. enl. koll.-avt.,	uppg. dag-lön,	dagl. enl. koll.-avt.,	uppg. dag-lön,														
1	Stockholms	660	631	1 164	512	980	760	737	1 450	900	869	1 582	4 00	4 35	3 84	3 70												
2	Uppsala	660	645	1 139	566	999	760	760	1 475	900	900	1 615	4 00	4 31	3 84	3 58												
3	Södermanlands	660	639	1 141	484	921	760	739	1 420	900	863	1 544	4 00	4 29	3 84	3 61												
4	Östergötlands	660	657	1 135	496	904	760	742	1 428	900	881	1 572	4 00	4 03	3 84	3 66												
5	Jönköpings	—	627	1 132	515	941	—	707	1 307	—	867	1 470	—	4 00	—	3 40												
6	Kronobergs	—	647	1 131	478	915	—	712	1 263	—	860	1 411	—	4 00	—	3 33												
7	Kalmar	—	567	1 007	433	833	—	650	1 256	—	781	1 387	—	3 93	—	3 43												
8	norra hush.-sällsk.	—	588	985	466	830	—	661	1 226	—	838	1 403	—	4 00	—	3 75												
9	södra »	660	550	1 025	406	835	760	641	1 279	900	735	1 373	4 00	3 88	3 84	3 19												
10	Gotlands	650	575	1 001	414	791	750	708	1 266	890	803	1 361	—	4 25	3 68	3 37												
11	Blekinge	660	653	1 158	431	842	760	710	1 443	900	855	1 600	—	4 10	3 84	3 50												
12	Kristianstads	660	652	1 129	517	903	760	762	1 455	900	900	1 593	4 00	4 20	3 84	3 70												
13	Malmöhus	660	662	1 143	516	948	760	754	1 481	900	890	1 625	4 00	4 31	3 84	3 94												
14	Hallands	660	636	1 092	466	877	760	699	1 366	900	813	1 480	4 00	4 18	3 84	3 62												
15	Göteborgs och Bohus	660	538	995	412	818	760	699	1 286	900	788	1 375	4 00	3 97	3 84	3 10												
16	Älvsborgs	—	613	1 089	497	912	—	694	1 342	—	838	1 486	—	4 18	—	3 44												
17	norra hush.-sällsk.	660	603	1 072	476	877	760	695	1 345	900	838	1 488	4 00	4 01	3 84	3 46												
18	södra »	—	623	1 106	519	951	—	693	1 339	—	837	1 433	—	4 33	—	3 42												
19	Skaraborgs	660	615	1 097	491	921	760	684	1 293	900	801	1 415	4 00	4 08	3 84	3 17												
20	Värmlands	660	573	1 086	415	826	760	753	1 423	900	940	1 604	4 00	4 17	3 84	3 48												
21	Örebro	660	641	1 167	526	1 009	760	762	1 438	900	916	1 597	4 00	4 26	3 84	3 46												
22	Västmanlands	660	609	1 063	496	895	760	811	1 490	900	949	1 628	4 00	4 23	3 84	3 30												
23	Kopparbergs	—	697	1 175	442	861	—	—	—	—	—	—	—	4 60	4 65	4 08	4 17											
24	Gävleborgs	—	643	1 122	367	779	—	—	—	—	—	—	—	4 90	4 71	4 32	4 14											
25	Västernorrlands	—	613	1 086	379	783	—	—	—	—	—	—	—	5 41	—	4 24	—											
26	Jämtlands	—	648	1 132	383	795	—	—	—	—	—	—	—	—	4 96	—	4 46											
27	Västerbottens	—	626	1 092	358	734	—	—	—	—	—	—	—	—	5 57	—	4 89											
28	Norrbottnens	—	628	1 110	332	700	—	—	—	—	—	—	—	—	5 99	—	4 56											
29	Hela riket år 1936	660	626	1 107	476	895	760	723	1 378	900	857	1 514	4 03	4 26	3 85	3 60												
	Därav i:																											
30	Östra Sverige ³	660	640	1 134	510	940	760	753	1 448	900	887	1 584	4 00	4 22	3 84	3 60												
31	Småland och Öarna ⁴	656	604	1 070	464	875	756	694	1 276	896	829	1 412	4 00	4 04	3 78	3 39												
32	Södra Sverige ⁵	660	658	1 140	509	923	760	753	1 469	900	890	1 611	4 00	4 25	3 84	3 32												
33	Västra Sverige ⁶	660	606	1 087	476	899	760	704	1 339	900	835	1 472	4 03	4 12	3 85	3 34												
34	Norra Sverige ⁷	—	644	1 121	352	786	—	—	—	—	—	—	—	4 87	5 12	4 29	4 35											
35	Hela riket år 1935	551	545	1 010	423	826	650	643	1 263	720	736	1 357	4 03	4 00	3 22	3 20												
36	» » » 1934	505	521	980	408	807	623	625	1 229	693	721	1 326	3 80	3 93	3 04	3 14												
37	» » » 1913	—	326	633	197	485	—	329	720	—	375	773	—	2 54	—	1 92												

¹ De här meddelade sommarlönerna avse de för tjänsteåret 1935/36 gällande avtalen, medan de i tabellen löneavtalen. — ² Fr. o. m. den 1 april 1937. — ³ Stockholms, Uppsala, Västmanlands, Södermanlands och Malmöhus län. — ⁴ Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Värmlands och Örebro län. —

Löneförmaner år 1936.

17		18		19		20		21		22		23		24		25		26		27		28		29		30		31		32		33		34	
daglönare				Fasta kvinnliga daglönare				Tillfälliga manliga daglönare (utan fri bostad)								Tillfälliga kvinnliga daglönare (utan fri bostad)																			
i arbets-givares kost		i egen kost		i arbets-givares kost		i egen kost				i arbets-givares kost				i egen kost				i arbets-givares kost																	
som-mar	vin-ter	som-mar	vin-ter	som-mar	vin-ter	sommar		vinter		som-mar	vin-ter	sommar		vinter		som-mar	vin-ter	sommar		vinter		som-mar	vin-ter												
uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	dagl. enl. koll.-avt., kr. ¹	uppg. dag-lön, kr.	dagl. enl. koll.-avt., kr. ¹	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	dagl. enl. koll.-avt., kr. ¹	uppg. dag-lön, kr.	dagl. enl. koll.-avt., kr. ¹	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	dagl. enl. koll.-avt., kr. ¹	uppg. dag-lön, kr.	dagl. enl. koll.-avt., kr. ¹	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.													
3:22	2:76	2:94	2:60	2:25	1:88	4:70	4:94	4:40	4:18	3:75	3:09	3:00	3:34	3:04	2:81	2:72	2:38	1																	
3:13	2:50	3:13	2:60	—	—	4:70	5:23	4:40	4:27	3:86	3:07	3:00	3:67	3:04	2:93	2:83	2:50	2																	
3:18	2:36	3:00	2:41	2:38	1:84	4:70	4:91	4:40	4:28	3:50	2:91	3:00	3:37	3:04	2:96	2:71	2:23	3																	
3:00	2:45	3:06	2:62	2:25	1:94	4:70	4:70	4:40	4:26	3:63	3:21	3:00	3:31	3:04	2:92	2:36	2:07	4																	
2:70	2:30	—	—	—	—	—	4:49	—	3:69	3:34	2:63	—	3:29	—	2:80	2:54	2:00	5																	
2:69	2:29	2:75	2:43	1:88	1:68	—	4:40	—	3:76	3:31	2:90	—	3:02	—	2:49	2:13	1:91	6																	
3:08	2:53	2:57	2:17	1:88	1:57	—	4:58	—	3:86	3:50	2:82	—	2:91	—	2:50	2:32	1:93	7																	
3:08	2:67	2:67	2:25	1:87	1:58	—	4:63	—	4:13	3:50	3:06	—	2:81	—	2:67	2:31	2:17	8																	
3:08	2:38	2:50	2:08	1:90	1:55	4:70	4:55	4:40	3:65	3:50	2:50	3:00	3:00	3:04	2:88	2:33	1:70	9																	
3:25	2:38	3:00	2:48	2:00	1:50	—	4:55	4:08	3:67	3:39	2:43	—	3:16	2:80	2:53	2:23	1:58	10																	
2:75	2:50	2:75	2:35	2:00	1:70	—	4:51	4:40	4:24	3:25	2:90	—	3:01	3:04	2:64	2:13	1:86	11																	
3:25	2:88	3:00	2:55	2:50	2:00	4:70	4:83	4:40	4:25	3:50	3:20	3:00	3:25	3:04	2:94	2:68	2:27	12																	
3:13	2:56	3:25	2:80	2:25	1:94	4:70	4:86	4:40	4:45	3:56	3:22	3:00	3:32	3:04	3:10	2:53	2:41	13																	
3:13	2:35	2:75	2:52	2:25	1:85	4:70	4:73	4:40	3:93	3:24	2:57	3:00	3:16	3:04	2:92	2:30	2:06	14																	
2:79	2:07	2:83	2:25	2:00	1:58	4:70	4:29	4:40	3:56	2:98	2:33	3:00	3:43	3:04	2:78	2:38	2:05	15																	
3:00	2:39	3:25	2:63	2:50	2:00	—	4:84	—	3:83	3:28	2:65	—	3:78	—	3:15	2:75	2:43	16																	
3:00	2:48	3:38	2:75	2:75	2:13	4:70	4:78	4:40	3:88	3:31	2:86	3:00	3:65	3:04	3:11	2:79	2:40	17																	
3:00	2:27	3:06	2:40	2:00	1:75	—	4:92	—	3:76	3:25	2:41	—	4:00	—	3:25	2:69	2:50	18																	
3:05	2:35	3:10	2:50	2:40	2:00	4:70	4:70	4:40	3:61	3:63	2:76	3:00	3:56	3:04	2:87	2:70	2:18	19																	
3:06	2:35	3:21	2:46	2:22	1:73	4:70	4:79	4:40	3:98	3:55	2:91	3:00	3:38	3:04	2:81	2:63	2:21	20																	
3:09	2:50	3:03	2:59	2:31	1:90	4:70	4:82	4:40	4:17	3:46	2:86	3:00	3:46	3:04	2:97	2:80	2:25	21																	
3:17	2:13	3:17	2:33	2:50	1:67	4:70	4:89	4:40	4:23	3:61	2:81	3:00	3:51	3:04	3:04	2:83	2:29	22																	
3:44	2:75	3:22	2:78	2:33	2:00	5:10	5:29	4:64	5:01	3:84	3:75	3:10	3:53	3:04	3:15	2:53	2:32	23																	
3:25	2:80	2:91	2:65	2:00	1:89	5:50	5:28	4:80	4:78	3:81	3:35	—	3:36	—	3:16	2:48	2:28	24																	
3:69	2:70	3:35	2:50	2:35	1:81	—	5:89	—	4:62	3:82	2:93	—	3:54	—	2:88	2:50	2:00	25																	
3:35	2:90	3:20	2:80	2:00	1:80	—	5:55	—	5:38	3:90	3:26	—	3:64	—	3:25	2:23	1:98	26																	
4:22	3:42	3:07	2:58	2:08	1:72	—	6:02	—	5:28	4:55	3:88	—	3:47	—	2:78	2:58	2:05	27																	
4:66	3:48	3:13	2:41	2:40	1:77	—	6:38	—	5:36	5:04	3:98	—	3:31	—	2:70	2:52	1:96	28																	
3:12	2:50	3:05	2:54	2:26	1:85	4:72	4:85	4:41	4:11	3:54	2:93	3:00	3:39	3:04	2:90	2:55	2:18	29																	
3:13	2:47	3:05	2:54	2:32	1:86	4:70	4:91	4:40	4:24	3:67	3:05	3:00	3:42	3:04	2:92	2:65	2:27	30																	
2:92	2:37	2:77	2:35	1:92	1:58	4:70	4:51	4:29	3:74	3:39	2:69	3:00	3:11	2:96	2:60	2:38	1:87	31																	
3:14	2:67	3:12	2:67	2:32	1:94	4:70	4:82	4:40	4:36	3:51	3:19	3:00	3:27	3:04	3:00	2:55	2:31	32																	
3:02	2:34	3:08	2:51	2:34	1:90	4:72	4:72	4:40	3:78	3:40	2:69	3:00	3:54	3:04	2:94	2:64	2:23	33																	
3:64	2:92	3:17	2:64	2:18	1:84	5:45	5:66	4:79	5:02	4:03	3:42	3:10	3:50	3:04	3:03	2:45	2:10	34																	
2:87	2:18	2:85	2:26	2:07	1:64	4:71	4:50	3:54	3:60	3:24	2:50	3:00	3:12	2:40	2:52	2:32	1:86	35																	
2:78	2:12	2:80	2:20	2:02	1:59	4:40	4:36	3:52	3:49	3:16	2:41	2:80	3:06	2:24	2:45	2:25	1:79	36																	
1:74	1:21	1:61	1:21	1:07	0:79	—	2:97	—	2:19	2:06	1:43	—	1:77	—	1:34	1:21	0:89	37																	

meddelade vinterdaglönerna liksom årslönerna äro hämtade ur de för tiden fr. o. m. 1 nov. 1936 nyingångna Östergötlands län. — ⁴ Jönköpings, Kronobergs, Kalmar och Gotlands län. — ⁵ Blekinge, Kristianstads och ⁷ Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län.

rige, där kollektivavtal uppgivits gälla inom nio tiondelar av redovisningsområdena, som de spela en dominerande roll för lönesättningen inom jordbruket. Inom landet i dess helhet gälla eller tillämpas kollektivavtalens lönesatser inom knappt halva antalet områden, och av dessa äro relativt få belägna i Småland och Norrland.

Det uppges emellertid från skilda håll, att avvikelserna från kollektivavtalslönerna, såväl uppåt som nedåt, äro talrika, och på många orter torde den faktiska lönesättningen vara skäligen oenhetlig. Dessa olikförmigheter kunna bero på individuella faktorer såsom arbetsgivarens betalningsförmåga samt behov och uppskattning av vederbörande arbetare, ävensom på dennes skicklighet och arbetsförmåga, ålder och anställningstid. Vidare röna de av uppgiftslämnarna redovisade medeltalen inverkan av de betydande olikheter, som i geografiskt, ekonomiskt eller socialt hänseende kunna föreligga mellan skilda delar av de vanligen rätt stora redovisningsområdena. Sålunda torde det råda en viss skillnad i lönehänseende mellan storbruks- och småbrukstrakter liksom mellan jordbruks- och skogsbygder samt mera industrialiserade trakter. För att kunna närmare belysa, i vad mån dessa och andra faktorer påverka den faktiska lönesättningen inom jordbruket, skulle emellertid erfordrats individuella uppgifter från uppgiftslämnare inom olika socialgrupper, från gårdar av olika slag och från bygder av olika typ. På grund av det nu tillämpade sättet för insamlingen av uppgifter till lantarbetarstatistiken, varigenom i regel endast en löneuppgift erhålles från varje härad eller motsvarande område, kan givetvis endast en mycket summarisk bild erhållas av det faktiska löneläget. Särskilt när lönesplittringen är så stor, som den f. n. synes vara inom jordbruket, torde det för uppgiftslämnarna erbjuda stora svårigheter att överblicka och i tillförlitliga genomsnittstal sammanfatta de skiftande löneförhållandena inom rapportområdet.¹

Betraktar man de i tab. 2 meddelade riksmedeltalen, finner man, att kollektivavtalslönerna för samtliga arbetarkategorier visat en kraftig stegring sedan år 1935.

Från en annan synpunkt belyses kollektivavtalens betydelse för löneutvecklingen i nedanstående tablå, vari uträknats kontantlönernas ökning inom områden med och utan kollektivavtal:

Redovisningsområden, där kollektivavtal	Genomsnittlig löneökning 1935—1936, i %, för											
	manliga tjänare	kvinliga tjänare	körkarlar	kreatursköttare	tillfälliga i egen kost				tillfälliga kvinnl. i arbetsgivares kost			
					sommar	vinster	sommar	vinster	sommar	vinster	sommar	vinster
förekomma	16.7	13.7	13.9	18.4	7.8	17.5	10.2	22.3	8.8	19.5	9.7	18.9
ej förekomma	12.8	11.1	10.2	12.8	7.8	10.9	8.0	12.7	7.8	10.5	9.7	13.7

Såsom framgår av ovanstående sammanställning, synes löneökningen i allmänhet varit starkare utpräglad inom sådana redovisningsområden, där kollektivavtal gälla i större utsträckning, än inom övriga områden.

¹ Genom kungl. kungörelsen den 8 oktober 1937 har fr. o. m. detta år den årliga lantarbetarstatistiken blivit omlagd på grundval av individuella uppgifter från ett större antal efter representativa grunder utvalda lantegendomar.

1. Tjänstefolk.

Manliga tjänare. Frågeformulärens uppgifter om kontant årslön för manliga tjänare inom olika län och landsdelar samt för riket i dess helhet återgivas i form av medeltal i tab. 2, kol. 3. Riksmedeltalet utgör 626 kr. Kontantlönerna för manliga tjänare äro mycket växlande i olika bygder. Låga genomsnittslöner förekomma särskilt i vissa trakter av östra och västra Sverige, medan höga löner äro utmärkande för de norra och södra landsändarna.

Den andra huvuddelen av tjänarnas avlöning utgöres av fri kost och logi. Värdet av denna löneförmån, vilket å formulären beräknats med ledning av inackorderingspris e. d. för personer i jämförlig ställning, utgjorde i medeltal för hela riket 1:32 kr. per dag och växlade i de särskilda länen mellan lägst 1:17 och högst 1:46 kr. per dag.

Genom multiplicering av de nyssnämnda å formulären uppgivna värdena för kost och logi med dagarnas antal under ett år erhållas motsvarande värden per år. Dessa ingå i den i tab. 2, kol. 4 redovisade totalavlöningen per år, vilken i medeltal för riket i dess helhet beräknats till 1107 kr.

Utöver årsavlöningen i form av kontant lön och fritt vivre utgå ännu i vissa landsdelar, särskilt i Norrland, till tjänstefolket naturapersedlar, vanligen kläder eller material till sådana.

Kvinnliga tjänare. Den kontanta årslönen för kvinnlig tjänare framgår av tab. 2, kol. 5. Riksmedeltalet utgör 476 kr.

Den kontanta genomsnittslönen för kvinnlig tjänare utgjorde år 1936 76 % av motsvarande medelsiffra för manlig tjänare mot 61 % år 1920. Differensen har sålunda under mellantiden minskats icke oväsentligt, och på vissa orter lära kvinnliga jordbrukstjänare numera t. o. m. nått upp till samma årslöner som manliga. Skillnaden mellan de manliga och de kvinnliga lönerna växlade emellertid betydligt i olika landsdelar. Störst var skillnaden (i medeltal 296—234 kr.) i de sex nordligaste länen, där kvinnornas löner endast utgjorde 53—63 % av männens, medan de minsta differenserna (resp. 79, 112, 115 och 113 kr.) förekommo i Uppsala, Jönköpings, Örebro och Västmanlands län, där motsvarande procenttal utgjorde resp. 88, 82, 82 och 81.

Värdet av fri kost och bostad för kvinnlig tjänare uppskattas något lägre än samma förmåner för manlig. Riksmedeltalet för de kvinnliga tjänarna var 1:15 kr. per dag eller 17 öre lägre än för de manliga. Genomsnittliga årsvärdet av dessa förmåner ingår i den i tab. 2, kol. 6 redovisade totalavlöningen, vilken utgjorde 895 kr. per år i medeltal för hela riket.

Liksom beträffande manlig tjänare utgår även till kvinnlig lönen i vissa trakter av Norrland till någon del i form av kläder och andra naturapersedlar.

2. Statare.

Medan det mindre och medelstora jordbrukets viktigaste arbetskraft utgöres av ogifta tjänare i arbetsgivarens kost, äro däremot för storbruket typiska de merendels gifta arbetare, vilka i stället för kost erhålla s. k. stat av för det egna hushållet erforderliga livsfrönödenheter.

I undersökningen ha medtagits dels körkarlar (och med dem jämställda jordbruksarbetare), vilka utgöra den statavlönade personalens talrikaste men lägst kvalificerade och lägst avlönade grupp, dels kreatursskötare, vilka på grund av sin längre arbetstid och sitt mera ansvarsfulla arbete pläga erhålla något högre lön. Å frågeformuläret begärdes uppgifter om den gängse kontanta årslönen för var och en av dessa bägge arbetarkategorier, vidare om statens sammansättning och penningvärde samt slutligen om statarfamiljens bostad.

Statare: kontant årslön. Den i rikets olika län gängse kontanta årslönen redovisas i medeltal i tab. 2, kol. 8 och 11. För körkarlar uppgår lönen i genomsnitt för hela riket till 723 kr. Kreatursskötarnas kontantlön ligger i allmänhet något högre och utgör i genomsnitt för samtliga härad m. m., varifrån löneuppgifter inkommit, 857 kr. Skillnaden mellan körkarlarnas och kreatursskötarnas kontanta årslöner synes vara tämligen lika i samtliga landsdelar eller c:a 18—19 %. — Utöver den fasta lönen tillkomma för kreatursskötarna stundom premier eller provisioner å vissa ladugårdsprodukter till icke oväsentliga belopp.

Statare: naturaförmåner. Statens sammansättning har under senare år till en viss grad påverkats av de i kollektivavtalen uppställda normalstaterna.

En översikt över de i hel stat ingående varukvantiteterna enligt de för tjänsteåret 1936/37 gällande lokala avtalen lämnas här nedan:

	Uppland o. Östergötland	Södermanland o. Västmanland	Kalmar län	Gotland	Blekinge	Skåne	Halland	Göteborgs o. Bohus samt Älvsborgs län	Skåne o. Värmlands län	Örebro län
Mjök, oskum. l	1 460	1 460	1 460	1 460	1 460	1 460	1 460	1 460	1 460	1 460
Råg kg	500	500	900	800	900	700	720	600	600	500
Vete »	400	400	200	300	200	100	180	300	300	400
Korn »	200	100	—	—	—	600	—	1 200	—	—
Värsäd . . . »	—	—	—	—	—	—	—	—	450	450
Blandsäd . . »	200	300	2 250	2 250	2 250	—	1 450	1 200	—	—
Ärter »	50	50	—	—	—	—	—	4 50	—	—

Med avseende på statens sammansättning medförde 1936 års kollektivavtal vissa förändringar. Mjölkkvantiteten höjdes från 3 till 4 liter per dag under vinterhalvåret (utom i Skåne, där mjölken redan förut utgick med 4 liter per dag under hela året). I Uppland, Östergötland, Södermanland, Västmanland och Örebro län ökades tilldelningen av vete med 100 kg, varemot råg minskades med 100 kg.

Den oskummade mjölken kan efter överenskommelse vid det personliga avtalets ingående delvis utbytas mot skummad, varvid 1 l oskummad mjölk i Skåne utbytes

¹ Ev. havre. — ² Ev. korn eller havre. — ³ Fodersäd. — ⁴ Ev. vete.

mot 2 och i östra och västra Sverige mot 3 l skummjölk. I Kalmar län och på Gotland kan arbetsgivare i stället för 1 460 l oskummad mjölk per år efter eget val utlämna 1 275 l oskummad och 730 l skummad mjölk och i Blekinge 1 095 l oskummad och 1 095 l skummad mjölk.

I naturaförmånerna ingå dessutom potatisland, bränsle och fri bostad. Potatislandet skall i Uppland och Östergötland utgöra 15 ar (inom Östergötland arbetsgivaren dock ovetaget att träffa överenskommelse med sina arbetare om mindre areal med eller utan tillägg av viss kvantitet potatis i stat), i Skåne, Halland, Göteborgs och Bohus samt Älvsborgs län 1 200 sträckfamnar (där ej annan överenskommelse träffas), i Kalmar län och på Gotland 1 200 sträckmeter och 6 hl potatis, i Blekinge 400 sträckmeter och 15 hl potatis, medan i Södermanland, Värmland och Västmanland samt i Skaraborgs och Örebro län potatisland och trädgårdsland tillsammans skola utgöra 15 ar. — Bränsle skall utgå till husbehov. Enligt Östergötlands- och Skaraborgsavtalen kan särskild överenskommelse träffas angående bränslets mängd, om någondera parten så önskar; där ortsförhållandena sådant påkalla, kan veden utbytas mot brännstov eller stenkol. I vissa lokalavtal finnes bränslekvantiteten särskilt angiven, nämligen i Kalmar län till 15 kbm osorterad kastved (i huvudsak lövträdsved) eller däremot svarande kvantiteter annat bränsle, dock minst 5 kbm osorterad kastved (1 kbm osorterad kastved anses motsvara $1\frac{1}{3}$ kbm barrved eller ett parlass risbränsle eller 2 kbm yt-, ribb- eller grenved), på Gotland till husbehov, varutav dock minst 5 kbm osorterad kastved, i Skåne till 24 hl stenkol (eller 80 hl torv), 4 kbm björk- eller bokved och 1 lass risbränsle (eller 2 kbm barrved) samt i Halland till 60 hl torv, 5 kbm kastved och 2 lass risbränsle eller annat bränsle av därmed jämförlig myckenhet, i Södermanland och Västmanland samt Örebro län till 18 kbm osorterad kastved eller i bränslevärde motsvarande kvantitet annat förekommande bränsle, dock minst 5 kbm osorterad kastved. — Slutligen finnes i lokalavtalen för Uppland, Östergötland, Skåne, Halland, Göteborgs och Bohus samt Älvsborgs län angivet, att det till bostaden hörande trädgårdslandet skall utgöra c:a 3 ar; i Kalmar län och på Gotland skall stataren erhålla trädgårdsland, där sådant finnes eller utan arbetsgivarens oskäliga betungande kan åstadkommas.

Enligt de erhållna uppgifterna synes statens sammansättning i verkligheten vara rätt skiftande i olika delar av landet. I allmänhet synes dock på en egendom samma stat gälla för såväl körkarlar som kreatursskötare; endast omkring 4 % av de insända frågeformulären innehöllo anteckning om, att sistnämnda starkerkategori erhållit annan — vanligen något högre — stat än körkarlarna.

I vilka kvantiteter olika varuslag ingå i statlistorna (för körkarlar) belyses av tab. 3 (sid. 20).

Oskummad mjölk ingår i alla statlistor, men utbytes ej sällan till någon del mot skummad. Av brödsäd ingår råg i så gott som alla och vete i flertalet stater. Även fodersäd (havre och korn) förekommer ofta. Potatis lämnas vanligen ej »i måttet» utan i form av rätt att skörda viss areal av arbetsgivarens potatisland. I tab. 3 ha införts de å formulären redovisade medelkvantiteterna av potatis, som kommit stataren till godo antingen i form av nettoskörd å stataren anvisad del av gårdens potatisskifte eller i form av viss mängd av gårdens potatisskörd. I regel erhåller stataren bränsle »till husbehov». — Ännu för ett tjugotal år sedan förekommo sill och salt ganska ofta i statlistorna men nu endast i undantagsfall. I vissa landsdelar, särskilt i Småland och Västergötland, förekomma på en del håll kvarlevor av äldre tiders mera vidsträckta naturaavlöning, såsom smör, kött, fläsk, klädespersedlar (skodon) m. m. Emellertid har så småningom en tendens gjort sig gällande att förenkla staten genom att begränsa de däri ingående varuslagen till mjölk, spannmål och potatis.

Vad slutligen statarbostaden beträffar, ha uppgifter endast begärts om det å orten vanliga rumsantalet. De inkomna svaren synas giva vid handen, att inom större delen av landet statarfamiljen innehar 1 rum och kök. Inom drygt $\frac{1}{4}$ av de redo-

Tab. 3. Medelkvantiteter och medelpris för vissa statvaror samt medelvärden av andra naturaförmåner.

Län och hushållningssällskapsområden	Medelkvantiteter av					Medelpris för					Medelvärde per familj och år av	
	oskummad mjölk, ¹	vete,	råg,	foder-säd,	potatis,	oskummad mjölk, kr. per 100 l	vete, kr. per 100 kg	råg, kr. per 100 kg	foder-säd, kr. per 100 kg	potatis, kr. per 100 kg	bränsle, kr.	bostad (inkl. trädgård), kr.
	l	kg	kg	kg	kg ²							
Stockholms	1 456	389	500	394	1 593	12·9	17·1	16·0	12·2	5·7	73	155
Uppsala	1 460	400	500	400	1 967	13·5	17·7	16·7	12·8	4·3	71	147
Södermanlands	1 437	381	519	400	1 466	12·6	17·4	16·3	12·2	5·3	56	134
Östergötlands	1 417	362	538	410	1 648	11·8	17·5	16·4	13·2	5·6	72	137
Jönköpings	1 294	300	467	367	1 477	11·5	17·2	15·8	12·5	4·5	68	135
Kronobergs	1 405	200	610	390	1 085	10·9	16·6	15·5	12·9	3·9	61	113
Kalmar	1 268	222	708	311	1 064	13·3	17·0	15·6	12·8	5·3	62	127
norra hush.-sällsk.	1 269	250	625	325	960	13·2	16·6	15·2	12·5	5·4	48	109
södra „ „	1 267	200	774	300	1 148	13·3	17·3	15·8	13·2	5·2	73	141
Gotlands	1 281	378	550	317	1 066	11·0	15·8	14·5	12·5	4·8	79	109
Blekinge	1 371	200	830	363	1 523	13·5	17·3	16·0	13·1	4·5	78	181
Kristianstads	1 319	100	700	567	2 112	12·5	17·9	16·6	14·5	3·9	84	142
Malmöhus	1 395	100	677	615	1 824	11·9	17·0	16·0	14·6	4·7	91	168
Hallands	1 341	175	750	369	1 897	10·9	16·9	15·6	13·1	4·2	86	152
Göteborgs o. Bohus	1 227	306	428	232	976	12·2	17·4	15·8	12·1	6·3	71	145
Älvsborgs	1 327	251	560	379	1 165	11·4	17·3	15·7	12·6	5·6	72	161
norra hush.-sällsk.	1 339	250	556	406	1 387	11·2	17·1	15·6	12·5	5·8	68	161
södra „ „	1 314	252	566	350	916	11·6	17·6	15·9	12·7	5·1	76	162
Skaraborgs	1 398	278	588	438	1 231	11·1	17·0	15·5	12·6	4·8	65	125
Värmlands	1 396	305	540	420	1 060	14·2	17·1	15·7	12·5	6·3	67	132
Örebro	1 429	382	487	350	1 430	12·8	17·6	16·6	12·3	5·6	65	153
Västmanlands	1 454	400	486	414	1 700	12·6	17·2	15·6	12·2	4·4	63	149
Hela riket år 1936	1 369	267	582	419	1 466	12·0	17·1	15·9	13·1	4·9	72	143
„ „ „ 1935	1 297	240	607	417	1 431	11·4	16·0	14·7	12·0	4·9	71	143
„ „ „ 1934	1 296	236	610	421	1 447	11·0	16·2	14·8	11·7	4·3	71	140
„ „ „ 1913	„	86	639	„	„	10·0	15·0	13·0	„	„	43	64

visningsområden, där statare förekomma, företrädesvis belägna i Sydsverige, utgöres dock den normala statarlägenheten av 2 rum och kök.

På grundval av de värdeuppskattningar av de i statlistorna ingående posterna, som uppgiftslämnarna med få undantag avgivit och vilka skulle avse å orten rådande salupris i parti (icke gårdens bokpris), ha utförts vissa i tab. 3 framlagda beräkningar rörande dels medelpriset per enhet å de viktigaste statvarorna (inkl. potatis), dels medelvärdet per familj av bränsle och bostad. I de fall, då omräkning av de lämnade kvantitetsuppgifterna måst företagas från rymdmått till vikt eller omvänt, ha i regel använts de uppgifter om sädeslagens vikt per hl i de olika länen, som meddelas i statistiska centralbyråns årligen utgivna årsväxtherättelser. Där prisuppgifter eller värderingar saknas, ha approximationer företagits med ledning av motsvarande uppgifter från samma trakt eller annat tillgängligt prisstatistiskt material.

Hyresuppskattningens tillförlitlighet torde mången gång kunna sättas i fråga. I vissa jordbrukstrakter torde bostäder av liknande slag knappast finnas till uthyr-

¹ I den redovisade medelkvantiteten av oskummad mjölk ha även inräknats de å vissa statlistor upptagna kvantiteterna skummjolk efter omräkning till oskummad mjölk, varvid såsom reduktionstal använts relationen mellan de redovisade å-priserna på oskummad och skummad mjölk.

² Skörd å stataren anvisad del av gårdens potatisskifte jämte i mått eller vikt lämnad potatis, där så förekommer.

ning, varför hyresvärdena ofta bli fingerade, och ganska allmänt torde vid värderingen de för taxeringsändamål gjorda uppskattningarna kommit till användning.

Tab. 3 utvisar, att från 1935 till 1936 hade medelkvantiteten i hela riket för den i staten ingående mjölken ökats med 72 l. Vete och potatis ingingo i 1936 års statistior med kvantiteter, som voro i medeltal 27 resp. 35 kg större än föregående år; för råg noteras däremot en minskning med 25 kg. Samtliga förnödenheter utom potatis hade stigit i pris. För mjölken beräknas prisstegringen i medeltal för hela riket ha utgjort 0⁶⁰ kr. per 100 l, medan den för vete, råg och fodersäd var drygt 1 kr. per 100 kg.

Naturaförmånernas sammanlagda värde per år, vilket ingår i den i tab. 2 redovisade totalavlöningen, utgjorde i genomsnitt för undersökningsområdet i dess helhet för körkarlar 655 kr. och för kreatursskötare 657 kr. Framhållas må, att i naturaförmånerna ej inräknats vissa mera sällan förekommande eller till sitt värde svårberäknliga förmåner, såsom fri läkarbehandling och sjukhusvård, fria försäkringsavgifter, fria skjutsar vid vissa tillfällen (kvarnskjutsar o. d.) eller den någon gång förekommande förmånen, att arbetsgivaren helt eller delvis betalar arbetarens skatter.

Statare: samtliga löneförmåner. Körkarlarnas totalavlöning per år (tab. 2, kol. 9) utgjorde i medeltal för samtliga de landsdelar, där statare förekomma, 1378 kr. Detta innebär en ökning från föregående år med 115 kr., i det att den kontanta årslönen ökats med 80 kr. och naturaförmånernas penningvärde med 35 kr.

Kreatursskötarnas totalavlöning (tab. 2, kol. 12) uppgick för riket i dess helhet till i genomsnitt 1514 kr.

3. Daglönare.

Under beteckningen daglönare eller dagsverkare plägar man sammanföra de lantarbetare, som helt eller delvis erhålla sin avlöning i form av daglön, timlön eller ackordsbetalning. Medan daglönare utan naturaförmåner i anställningssätt och avlöningsform nära överensstämma med industriarbetarna, representera daglönare med naturaförmåner i viss mån en övergångsform mellan å ena sidan de nyssnämnda, helt kontantavlönade arbetarna, å den andra tjänar-, statar- och torparklasserna. Det finnes sålunda daglönare, vilka ha fri kost och bostad, ävensom sådana vilka åtnjuta endera av dessa förmåner.

Daglönen bestämmes i hög grad av dagsverkarens arbetsförmåga och är därför i regel olika för män och kvinnor samt för äldre och yngre arbetare. Vidare växlar dagspenningen allt efter arbetstidens längd och arbetsbehovets skiftningar under olika årstider. I frågeformuläret har uppgift begärts beträffande sommar- och vinterdaglöner för fullt arbetsföra

manliga och kvinnliga dagsverkare såväl »i egen kost» som »i arbetsgivares kost». Å formuläret ha arbetarna vidare efter anställningens varaktighet uppdelats i fasta och tillfälliga arbetare. Beträffande de senare har dessutom skillnad gjorts mellan tillfälliga arbetare med fri bostad och sådana utan fri bostad.

Fasta daglönare. Uppfattningen om vilka daglönare, som skola anses för fasta, synes vara ganska växlande i olika landsdelar.

I allmänhet torde såsom fasta betraktas de arbetare, vilka tagit anställning för ett år eller åtminstone för ett sommarhalvår, men särskilt i Skåne, Bergslagen och Norrland lära hit räknas även daglönare, vilkas arbetsavtal endast omfattar en tid av 1—4 månader. Medan de fasta daglönarna synas utgöra huvuddelen av bruks-egendomarnas lantarbetarpersonal, spela de en något mindre betydande roll i de egentliga jordbruksbygderna, där avtal om längre tids stadigvarande arbete träffas med husmän eller egnahemsinnehavare eller med hemmavarande vuxna söner och döttrar till statare, torpare, småbrukare m. fl.

Löneuppgifter rörande de fasta daglönarna meddelas i tab. 2, kol. 13—22.

För *manliga* arbetare i egen kost uppgick sommardaglönen till 4²⁶ kr. och vinterdaglönen till 3⁶⁰ kr. i genomsnitt för riket i dess helhet; skillnaden utgör alltså 0⁶⁶ kr. För daglönare i arbetsgivarens kost utgjorde dagspenningen i medeltal för riket 3¹² kr. på sommaren och 2⁵⁰ kr. på vintern, alltså en differens på 0⁶² kr. Skillnaden mellan riksmedel-talen för lönen i egen och i arbetsgivarens kost utgjorde på sommaren 1¹⁴ kr. och på vintern 1¹⁰ kr., vilka belopp alltså skulle motsvara kostens ungefärliga penningvärde.

De fasta *kvinnliga* daglönarna synas i regel utgöras av hustrur, döttrar och andra kvinnliga anhöriga till gårdens manliga arbetspersonal, med vilka muntligen avtalats om mera stadigvarande arbetshjälp. Ut-räknas genomsnittet av samtliga löneuppgifter för kvinnliga daglönare i egen kost, blir riksmedel-talet för sommardaglönen 3⁰⁵ kr. och för vinterdaglönen 2⁵⁴ kr. eller resp. 72 och 71 % av motsvarande dagsverkspris för manliga arbetare.

Betraktas därefter löneförhållandena för kvinnliga daglönare, som åtnjuta fri kost, befinnes i medeltal för hela riket sommardaglönen utgöra 2²⁶ och vinterdaglönen 1⁸⁵ kr. Jämföras dessa tal med motsva-rande siffror för daglön i egen kost, befinnes kostens uppskattade värde i medeltal utgöra 0⁷⁹ kr. sommartid samt 0⁶⁹ kr. vintertid.

Tillfälliga daglönare. Det torde vara ett för det nutida rationaliserade jordbruket karakteristiskt förhållande, att antalet fasta arbetare alltmer inskränkes till det för driftens upprätthållande oundgängligen nödvändiga, vilket genom användning av arbetsbesparande maskiner och transportan-ordningar kan sättas lågt, medan det starkt ökade arbetsbehovet under skördetiden m. m. tillgodoses genom lejd arbetskraft.

Mellan dessa tillfälliga daglönare och de fasta daglönarna råder egentligen endast en gradskillnad, i det att, som ovan påpekats, såsom fast även kan betecknas daglönare, som allenast förbinder sig till en eller några få sommarmånaders arbete. Framhållas må också, att i allmänhet beträffande kvinnliga arbetare, vilka ofta på grund av husliga sysslor o. dyl. icke torde kunna prestera ett fullt regelmässigt utearbete, samt i vissa trakter, såsom i norra Sverige, jämväl i fråga om manliga arbetare, de olika daglönargrupperna synas vara skäligen svagt avgränsade mot varandra.

I det hösten 1936 utsända frågeformuläret hade beträffande de tillfälliga daglönarna uppgifter begärts om kontantlönen dels med och dels utan fri bostad.

Tillfälliga daglönare med fri bostad. Rörande denna till synes relativt sällan förekommande arbetargrupp ha endast ett fåtal löneuppgifter erhållits från varje län. De ha därför ej medtagits i tab. 2, utan redovisas landsdelsvis i tablån nedan.

Landsdelar	Tillfälliga daglönare med fri bostad							
	manliga				kvinnliga			
	i egen kost		i arbetsgivares kost		i egen kost		i arbetsgivares kost	
	sommardaglön, kr.	vinterdaglön, kr.	sommardaglön, kr.	vinterdaglön, kr.	sommardaglön, kr.	vinterdaglön, kr.	sommardaglön, kr.	vinterdaglön, kr.
Östra Sverige	4·38	3·67	3·99	2·70	3·19	2·67	2·47	2·02
Småland och Öarna . .	4·23	3·60	3·12	2·56	2·91	2·42	2·04	1·73
Södra Sverige	4·45	4·02	3·30	2·83	3·22	2·84	2·50	2·08
Västra Sverige	4·33	3·44	3·16	2·46	3·20	2·60	2·41	1·94
Norra Sverige	5·34	4·62	3·92	3·23	3·34	2·85	2·38	1·99
Hela riket	4·47	3·76	3·32	2·68	3·18	2·67	2·36	1·95

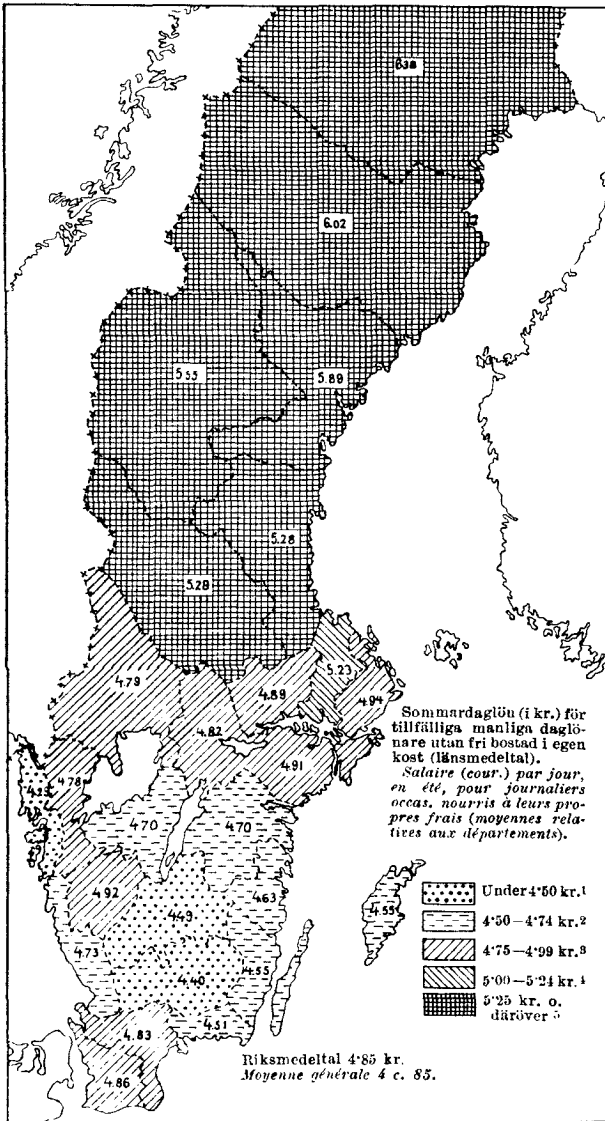
Vid en jämförelse mellan tablåns riksdeltal och motsvarande siffror i tab. 2 finner man, att lönerna för tillfälliga daglönare med fri bostad i allmänhet ligga emellan lönebeloppen för fasta daglönare och för tillfälliga utan fri bostad.

Genomsnittlig avlöning för tillfälliga manliga daglönare i egen kost (utan fri bostad)

Län och hushållnings- sällskapsområden	sommar		vinter		Län och hushållnings- sällskapsområden	sommar		vinter	
	pr dag, kr.	pr timme, kr.	pr dag, kr.	pr timme, kr.		pr dag, kr.	pr timme, kr.	pr dag, kr.	pr timme, kr.
Norrbottnens . .	6·38	0·64	5·36	0·67	Kristianstads . .	4·83	0·48	4·25	0·53
Västerbottnens .	6·02	0·60	5·28	0·66	Örebro	4·82	0·48	4·17	0·52
Västernorrlands	5·89	0·59	4·62	0·58	Värmlands . . .	4·79	0·48	3·98	0·50
Jämtlands . . .	5·55	0·56	5·38	0·67	Hallands	4·73	0·47	3·93	0·49
Kopparbergs . .	5·29	0·53	5·01	0·63	Östergötlands .	4·70	0·47	4·26	0·53
Gävleborgs . . .	5·28	0·53	4·78	0·60	Skaraborgs . . .	4·70	0·47	3·61	0·45
Uppsala	5·23	0·52	4·27	0·53	Kalmar	4·58	0·46	3·86	0·48
Stockholms . . .	4·94	0·49	4·18	0·52	norra hush.- sällsk. . . .	4·63	0·46	4·13	0·52
Södermanlands .	4·91	0·49	4·28	0·54	södra hush.- sällsk. . . .	4·55	0·46	3·65	0·46
Västmanlands . .	4·89	0·49	4·23	0·53	Gotlands	4·55	0·46	3·67	0·46
Malmöhus	4·86	0·49	4·45	0·56	Blekinge	4·51	0·45	4·24	0·53
Ålvsborgs	4·84	0·48	3·83	0·48	Jönköpings . . .	4·49	0·45	3·69	0·46
norra hush.- sällsk. . . .	4·78	0·48	3·88	0·49	Kroönbergs . . .	4·40	0·44	3·76	0·47
södra hush.- sällsk. . . .	4·92	0·49	3·76	0·47	Göteb. o. Boh. .	4·29	0·43	3·56	0·45
					Hela riket	4·85	0·49	4·11	0·51

Arbetslön för tillfälliga manliga daglönare.

Salaires des journaliers occasionnels en 1936.

Tillfälliga daglönare utan fri bostad. Huvudparten av de tillfälliga daglönarna torde sakna förmånen av fri bostad. Dessa arbetare, för vilka länsvis redogöres i kol. 23—34 av tab. 2, erbjuda ett speciellt intresse därigenom, att deras avlöningar mera direkt röna inverkan av industriens konkurrens om arbetskraften och därför tendera att närma sig de löner, med vilka i norr skogsindustrien, i söder tegel- och sockerindustrierna betala sin tillfälliga arbets hjälp. Den ur nämnda synpunkt mest betydelsefulla gruppen utgöres av de manliga arbetarna i egen kost. I genomsnitt för hela riket utgjorde daglönen för sådana 4.85 kr. om sommaren och 4.11 kr. om vintern. Medellönerna för tillfälliga arbetare lågo sommartiden 0.59 och vintertiden 0.51 kr. högre än lönesatserna för de arbetare, som kunna påräkna mera jämn sysselsättning under en större del av året.

¹ Au-dessous de 4 c. 50. — ² 4 c. 50—4 c. 74. — ³ 4 c. 75—4 c. 99. — ⁴ 5 c. 00—5 c. 24. — ⁵ 5 c. 25 et plus.

Sommardaglönen för tillfällig arbetshjälp var högst i Norrbottens och Västerbottens län och lägst i Göteborgs och Bohus län, såsom framgår dels av vidstående kartogram, dels av tablån å sid. 23, i vilken länen ordnats i följd efter sommardaglörens genomsnittliga höjd.

I tablån belyses även skillnaden mellan sommar- och vinterdaglönen inom olika län. Denna skillnad är givetvis i främsta rummet beroende på arbetsdagens olika längd sommar och vinter, men även andra faktorer spela in. Dividerar man daglönen med arbetstiden, finner man, som tablån ävenledes utvisar, att sommartimplönen i allmänhet är lägre än vintertimplönen. Orsaken till detta från tidigare år avvikande förhållande torde vara, att endast vintertimplönen påverkats av de i oktober månad ingångna nya kollektivavtalen med deras höjda lönesatser (se sid. 13).

För de tillfälliga manliga daglönarna i arbetsgivarens kost utgjorde i medeltal för hela riket sommardaglönen 3⁵⁴ kr. och vinterdaglönen 2⁹³ kr. Jämföras dessa siffror med motsvarande riksmedeltal för arbetare i egen kost, befinnes skillnaden utgöra resp. 1³¹ och 1¹⁸ kr., vilka belopp sålunda skulle motsvara kostens uppskattade värde sommar och vinter.

Vad kvinnliga daglönare beträffar torde sådana, vilka mera tillfälligt biträda med rotfruktsskötsel o. d., i stor utsträckning arbeta på ackord. Dock förekommer även daglönsarbete i viss utsträckning. Genomsnittliga daglönen i egen kost för riket i dess helhet utgör 3³³ kr. sommartid och 2⁹⁰ kr. vintertid, vilket motsvarar 70 resp. 71 % av motsvarande lönesatser för manliga arbetare mot 60 % år 1920.

För arbeterskor, som åtnjuta fri kost, utgör för hela riket sommardaglönen 2⁵⁵ kr. och vinterdaglönen 2¹⁸ kr. Sammanställda med lönerna för helt kontantavlönade arbeterskor giva 1936 års uppgifter som genomsnittliga värden på förmånen av fri kost resp. 0⁸⁴ och 0⁷² kr. per dag.

B. Skogsarbetare.

I mellersta och norra Sverige, å sydsvenska höglandet m. fl. landsdelar, där skogsbruket är en huvudnäring, sker för vissa arbetarkategorier en regelmässig växling i sysselsättning under olika årstider mellan jordbruk och skogshantering, så att arbetare på landsbygden, vilka sommartid arbetat vid jordbruket, på vintern pläga finna arbete i skogen. Det är därför av intresse att såsom komplement till löneuppgifterna för den mera tillfälliga arbetskraften inom jordbruket även ge en översikt över skogsarbetarnas löneförhållanden. Framhållas må, att skogsarbetena i vårt land så gott som uteslutande utföras på ackord.

Alltsedan vintern 1917/1918 har socialstyrelsen årligen från jägmästarna i reviren (f. n. 100) inhämtat uppgifter rörande normala dagsförtjänster vid skogsarbete för huggare och körare (häst och karl). På grundval av

Tab. 4. Skogsarbetarnas löneförhållanden vintersäsongerna 1918/19—1936/37.

Vintern	Medelförtjänst för						Vintern	Medelförtjänst för					
	huggare			körare				huggare			körare		
	Kr. per dag	Indextal		Kr. per dag	Indextal			Kr. per dag	Indextal		Kr. per dag	Indextal	
		1918/ 19 =100	1929/ 30 =100		1918/ 19 =100	1929/ 30 =100			1918/ 19 =100	1929/ 30 =100		1918/ 19 =100	1929/ 30 =100
1918/19	11·68	100	212	29·00	100	282	1927/28	5·28	45	96	10·12	35	98
1919/20	9·99	86	181	23·73	82	231	1928/29	5·16	44	94	9·96	34	97
1920/21	10·67	91	194	23·44	81	228	1929/30	¹ 5·51	47	100	10·28	35	100
1921/22	5·00	43	91	10·17	35	99	1930/31	5·19	44	94	9·78	34	95
1922/23	5·22	45	95	10·41	36	101	1931/32	4·66	40	85	8·72	30	85
1923/24	5·47	47	99	10·80	37	105	1932/33	¹ 4·40	38	80	8·21	28	80
1924/25	5·27	45	96	10·13	35	99	1933/34	4·68	40	85	8·73	30	85
1925/26	5·37	46	97	10·39	36	101	1934/35	¹ 4·89	42	89	8·95	31	87
1926/27	5·28	45	96	10·08	35	98	1935/36	¹ 4·97	43	90	9·03	31	88
							1936/37	² 6·25	54	113	11·70	40	114

dessa uppgifter, vilka pläga avse förhållandena under februari månad, ha översikter över löneförhållandena vid skogsbruket under resp. vintersäsonger utarbetats och publicerats i Sociala Meddelanden. Dessutom ha vissa år i juni månad från jägmästarna införskaffats kompletterande löneuppgifter på grundval av erfarenheterna från drivningarnas slutlikvidering. Uppgifterna avse närmast medelförtjänsterna under normala drivningsförhållanden vid arbete å kronoparker o. d. men belysa även arbetsvillkoren å enskilda skogar. En sammanfattning av de sålunda publicerade löneuppgifterna, vilka så gott som uteslutande avse arbete på ackord, lämnas i ovanstående tab. 4, i vilken löneförändringarna för riket i dess helhet åskådliggöras från och med vintern 1918/1919, då arbetslönerna inom skogsbruket nådde sin toppunkt.

Såsom härav framgår, intogo arbetsförtjänsterna inom skogsbruket ett höjdläge under åren 1918—1920, varefter löneinkomsterna hastigt sjönko ner till en nivå, utgörande en tredjedel till hälften av toppårens. Fr. o. m. vintersäsongen 1933/34 ha emellertid arbetsförtjänsterna företett en markerad ökning, som varit särskilt utpräglad vintersäsongen 1936/37.

Löneförändringarna ha dock ställt sig ganska växlande inom olika landsdelar. Detta belyses närmare genom tab. 5, vari lämnas en översikt av skogsarbetarnas genomsnittliga arbetsförtjänster inom olika län under åren 1920/1921—1936/1937. Beträffande de i tabellen beräknade läns-

¹ De ursprungliga data kompletterade medelst i juni månad införskaffade uppgifter om likvidavräkningarnas faktiska resultat.

² Enligt uppgifter avgivna efter slutlikvideringen i juni. — Enligt de i februari inkomna uppgifterna utgjorde medelförtjänsten för körare 11·45 och för huggare 6·15 kr. per dag, vilka allmänna genomsnitt sålunda ligga något lägre än motsvarande junisiffror. Ser man på förhållandena i de olika reviren, har i fråga om körarnas dagsförtjänster i 69 % av reviren ingen förändring ansetts böra vidtagas i de tidigare uppgifterna på grundval av erfarenheterna från slutlikvideringen, medan de ansetts böra sänkas i 6 % och höjas i 25 % av reviren. Vad huggarna beträffar voro motsvarande procenttal resp. 67, 10 och 23.

Tab. 5. Skogsarbetarnas arbetsförtjänster inom olika län 1920/21—1936/37.

L ä n	Medelförtjänst (i kr.) per dag vintern											
	1920 /21	1932 /33 ¹	1933 /34	1934 /35 ¹	1935 /36 ¹	1936 /37 ²	1920 /21	1932 /33 ¹	1933 /34	1934 /35 ¹	1935 /36 ¹	1936 /37 ²
	<i>Huggare</i>						<i>Körare</i>					
Stockholms	10·00	3·75	4·00	4·50	4·63	4·75	20·00	6·88	6·75	7·50	7·45	8·30
Uppsala	11·00	4·13	4·50	4·50	4·50	4·75	20·00	6·88	7·00	7·00	7·50	7·80
Södermanlands	9·50	3·75	3·65	3·90	4·13	4·75	20·00	6·00	6·25	6·70	6·75	7·50
Östergötlands	9·10	3·75	3·85	3·86	3·84	4·24	18·90	6·08	5·88	6·09	6·63	6·81
Jönköpings	8·50	3·56	3·81	4·03	3·92	4·75	18·88	6·05	6·56	6·50	6·58	8·33
Kronobergs	7·67	3·51	3·67	3·89	4·33	4·50	20·00	5·83	6·33	6·08	7·17	8·00
Kalmar	8·69	3·45	3·65	3·74	3·82	4·51	18·13	5·85	5·95	6·08	6·20	7·56
Gotlands	7·00	3·75	3·75	3·75	4·20	4·50	16·00	5·75	5·75	7·00	6·20	6·50
Blekinge	6·00	4·00	3·75	3·50	3·50	4·75	15·00	6·50	6·00	5·50	5·50	8·00
Kristianstads	6·50	3·50	3·38	3·88	3·75	4·63	20·00	6·25	6·00	5·75	5·75	7·50
Malmöhus	6·00	3·25	3·50	4·00	4·25	5·25	14·00	6·75	6·50	7·00	7·00	8·50
Hallands	9·00	3·75	3·75	4·25	4·00	4·50	17·50	6·50	6·50	7·50	8·00	8·50
Göteborgs o. Bohus	9·88	4·38	4·15	3·50	3·75	3·70	22·50	7·13	7·00	6·50	6·00	7·04
Älvsborgs	9·25	3·63	4·00	4·00	4·00	4·25	19·00	6·25	6·50	6·50	7·50	8·25
Skaraborgs	7·50	3·46	3·71	3·76	3·93	4·13	16·35	5·88	5·80	6·25	6·50	7·17
Värmlands	10·80	4·50	4·25	4·50	4·01	5·19	23·10	7·70	6·75	7·00	6·63	8·63
Örebro	8·88	4·02	4·40	4·32	3·99	5·10	17·75	6·45	6·81	7·23	7·04	8·28
Västmanlands	9·83	4·27	4·18	4·46	4·33	4·75	19·33	7·00	7·17	7·63	7·75	9·18
Kopparbergs	14·40	5·35	5·75	5·96	5·76	7·01	31·25	9·66	11·25	11·16	11·21	13·78
Gävleborgs	12·00	4·55	4·92	5·42	5·67	6·83	29·17	9·85	9·08	10·20	11·00	14·67
Västernorrlands	11·33	4·69	5·25	5·14	5·70	7·15	26·25	9·74	10·60	10·22	9·83	14·40
Jämtlands	12·88	4·20	4·71	4·96	4·48	7·00	29·06	8·05	9·71	9·75	8·62	13·36
Västerbottens	10·58	4·88	5·35	6·00	6·14	8·09	24·80	9·54	10·68	11·39	11·27	15·48
Norrbottnens	11·63	4·78	4·98	5·10	5·40	7·01	24·63	9·48	9·73	10·02	10·20	13·44
Hela riket	10·67	4·40	4·68	4·89	4·97	6·25	23·44	8·21	8·73	8·95	9·03	11·70
Indextal:												
basår 1920/21	100	41	44	46	47	59	100	35	37	38	39	50
Därav <i>Norra Sverige</i> ³ .	11·78	4·77	5·10	5·45	5·56	7·27	26·14	9·30	9·94	10·45	10·40	14·02
Indextal:												
basår 1913/14	329	133	142	152	155	208	344	123	131	138	137	185

siffrorna må emellertid framhållas, att dessa i åtskilliga fall grunda sig på mycket fåtaliga primäruppgifter.

Sin största betydelse har ju skogsbruket för rikets norra delar (Värmland, Dalarna och Norrland), där under normala förhållanden närmare 200 000 personer vintertid torde sysselsättas med skogsarbete. Den härstädes under tiden närmast före krigets början (vintern 1913/1914) rådande lönenivån är känd genom en av socialstyrelsen år 1916 utgiven specialundersökning, »Skogsarbetarnas levnads- och arbetsförhållanden i Värmland, Dalarna och Norrland». På grundval av de i nämnda undersökning meddelade lönesiffrorna ha i slutraderna av tab. 5 även uträknats vissa indextal belysande löneförhållanden utveckling inom detta område under åren 1913/1914—1936/1937. Av dessa framgår bl. a., att inom de nordliga skogsdistrikten de nuvarande skogsarbetarförtjänster-

¹ Se not 1 å sid. 26. — ² Se not 2 å sid. 26. — ³ Värmland, Dalarna och Norrland. Medelförtjänsten för dessa län tillsammans tagna utgjorde vintern 1913/14 för huggare 3·58 kr. och för körare 7·59 kr.

na innebära en ökning med mer än dubbelt för huggare och över fyra femtedelar för körare i förhållande till lönenivån före kriget. För revirerna tillsammanantagna synes arbetsprisnivån vintern 1936/1937 ha legat c:a 25 à 30 % högre än föregående säsong. Som även synes av tab. 5, varierade dock löneförändringarna betydligt inom särskilda landsdelar, bl. a. beroende på växlande väderleksbetingelser för skogsdrivningarna. — Jämföras länsmedeltalen för vintersäsongen 1936/1937 med motsvarande vinterdaglöner vid jordbruksarbete i egen kost (tab. 2, kol. 26, sid. 15), finnes skogsarbetarlönen överstiga lantarbetarlönen med 2 $\frac{1}{4}$ kr. för riket i dess helhet. I båda fallen torde daglönen avse en arbetsdag vintertid av ungefär 8 timmar, vilket bör beaktas även vid jämförelse med de i det följande meddelade arbetslönerna för vägarbete och för industriarbete m. m.

Nämnas må i detta samband, att i vissa delar av landet äro skogsarbetarnas arbets- och löneförhållanden reglerade genom kollektivavtal, av vilka lära förefinnas ett hundratal, berörande omkring 125 arbetsgivare med c:a 36 000 skogsarbetare. Omkring 15 000 av dessa sysselsattes inom Värmlands län och västra Bergslagen, 9 000 inom Gävleborgs och 3 800 inom Uppsala län, medan de övriga mestadels hemmahörde i Kopparbergs, Örebro, Västmanlands och Södermanlands län.

I avtalen finnas i regel upptagna såväl ackordspris som dag- eller timlöner. I efterföljande tablå lämnas en sammanställning med avseende på vissa län, där kollektivavtalen äro av mera normerande betydelse, av gällande lägsta, resp. högsta mansdagsverkspris samt ackordspris för huggning av brännved.

Lönesatser enl. kollektivavtal för	Uppsala län	Södermanl. län	Värmlands län ¹	Örebro län	Västmanl. län	Kopparb. län	Gävleborgs län
mansdagsverke, kr. pr dag ²	4·00- 4·80	4·00- 4·80	4·37- 5·08	3·60- 4·63	4·00- 4·80	4·00- 6·00	4·00- 6·50
huggn. av brännved, kr. pr kbm	1·25- 1·45	1·10- 1·30	1·40- 1·78	1·25- 1·60	1·35- 1·50	1·20- 1·55	1·45- 1·75

¹ Inkl. västra Bergslagen.

² Där timlön fastställts, har daglönen satts = 8 gånger denna.

C. Vägarbetare.

Angående vägarbetarnas löneförhållanden har socialstyrelsen sedan år 1927 från vägstyrelser och vägentreprenörer inhämtat årliga uppgifter, i regel avseende förhållandena under sommarsäsongen. I syfte att tillmötesgå framställda önskemål om fullständigare statistiska uppgifter rörande vägarbetarnas antal och löneförhållanden har för år 1937 ett nytt frågeformulär använts. Förutom vissa uppgifter angående vägstyrelsernas personal begärdes å formuläret uppgifter rörande sedvanlig arbetsförtjänst för med vägunderhållsarbete sysselsatta grovarbetare vid tidlöns- eller ackordsarbete, ävensom hur stor del av arbetet som utförts såsom ackordsarbete.¹ I samband med ikraftträdandet med 1937 års ingång av lagen om vägdistrikt den 7 juni 1934 reducerades antalet vägdistrikt från 369 till 170. Enligt lagen skulle vid den nya vägdistriktsindelningen iakttagas, att delar av samma kommun icke förlades till olika distrikt samt att ett distrikt icke finge omfatta kommuner inom skilda län. Medan några av de nya distrikten omfatta samma områden som de förutvarande, har flertalet nya vägdistrikt uppkommit genom sammanslagning av två eller flera äldre distrikt. I några fall ha även gamla distrikt uppdelats mellan två eller flera nya.

En sammanfattning av löneuppgifterna rörande med vägunderhållsarbete sysselsatta grovarbetare lämnas i följande tablå:

Timförtjänst för med vägarb. sysselsatta grovarbetare ²	Samtliga vägdistrikt											Därav distrikt med koll.- utan koll.-avtal			
	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1936	1937	1936	1937	
Antal distr. m. uppg.	342	344	348	371	372	371	365	369	365	169 ³	131	144	234	25	
Genomsnittlig timförtjänst (kr.):															
vid tidlönsarbete	0.70	0.70	0.72	0.73	0.72	0.72	0.72	0.73	0.73	0.83	0.77	0.84	0.70	0.77	
vid ackordsarbete	0.85	.	0.89	0.87	0.85	0.83	0.84	0.87	0.88	1.01	0.94	1.02	0.84	0.93	
oavsett löneform ⁴	.	.	0.79	0.79	0.78	0.77	0.77	0.77	0.79	0.89	0.84	0.90	0.76	0.82	

Grovarbetarlönerna vid vägarbeten företedde sålunda en i stort sett stigande tendens t. o. m. år 1930, varefter de höllo sig i huvudsak oförändrade under år 1931 för att därefter visa någon tillbakagång. Under

¹ En redogörelse för resultaten av denna undersökning i vad den rör vägstyrelsernas personal ävensom en preliminär redogörelse för huvudresultaten angående vägunderhållsarbetarnas löneförhållanden har lämnats i Soc. Medd. årg. 1937, sid. 678.

² Siffrorna för 1928 avse delvis även vägbyggnadsarbetare, medan uppgifterna för de följande åren endast gälla vägunderhållsarbetare. Medeltalen för 1928—1929 äro enkla medeltal av de från resp. vägdistrikt inkomna uppgifterna om normal timförtjänst, medan medeltalen för 1930—1937 vägts efter väglängden inom resp. distrikt. Dessa avvikelser torde dock endast i ringa mån minska siffrornas jämförbarhet.

³ I ett vägdistrikt hade inga vägarbeten förekommit.

⁴ Dessa siffror ha med användande av vissa uppgifter om hur stor del av arbetet, som utföres mot tidlön resp. på ackord, approximativt beräknats på grundval av uppgifterna om tid- och ackordlöner.

år 1935 framträdde en viss tendens till höjning av lönenivån, närmast beroende på ackordsförtjänsternas ökning, och under år 1936 stego timförtjänsterna såväl vid tidlönsarbete som vid ackordsarbete. Ökningen fortsatte även under år 1937, då den var betydligt mera markerad än föregående år. Den genomsnittliga timförtjänsten 1937 utgjorde 0⁸⁸ kr. vid tidlönsarbete, 1⁰¹ kr. vid ackordsarbete och 0⁸⁹ kr. i medeltal för allt arbete oavsett löneform, vilka lönebelopp innebära en stegring sedan föregående år med resp. 13⁷, 14⁸ och 12⁷ %. — I syfte att erhålla en bild av löneökningens styrka inom olika vägdistrikt ha på grundval av 1936 års löneuppgifter företagits en beräkning av genomsnittliga timförtjänster för grovarbetare inom sådana områden, som täckas av de nuvarande vägdistriktet. Dessa genomsnittsförtjänster ha sedan jämförts med motsvarande löneuppgifter för år 1937 och den procentuella ökningen eller minskningen har beräknats. Resultatet framgår av följande tablå:

	Antal distrikt med uppgift både 1936 och 1937	Därav distrikt, där timförtjänsten år 1937 i jämförelse med 1936 uppgivits vara:						
		lägre % 6 och däröver	1— 5	oförändrad	1— 9	högre % 10— 19	20— 29	30 och däröver
Vid tidlönsarbete	168	—	1	18	36	71	28	14
Vid ackordsarbete	126	5	5	5	32	43	22	14
Oavsett löneform	163	4	12	5	48	62	21	11

Stigande genomsnittsförtjänster föredde 142 av de 163 vägdistrikt, från vilka uppgifter föreligga för både 1936 och 1937, medan 5 distrikt uppvisade oförändrade och 16 distrikt fallande förtjänster. I de distrikt, där genomsnittsförtjänsterna minskats, torde detta antingen bero på en minskning av ackordsförtjänsterna per timme eller en minskning av ackordsarbetets relativa betydelse. Tidlönsatserna ha nämligen, enligt vad tablåen visar, beräknats vara fallande endast i ett, oförändrade i 18 men stigande i 149 distrikt. Arbetsförtjänsterna för vägarbetare voro i medeltal 82 % högre än inom jordbruket, där tillfälliga daglönare i egen kost under sommaren 1936 i genomsnitt erhöilo 0⁴⁹ kr. per timme (sid. 23) men 3 % lägre än inom industri, hantverk m. m., även om man inskränker denna jämförelse till genomsnittliga timförtjänsten för manliga industriarbetare o. d. på landsbygden (0⁹² kr. i dyrortsgrupp A; jfr tab. 16, sid. 75).

Man finner, att genomsnittsförtjänsterna 1937 såväl vid tidlöns- som ackordsarbete voro betydligt högre än under toppåret 1930. Medräknat man endast sådana vägdistrikt, där både tidlöns- och ackordsarbete förekommit, befinnes medelförtjänsten år 1937 liksom föregående år ha varit 21 % högre vid ackordsarbete än vid tidlönsarbete. Nämnas må i detta sammanhang, att enligt erhållna upplysningar i medeltal 30 % av vägunderhållsarbetet skulle utföras på ackord. Både beträffande ackordsarbetets relativa betydelse och den relativa merförtjänsten vid ackordsarbete förefinnas emellertid betydande olikheter mellan olika vägdistrikt.

Tab. 6. Genomsnittliga timförtjänster inom olika län för med vägunderhållsarbete sysselsatta grovarbetare.

L ä n	Genomsnittlig timförtjänst (i kr.) för grovarbetare								
	vid tidlöns- arbete			vid ackords- arbete			vid allt arbete oavsett löneform		
	1935	1936	1937	1935	1936	1937	1935	1936	1937
Stockholms	0·85	0·88	1·07	1·19	1·13	1·53	0·92	0·94	1·14
Uppsala	0·72	0·72	0·88	0·79	0·82	0·99	0·74	0·77	0·91
Södermanlands	0·67	0·70	0·83	0·96	0·94	1·02	0·75	0·76	0·88
Östergötlands	0·72	0·74	0·82	0·91	0·91	1·04	0·77	0·79	0·85
Jönköpings	0·75	0·75	0·80	0·87	0·86	0·87	0·77	0·76	0·80
Kronobergs	0·71	0·73	0·77	0·92	0·90	0·90	0·82	0·82	0·83
Kalmar	0·64	0·66	0·76	0·84	0·77	0·89	0·73	0·70	0·77
Gotlands	0·70	0·72	0·72	0·85	0·92	0·97	0·81	0·87	0·88
Blekinge	0·65	0·66	0·80	0·81	0·82	1·00	0·71	0·71	0·84
Kristianstads	0·71	0·71	0·79	0·85	0·85	0·98	0·77	0·78	0·85
Malmöhus	0·72	0·73	0·82	0·88	0·87	0·92	0·74	0·75	0·83
Hallands	0·72	0·72	0·79	0·94	0·82	0·93	0·75	0·74	0·80
Göteborgs o. Bohus	0·73	0·72	0·90	0·84	0·89	0·96	0·77	0·77	0·91
Älvsborgs	0·73	0·73	0·82	0·87	0·90	0·96	0·80	0·80	0·87
Skaraborgs	0·65	0·68	0·75	0·81	0·83	1·01	0·70	0·74	0·85
Varmlands	0·73	0·74	0·77	0·90	0·88	0·94	0·76	0·80	0·83
Örebro	0·71	0·71	0·87	0·87	0·89	1·03	0·76	0·76	0·91
Västmanlands	0·73	0·74	0·85	0·78	0·84	0·97	0·74	0·76	0·87
Kopparbergs	0·70	0·70	0·83	0·87	0·89	1·05	0·78	0·80	0·93
Gävleborgs	0·78	0·74	0·88	0·90	0·92	1·02	0·80	0·83	0·93
Västernorrlands	0·73	0·75	0·97	0·91	0·93	1·15	0·82	0·85	1·04
Jämtlands	0·66	0·68	0·76	0·76	0·83	0·93	0·72	0·77	0·81
Västerbottens	0·70	0·72	0·80	0·79	0·88	0·98	0·74	0·80	0·87
Norbottens	0·78	0·81	0·92	0·89	0·93	1·12	0·84	0·89	1·00
Samtl. vägdistrikt	0·72	0·73	0·83	0·87	0·88	1·01	0·77	0·79	0·89
därav med koll.-avtal ¹	0·77	0·77	0·84	0·93	0·94	1·02	0·83	0·84	0·90
» utan » » ¹	0·69	0·70	0·77	0·82	0·84	0·93	0·74	0·76	0·82

Av tab. 6 framgår, att medellönerna inom olika län förete betydande olikheter. De högsta genomsnittliga timförtjänsterna (oavsett löneform) uppvisade under år 1937 Stockholms län (1·14 kr.), medan Kalmar, Jönköpings och Hallands län (resp. 0·77, 0·80 och 0·80 kr.) kommo lägst på skalan. Samtliga län företedde högre genomsnittsförtjänster än förra året. I östra och norra Sverige var löneökningen i allmänhet starkare än i övriga delar av landet. På Gotland voro timförtjänsterna vid tidlönsarbete och i Kronobergs län vid ackordsarbete oförändrade sedan år 1936. I alla övriga län hade såväl tidlöns- som ackordsförtjänsterna stigit.

Ett uttryck för lönenivån inom de särskilda vägdistrikten ger tab. 7. De lägsta och de högsta genomsnittliga timförtjänsterna (oavsett löneform) utgjorde år 1936 resp. 0·46 och 1·53 samt år 1937 0·60 och 1·33 kr. Om man frånräknar de båda fjärdedelar av vägdistriktet, där de högsta och de lägsta timförtjänsterna förekommo, befinnes timförtjänsten inom den

¹ Vid uppgifternas avgivande.

Tab. 7. Vägdistrikten fördelade efter genomsnittlig timförtjänst för grovarbetare vid vägunderhållsarbete 1937.

L ä n	Antal vägdistrikt	Därav vägdistrikt, där genomsnittliga timförtjänsten utgjorde (i kr.):									
		under 0'70	0'70—0'74	0'75—0'79	0'80—0'84	0'85—0'89	0'90—0'94	0'95—0'99	1'00—1'09	1'10—1'19	1'20 och däröver
<i>Vid tidlönsarbete</i>											
Stockholms . . .	4	—	—	—	—	1	—	—	—	2	1
Uppsala . . .	4	—	—	—	1	1	2	—	—	—	—
Södermanlands . . .	4	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—
Ostergötlands . . .	9	—	—	4	—	5	—	—	—	—	—
Jönköpings . . .	9	1	1	2	3	2	—	—	—	—	—
Kronobergs . . .	6	—	2	2	2	—	—	—	—	—	—
Kalmar . . .	6	—	1	5	—	—	—	—	—	—	—
Gotlands . . .	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Blekinge . . .	4	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—
Kristianstads . . .	7	—	—	5	2	—	—	—	—	—	—
Malmöhus . . .	10	—	1	1	3	4	1	—	—	—	—
Hallands . . .	7	—	—	6	—	1	—	—	—	—	—
Göteb. o Bohus . . .	5	—	—	1	—	2	1	—	—	1	—
Älvsborgs . . .	9	—	1	4	1	2	1	—	—	—	—
Skaraborgs . . .	6	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—
Värmlands . . .	8	1	1	3	2	—	—	1	—	—	—
Örebro . . .	6	—	—	—	3	—	3	—	—	—	—
Västmanlands . . .	4	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—
Kopparbergs . . .	9	—	—	1	5	2	1	—	—	—	—
Gävleborgs . . .	5	—	—	—	—	2	3	—	—	—	—
Västernorrlands . . .	8	—	—	—	—	—	2	2	3	1	—
Jämtlands . . .	9	—	—	8	—	1	—	—	—	—	—
Västerbottens . . .	14	1	2	3	3	2	3	—	—	—	—
Norrbottens . . .	13	—	—	—	2	3	1	4	2	1	—
Hela riket	168	3	11	51	35	32	18	7	5	5	1
Hela riket 1936%	100·0	31·1	25·0	23·1	7·7	6·0	3·3	0·5	0·8	1·4	1·1
1937%	100·0	1·8	6·5	30·4	20·8	19·0	10·7	4·2	3·0	3·0	0·6
<i>Vid ackordsarbete</i>											
Hela riket 1936%	100·0	5·4	7·8	12·2	15·9	13·8	18·9	5·4	13·5	3·7	3·4
1937%	100·0	—	0·8	1·6	5·5	5·5	22·6	10·9	28·9	17·2	7·0
<i>Oavsett löneform</i>											
Hela riket 1936%	100·0	19·7	20·1	22·1	13·4	9·0	6·7	4·4	1·1	0·9	2·6
1937%	100·0	1·2	3·6	15·5	18·6	26·3	14·4	6·6	8·4	3·6	1·8

återstående mellersta hälften av distrikten ha varierat mellan 0·80 och 0·91 kr. år 1937; för 1936 voro motsvarande tal 0·71 och 0·84 kr.

Variationerna i vägarbetarnas löner torde delvis sammanhånga med vägarbetets olika karaktär inom olika vägdistrikt. På sina håll utgör det fortfarande — om också i betydligt mindre grad än förr — en bisyssla för jordbruksbefolkningen. Särskilt å starkare trafikerade vägar brukar emellertid numera vägunderhållet ombesörjas av yrkesmässiga vägarbetare, vilka i stor utsträckning äro fackligt organiserade och i ökad grad fått sina arbetsförhållanden reglerade genom kollektivavtal. År 1937 uppgavs kollektivavtal gälla inom 144 distrikt eller 85 % av samtliga mot inom resp. 36, 34 och 31 % under åren 1936, 1935 och 1934. Sedermera lära avtal ha slutits i ytterligare 21 distrikt, varför kollektivavtal nu saknas

endast i fem distrikt. De nya avtalen ha i 19 fall medfört stegring av lönesatserna. Av tablån å sid. 29 framgår, att grovarbetarnas genomsnittliga timförtjänster (oavsett löneform) under åren 1936 och 1937 utgjorde resp. 0⁸⁴ och 0⁹⁰ kr. inom de distrikt, där lönerna vid redovisningstillfället reglerades genom kollektivavtal, eller resp. 11 och 10 % mer än inom övriga distrikt (0⁷⁶ resp. 0⁸² kr.).

Mellan kollektivavtalens lönesatser för grovarbetare vid tidlönsarbete och motsvarande timförtjänster enligt vägstyrelsernas uppgifter rådde full överensstämmelse i 128 av de 165 vägdistrikt, där kollektivavtal nu finnas. I de återstående 37 distrikten äro de uppgivna timförtjänsterna lägre än avtalslönerna, vilket i regel förklaras av att kollektivavtalen ej trätt i kraft vid redogörelseperiodens början; i flera distrikt ha avtalen slutits först sedan vägstyrelserna avlämnat sina uppgifter. Efterföljande tablå visar, hur vägdistrikt med kollektivavtal fördela sig efter olika genomsnittliga timförtjänster enligt vägstyrelsernas uppgifter och enligt kollektivavtalen:

Antal vägdistrikt med kollektivavtal, där grovarbetarnas timförtjänster vid tidlönsarbete voro (i kr.):

	under 0 ⁷⁰	0 ⁷⁰ - 0 ⁷⁴	0 ⁷⁵ - 0 ⁷⁹	0 ⁸⁰ - 0 ⁸⁴	0 ⁸⁵ - 0 ⁸⁹	0 ⁹⁰ - 0 ⁹⁴	0 ⁹⁵ - 0 ⁹⁹	1 ⁰⁰ - 1 ⁰⁴	1 ⁰⁵ och däröver
Enligt vägstyrelsernas uppgifter	1	11	50	35	32	18	7	4	7
Enligt kollektivavtalen —	—	3	36	41	41	24	9	4	7

Vad beträffar avlöningen för körslor i samband med vägarbete, föreliggande för år 1937 uppgifter över genomsnittliga timförtjänster för körare med en häst från 93 distrikt och för körare med två hästar från 36 distrikt. En jämförelse mellan kollektivavtalens lönesatser för körare och uppgivna timförtjänster synes ge vid handen, att de senare i regel avse körslor vid tidlönsarbete. För att erhålla en uppfattning om löneutvecklingen för körare ligger det därför närmast till hands att jämföra 1937 års timförtjänster för körare (med en häst) med motsvarande timförtjänster år 1936 vid tidlönsarbete.

Procentuellt antal vägdistrikt, där timförtjänsten för körare med en egen häst utgjorde (i kr.):

	under 1 ⁰⁰	1 ⁰⁰ - 1 ⁰⁹	1 ¹⁰ - 1 ¹⁹	1 ²⁰ - 1 ²⁹	1 ³⁰ - 1 ³⁹	1 ⁴⁰ - 1 ⁴⁹	1 ⁵⁰ - 1 ⁵⁹	1 ⁶⁰ - 1 ⁶⁹	1 ⁷⁰ - 1 ⁷⁹	1 ⁸⁰ och däröver
År 1936	18.8	39.7	8.9	15.4	4.0	2.8	8.3	1.2	0.6	0.3
» 1937	5.4	22.6	6.4	12.9	14.0	8.6	16.1	4.3	8.6	1.1

I genomsnitt för hela riket uppgick timförtjänsten vid tidlönsarbete för körare med en häst till 1¹¹ kr. år 1936. År 1937 utgjorde medelförtjänsten per timme för enbetskörslor (oavsett löneform) 1³¹ kr.

II. Löneförhållandena inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m.

A. Undersökningens primärmaterial.

Undersökningens innehåll. Efterföljande redogörelse innebär ett fullföljande av socialstyrelsens sedan år 1918 pågående årliga undersökningar angående löneförhållandena för förvaltnings- och arbetarpersonal inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m. och innehåller en översikt av löneläget i Sverige år 1936. En preliminär redogörelse härför har publicerats i juni månad 1937.¹

Insamlandet av undersökningens huvudsakliga primärmaterial, som avser faktiskt utbetalda löner inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m., har liksom tidigare skett genom utsändande av frågeformulär till vederbörande arbetsgivare, varvid förutsatts, att erforderligt material skulle kunna åstadkommas på frivillighets väg. De kompletterande uppgifterna om löneförhållandena inom vissa grupper av sjömansyrket ävensom för i hotell- och restaurangrörelse samt i husligt arbete anställd personal härröra från de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna. Lönematerialet rörande statens anläggningsarbetare har ställts till förfogande av statens järnvägars statistiska kontor samt av vattenfallsstyrelsens byggnadstekniska byrå.

Det frågeformulär, som använts vid införskaffande av undersökningens huvudsakliga primärmaterial, har i förminskad skala avtryckts å sid. 98 och överensstämmer i huvudsak med det, som användes vid föregående års undersökning. För förvaltningspersonalen upptog formuläret tre särskilda grupper, nämligen teknisk personal, kontorspersonal och butikspersonal, med fördelning på män och kvinnor. Å den för arbetarna avsedda delen av formuläret begärdes i likhet med föregående år uppgifter angående antalet vid resp. företag anställda arbetare i medeltal under verksamhetstiden (kalenderåret 1936 eller del därav), med fördelning på män, kvinnor och minderåriga, ävensom angående antalet för hela arbetsstyrkan utgjorda dagsverken och arbetstimmar samt totalsumman till arbetarna utbetalad avlöning under motsvarande tidsperiod, specificerad på ordinarie tid och övertid samt efter tidlön och ackordslön. En nyhet för året är, att i formuläret även upptagits en fråga om totalantalet av hela

¹ Soc. Medd. Årg. 1937, sid. 429 o. f.

arbetsstyrkan utgjorda arbetsveckor, vilket gör det möjligt att genom sammanställning med uppgifterna rörande totalsumma arbetslön och förmåner under året noggrannare än tidigare beräkna de genomsnittliga veckolönerna. Vid beräkningen av sammanlagda löneinkomsten skulle liksom tidigare medtagas värdet av naturaförmåner samt kontant utbetalade, i den egentliga arbetslönen ej ingående förmåner. Vidare skulle arbetsgivaren å formuläret uppgiva det antal veckor (arbetsdagar) företaget varit i gång under året och i samband därmed omfattningen och innebörden ur arbetstidssynpunkt av eventuellt förekommande driftsinskränkningar. Slutligen innehöll formuläret vissa frågor avsedda att möjliggöra företagens fördelning på dyrortsgrupper samt deras inordnande under någon av grupperna konkurrensindustri och skyddad hemmamarknadsindustri.

Primärmaterialets omfattning. Blanketterna utsändes av socialstyrelsen i början av februari månad 1937 till sammanlagt 13 809 arbetsgivare i olika delar av riket. Det övervägande flertalet av de tillskrivna återsände de utsända frågeformulären vederbörligen ifyllda. Sammanlagt ha till styrelsen inkommit lönestatistiska uppgifter från 11 833 arbetsgivare eller 85·7 % av de tillskrivna, däribland så gott som samtliga större företag. I jämförelse med föregående år har antalet uppgiftslämnare ökat med nära 28 %.

Allteftersom löneuppgifterna inkommo till socialstyrelsen, underkastades de omedelbart en ingående granskning, varvid bl. a. jämförelse skett med lönesatser i gällande kollektivavtal.¹ Vid bearbetningen har det, för erhållande av ett så fullgott material som möjligt, befunnits lämpligt att av olika anledningar utgallra 504 formulär. Det till grund för undersökningen liggande primärmaterialet utgöres av uppgifter från 11 329 företag, av vilka 6 734 redovisat både förvaltningspersonal och arbetare, 1 477 enbart förvaltningspersonal och 3 118 enbart arbetare. Från dessa företag ha redovisats tillsammans 578 370 personer, av vilka 122 512 hänförts till förvaltningspersonal och 455 858 till arbetare. Av de redovisade arbetarna representerade 79·3 % den egentliga industrien och återstoden eller 20·7 % grupperna samfärdsl (enskild), spårvägsdrift, byggnadsverksamhet (inkl. statliga och kommunala byggnads- och anläggningsarbeten) samt handel och varulager. I förhållande till föregående år har antalet redovisade personer ökat beträffande förvaltningspersonalen med 10·1 och i fråga om arbetarna med 12·9 %.

Primärmaterialets beskaffenhet. Såsom källa för kunskap om löneförhållandena inom industri och hantverk m. m. måste det erhållna primärmaterialet anses lida av vissa bristfälligheter, härflytande ur flera felkällor. I samband med den inom styrelsen verkställda granskningen har visserligen kompletterande material införskaffats, varjämte uppenbart fel-

¹ I fråga om arbetstiden ha uppgifterna kompletterats med tillhjälp av den undersökning rörande sysselsättning och arbetstid inom näringslivet, som verkställdes inom socialstyrelsen i november 1936 (jfr Soc. Medd. årg. 1937, sid. 90 o. f.).

aktiga uppgifter korrigerats. Men speciellt för vissa näringsgrenar kvarstå likväl en del ofullständigheter, vilka framför allt göra sig gällande vid beräkningen av årslönerna inom de s. k. säsongyrkena. I det följande skall göras ett försök att närmare utreda betydelsen av de viktigaste bland angivna felkällor.

Vad först beträffar kvantitativa ofullständigheter i fråga om redovisningen av förefintlig personal inom olika näringsgrenar föreligga vissa möjligheter att siffermässigt påvisa deras omfattning genom en jämförelse mellan antalsuppgifterna i förevarande löneundersökning å ena sidan samt 1931 års företagsräkning och den årliga industristatistiken å den andra.

I fråga om de privatanställda (förvaltningspersonal inkl. butikspersonal) uppgingo dessa — såsom ovan nämnts — vid de 8 211 företag, som vid besvarande av undersökningens frågeformulär redovisat dylik personal, till 122 512 personer, varav 81 423 voro män och 41 089 kvinnor. Satt i relation till förvaltningspersonal i enskild tjänst inom av lönestatistiken berörda företagsområden, vars antal på grundval av 1931 års företagsräkning kan beräknas uppgå till omkring 235 000 personer år 1936, skulle det insamlade materialet ungefär motsvara hälften av den samhällsgrupp, vars löneförhållanden här äro föremål för undersökning.¹ Inom de olika i löneundersökningen medtagna grupperna har emellertid redovisningen skett med rätt olika grad av fullständighet. Beträffande teknisk personal och kontorspersonal är representativiteten relativt god, i det att uppgifter lämnats för omkring $\frac{3}{5}$ av de anställda, medan motsvarande andel för butikspersonalen ej överstiger $\frac{2}{5}$, ehuru antalet uppgiftslämnare sedan föregående år ökats med nära 20 %.²

Beträffande arbetarpersonalen är att märka, att 1931 års företagsräkning anger antalet arbetare (exkl. butiks-, serverings- och kökspersonal), som sysselsätts vid industriellt och hantverksmässigt arbete, till 639 810. Till jämförelse må nämnas, att i industristatistiken redovisas för år 1931 430 070 och för det sist tillgängliga året 1935 470 869 arbetare. Visserligen äro de anförda uppgifterna av något olika innebörd bl. a. i så måtto, att företagsräkningen avser personantalet vid en viss tidpunkt (25 september 1931), medan industristatistiken gäller medelantalet arbetare under verksamhetsåret, men i stort sett kan dock skillnaden (för år 1931 c:a 200 000 arb.) anses hänföra sig till sådan hantverks- och småindustriell rörelse samt anläggningsverksamhet o. d., som icke redovisas i industristatistiken. Trots att en liknande uppdelning av lönestatistikens material endast kan genomföras för vissa grupper av företag, är det uppenbart, att lönestatistiken i alldeles övervägande grad avser den större och medelstora

¹ Härvid ha hänsyn ej tagits till i 1931 års företagsräkning redovisade c:a 38 000 anställda företagsledare samt ej heller till den i företagsräkningen till c:a 36 000 personer upptagna personal, som tillhör av lönestatistiken ej berörda verksamhetsområden (huvudsakligen post-, telegraf-, telefon- och radioväsen, sjöfart, bogsering, hotell-, restaurang-, kafé- och pensionatörrelse samt nöjes-, idrotts- o. d. företag).

² År 1936 redovisades sålunda 3 296 affärsföretag med tillhopa 34 293 anställda mot resp. 2 785 företag och 29 275 anställda året därförut.

industrien och endast i mindre utsträckning berör småindustri och hantverk. Vill man, i den mån så ske kan, siffermässigt fixera detta förhållande, ger en approximativ kalkyl vid handen, att i förevarande undersökning redovisade industriarbetare m. fl. motsvara drygt $\frac{2}{3}$ av den större industriens personal, medan exempelvis byggnadsverksamheten, som i 1931 års företagsräkning beräknas sysselsätta inemot 130 000 arbetare, i lönestatistiken företrädes av omkring tredjedelen av detta antal.

På grund av den starka stegringen i antalet uppgiftslämnare under senare år är representativiteten numera god även i fråga om de särskilda industrigrenarna, om också vissa variationer allttjämt kunna iakttagas. Starkast representerade äro kemisk-teknisk samt pappers- och grafisk industri, svagast företrädda livsmedels- och träindustri. Den sistnämnda gruppen, som hitintills släpat efter i fråga om representativitet, företrädes dock i årets lönestatistik av ungefär $\frac{3}{5}$ av de i industristatistiken redovisade arbetarna.

Även om sålunda årets lönestatistiska material torde representera en för statistikens huvudsyften tillräcklig andel av inom berörda arbetsområden anställd personal, får vid jämförelser med tidigare år den omständigheten ej lämnas obeaktad, att materialet vid resp. undersökningstillfällen icke i full utsträckning omfattat samma företag. De i 1935 års lönestatistik för första gången på grundval av identiska företag verkställda — och i årets statistik fullföljda — beräkningarna angående förändringarna i arbetarantal, sysselsättningsvolym och industriens totala lönebudget, för vilka närmare redogörelse lämnas å sid. 89, tyda dock på, att de inträffade förskjutningarna bland uppgiftslämnarna varit relativt små och att de ej utövat något större inflytande på den genomsnittliga lönenivån.¹

I detta samband bör uppmärksamheten även riktas på det förhållandet, att ehuru sålunda lönestatistikens material för de särskilda åren i stort sett kan betraktas såsom härrörande från samma eller i varje fall likartade företag, föreligger alltid den möjligheten, att statistikens resultat kan röna inverkan av under en följd av år pågående förskjutningar i de representerade personalgruppernas sammansättning. För utrönande av betydelsen av dylika förskjutningar, av vilka de viktigaste sammanhånga med förändringar i personalens sammansättning med hänsyn till kön och ålder samt fördelning på olika dyrorts- och yrkesgrupper, ha i det följande vissa särskilda bearbetningar av primärmaterialet verkställts.

De efter granskningen inom socialstyrelsen kvarstående kvalitativa bristerna hos primärmaterialet sammanhånga väsentligen med det använda frågeformulärets uppställning. Mot de på grundval av formulärets uppgifter beräknade genomsnittslönerna per timme och per dag torde dock ej några vägande erinringar kunna göras. Detsamma gäller i stort sett och för flertalet näringsgrenar även i fråga om beräkningarna angående veckolönerna. Delvis annorlunda är förhållandet med den genom-

¹ Jfr även Statens offentliga utredningar 1931:20, sid. 168.

snittliga årslönen, som framkommer genom division av den totala lönesumman med medelantalet arbetare under verksamhetstiden.¹ Alldenstund detta medeltal i regel understiger totalantalet under året faktiskt sysselsatta personer, tenderar den i lönestatistiken beräknade löneinkomsten att överstiga de under året sysselsatta arbetarnas faktiska medellön. Denna felkälla blir av mindre betydelse i fråga om de företag, som året om sysselsätta en någorlunda konstant arbetsstyrka, men särskilt i fråga om säsongföretag ger den framräknade medelförtjänsten mera ett mått på löneinkomsten för de inom dessa fack relativt fåtaliga årsarbetarna än på den arbetsinkomst, som faktiskt intjänas under yrkets normalsäsong. Med hänsyn härtill ha också i det följande inga årslöner beräknats inom mera utpräglade säsongyrken, såsom byggnadsarbete, målning, flottning, stenbrott och stenhuggerier samt torvindusti.²

Även i ett annat hänseende kan det lönestatistiska materialet göras till föremål för vissa erinringar. De erhållna uppgifterna medge nämligen allenast ett fastställande av avlöningsbelopp för manliga, kvinnliga och minderåriga arbetare inom vissa näringsgrupper och näringsgrenar men icke för arbetare med skiljaktig sysselsättning, utbildning och kompetens, varför det icke är möjligt att exempelvis särskilja löner för yrkes- och grovarbetare. Då olika industrier sysselsätta yrkes- och grovarbetare i växlande proportioner, måste därför med frågeformulärets nuvarande innehåll även jämförbarheten mellan genomsnittslönerna för olika näringsgrenar bli till en viss grad lidande. Härtill kommer slutligen, att någon fördelning av arbetarna efter deras individuella löneinkomster ej är möjlig.³

Såsom slutresultat av omprövningen av primäruppgifternas beskaffenhet kvarstår dels att arbetare inom fabriksindustrien blivit fullständigare redovisade än inom småindustrien och hantverket, dels att det summariska tillvägagångssättet vid löneredovisningen visserligen ej nämnvärt påverkar tillförlitligheten av de beräknade tim-, dags- och veckoförtjänsterna men däremot nödvändiggör stor försiktighet vid årslönestatistikens användning. Varsamhet påkallas även vid jämförelse mellan lönenivån inom olika näringsgrupper och näringsgrenar, på grund av att primärmaterialet ej möjliggör en sammanställning av jämförbara yrkes-specialiteter.

¹ Jfr beträffande privatanställda, sid. 44.

² Önskvärt vore givetvis att även för dessa näringsgrenar erhålla tillförlitliga uppgifter om års- eller säsongförtjänsten, men härför krävas ingående specialundersökningar med individuella uppgifter för varje arbetare rörande faktisk arbetstid och arbetslön. I avsaknad av dylika ha å sid. 68 anförts några siffror rörande säsongens normala längd inom vissa hithörande yrken. Genom att multiplicera den sålunda angivna arbetstiden med lönestatistikens genomsnittliga tim- eller dagsförtjänster kan en ungefärlig föreställning om de faktiska årsförtjänsterna i dessa yrken erhållas.

³ Jfr Utredning och förslag rörande viss omläggning av socialstyrelsens lönestatistik. Statens offentliga utredningar 1931: 32.

B. Löneförhållandena för privatanställda.

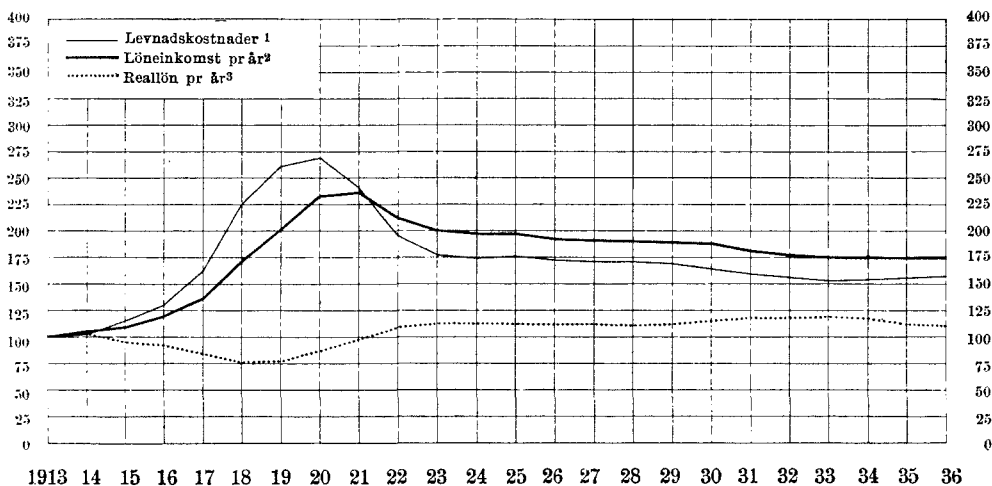
(Förvaltningspersonal o. d.)

Antal redovisade privatanställda. Såsom förut nämnts, utgjorde år 1936 förvaltningspersonalen m. fl. vid de i undersökningen ingående 8 211 företag, som redovisat dylik personal, tillsammans 122 512 personer. Härav voro 66% män och 33% kvinnor. Motsvarande fördelningstal för män och kvinnor utgjorde närmast föregående år resp. 67% och 32% samt utgångsåret 1913 resp. 77% och 23%, vilket innebär, att kvinnornas betydelse under perioden i fråga ökats rätt väsentligt på männens bekostnad.

Löneutvecklingen i allmänhet. En första översikt av resultatet av 1936 års lönestatistiska beräkningar lämnas med avseende på i enskild tjänst anställd förvaltningspersonal o. d. i tab. 8 (avd. a), som redovisar den i genomsnitt per anställd utbetalade årsavlönings storlek för vart och ett av åren 1913—1936. Härvid ha de anställda uppdelats på män och kvinnor inom trenne huvudgrupper, nämligen teknisk personal (ingenjörer, kemister, verkmästare, förmän o. d.), kontorspersonal o. d. (exkl. direktörer, disponenter m. fl. företagsledare) samt butiks- och lagerpersonal.

Diagram II. Löneutvecklingen för privatanställda (förvaltningspersonal o. d.) åren 1913—1936.

Indextal Mouvement général du traitement des employés des entreprises privées, de 1913 à 1936. Indextal

¹ Nombre indice du coût de la vie (villes et agglomérations urbaines). — ² Salaire nominal par an.
³ Salaire réel par an.

Tab. 8. Lönenivåns förändringar för privatanställda (förvaltningspersonal o. d.) åren 1913—1936.

År	M ä n			K v i n n o r				S a m t l i g a a n s t ä l l d a				
	Löneinkomst per år för											
	tek- nisk perso- nal	kon- tors- perso- nal	bu- tiks- perso- nal	samt- liga	tek- nisk perso- nal	kon- tors- perso- nal	bu- tiks- perso- nal	samt- liga	tek- nisk perso- nal	kon- tors- perso- nal	bu- tiks- perso- nal	samt- liga
a) Absoluta tal, kr.												
1913	3 131	2 309	1 314	2 330	1 204	1 257	881	1 085	3 050	1 958	1 085	1 914
1914	.	.	.	² 2 400	.	.	.	¹ 1 160	3 089	2 100	1 198	1 985
1915	.	.	.	² 2 500	.	.	.	² 1 210	3 184	2 196	1 265	2 068
1916	.	.	.	² 2 730	.	.	.	² 1 320	3 496	2 379	1 398	2 258
1917	4 253	3 116	1 919	3 132	1 498	1 669	1 196	1 450	4 138	2 634	1 536	2 603
1918	5 195	3 950	2 421	3 978	1 865	2 192	1 548	1 892	5 055	3 364	1 959	3 280
1919	5 857	4 760	2 782	4 657	2 347	2 612	1 867	2 268	5 710	4 044	2 298	3 857
1920	6 541	5 406	3 565	5 341	2 802	3 160	2 440	2 825	6 334	4 657	2 969	4 499
1921	6 716	5 417	3 495	5 380	2 981	3 300	2 455	2 909	6 560	4 711	2 944	4 553
1922	6 105	4 802	3 134	4 818	2 847	3 032	2 274	2 684	5 968	4 212	2 679	4 104
1923	5 653	4 552	3 023	4 542	2 849	2 820	2 167	2 525	5 536	3 975	2 572	3 867
1924	5 616	4 476	3 057	4 498	2 780	2 773	2 090	2 463	5 497	3 908	2 545	3 817
1925	5 618	4 491	3 060	4 507	2 783	2 726	2 101	2 444	5 499	3 903	2 552	3 817
1926	5 595	4 249	3 082	4 378	2 852	2 700	2 070	2 418	5 480	3 733	2 546	3 722
1927	5 570	4 242	3 101	4 371	2 568	2 661	2 093	2 401	5 444	3 715	2 567	3 712
1928	5 643	4 224	3 059	4 373	2 665	2 601	2 046	2 351	5 518	3 683	2 523	3 686
1929	5 619	4 206	2 914	4 328	2 624	2 589	2 014	2 329	5 494	3 667	2 438	3 659
1930	5 590	4 135	3 065	4 313	2 551	2 535	2 083	2 330	5 463	3 602	2 545	3 650
1931	5 613	¹ 3 939	2 646	4 131	2 654	2 551	1 976	2 293	5 489	3 476	2 291	3 516
1932	5 416	¹ 3 866	2 575	4 025	2 580	2 533	1 923	2 258	5 297	3 422	2 230	3 434
1933	5 307	¹ 3 866	2 500	3 980	2 515	2 495	1 842	2 199	5 190	3 409	2 152	3 384
1934	5 276	¹ 3 891	2 435	3 972	2 511	2 474	1 807	2 172	5 160	3 419	2 103	3 370
1935	5 306	¹ 3 921	2 333	3 975	2 574	2 425	1 757	2 126	5 192	3 422	2 028	3 356
1936	5 319	¹ 3 943	2 305	4 002	2 558	2 391	1 695	2 082	5 204	3 425	1 977	3 358
b) Indextal för penninglönen, om avlöningen år 1913 sättes = 100												
1914	.	.	.	103.0	.	.	.	106.9	101.3	107.3	110.4	103.7
1915	.	.	.	107.3	.	.	.	111.5	104.4	112.2	116.6	108.0
1916	.	.	.	117.2	.	.	.	121.7	114.6	121.5	128.8	118.0
1917	135.8	135.0	146.0	136.6	124.4	132.8	135.8	133.6	135.7	134.5	141.6	136.0
1918	165.9	171.1	184.2	170.7	154.9	174.4	175.7	174.4	165.7	171.8	180.6	171.4
1919	187.1	206.2	211.7	199.9	194.9	207.8	211.9	209.0	187.2	206.5	211.8	201.5
1920	208.9	234.1	271.3	229.2	232.7	251.4	277.0	260.4	209.3	237.8	273.6	235.1
1921	214.5	234.6	266.0	230.9	247.6	262.5	278.7	268.1	215.1	240.6	271.3	237.9
1922	195.0	208.0	238.5	206.8	236.4	241.2	258.1	247.4	195.7	215.1	246.9	214.4
1923	180.5	197.1	230.4	194.9	236.6	224.3	246.0	232.7	181.5	203.0	237.0	202.0
1924	179.4	193.9	232.6	193.0	230.9	220.6	237.2	227.0	180.2	199.6	234.6	199.4
1925	179.4	194.4	232.9	193.4	231.1	216.9	238.4	225.3	180.3	199.3	235.2	199.4
1926	178.7	184.0	234.6	187.9	236.9	214.8	235.0	222.9	179.7	190.7	234.7	194.5
1927	177.9	183.7	236.0	187.6	213.3	211.7	237.6	221.3	178.5	189.7	236.6	193.9
1928	180.2	182.9	232.8	187.7	221.3	206.9	232.2	216.7	180.9	188.1	232.5	193.1
1929	179.4	182.2	221.8	185.8	217.9	206.0	228.6	214.7	180.1	187.3	224.7	191.2
1930	178.5	179.1	233.3	185.1	211.9	201.7	236.4	214.7	179.1	184.0	234.6	190.7
1931	179.3	¹ 170.6	201.4	177.3	220.4	202.9	224.3	211.3	180.0	177.5	211.2	183.7
1932	173.0	¹ 167.4	196.0	172.7	214.3	201.5	218.3	208.1	173.7	174.8	205.5	179.4
1933	163.4	¹ 167.4	190.3	170.8	208.9	198.4	209.1	202.7	170.2	174.1	198.3	176.8
1934	168.5	¹ 168.5	185.3	170.5	208.6	196.8	205.1	200.2	169.2	174.6	193.8	176.1
1935	169.4	¹ 169.8	177.5	170.6	213.8	192.9	199.4	195.9	170.2	174.8	186.9	175.3
1936	169.9	¹ 170.8	175.4	171.8	212.5	190.2	197.4	191.9	170.6	175.0	182.2	175.4

¹ Se noten å nästa sida.² Approximativt beräknade siffror.

Tab. 8 (forts.). Lönenivåns förändringar för privatanställda (förvaltningspersonal o. d.) åren 1913—1936.

År	M ä n				K v i n n o r				Samtliga anställda			
	Löneinkomst per år för											
	tek- nisk perso- nal	kon- tors- perso- nal	bu- tiks- perso- nal	samt- liga	tek- nisk perso- nal	kon- tors- perso- nal	bu- tiks- perso- nal	samt- liga	tek- nisk perso- nal	kon- tors- perso- nal	bu- tiks- perso- nal	samt- liga
c) Indextal för penninglönen, om avlöningen år 1929 sättes = 100												
1930	99.5	98.3	105.2	99.7	97.2	97.9	103.4	100.0	99.4	98.2	104.4	99.8
1931	99.9	¹ 93.7	90.8	95.4	101.1	98.5	98.1	98.5	99.9	94.8	94.0	96.1
1932	96.4	¹ 91.9	88.4	93.0	98.3	97.8	95.4	97.0	96.4	93.3	91.5	93.9
1933	94.4	¹ 91.9	85.8	92.0	95.8	96.4	91.4	94.4	94.5	93.0	88.3	92.5
1934	93.9	¹ 92.5	83.6	91.8	95.7	95.6	89.7	93.3	93.9	93.2	86.3	92.1
1935	94.4	¹ 93.2	80.1	91.8	98.1	93.7	87.2	91.3	94.5	93.3	83.2	91.7
1936	94.7	¹ 93.7	79.1	92.5	97.5	92.4	84.2	89.4	94.7	93.4	81.1	91.8
d) Indextal för reallönen, om avlöningen år 1913 sättes = 100												
1914	.	.	.	101.0	.	.	.	104.8	99.3	105.1	108.2	101.7
1915	.	.	.	93.3	.	.	.	97.0	90.8	97.5	101.4	94.0
1916	.	.	.	90.1	.	.	.	93.6	88.2	93.5	99.1	90.7
1917	83.8	83.3	90.2	84.3	76.8	82.0	83.8	82.5	83.7	83.0	87.4	84.0
1918	73.7	76.0	81.9	75.9	68.8	77.5	78.1	77.5	73.7	76.4	80.2	76.2
1919	71.7	79.0	81.1	76.6	74.7	79.6	81.2	80.1	71.7	79.1	81.2	77.2
1920	77.7	87.0	100.9	85.2	86.5	93.4	103.0	96.8	77.8	88.4	101.7	87.4
1921	89.0	97.3	110.4	95.8	102.7	108.9	115.6	111.3	89.2	99.8	112.6	98.7
1922	100.0	106.7	122.3	106.0	121.3	123.7	132.4	126.9	100.3	110.3	126.6	110.0
1923	102.0	111.4	130.2	110.1	133.7	126.7	139.0	131.5	102.6	114.7	133.9	114.1
1924	103.1	111.4	133.7	110.9	132.7	126.8	136.3	130.5	103.6	114.7	134.8	114.6
1925	101.9	110.5	132.3	109.9	131.3	123.2	135.4	128.0	102.4	113.3	133.6	113.3
1926	103.9	107.0	136.4	109.2	137.7	124.9	136.6	129.6	104.5	110.8	136.4	113.1
1927	104.0	107.4	138.0	109.7	124.7	123.8	138.9	129.4	104.4	111.0	138.4	113.4
1928	105.4	107.0	136.1	109.8	129.4	121.0	135.8	126.7	105.8	110.0	136.0	112.9
1929	106.2	107.8	131.2	109.9	129.0	121.9	135.3	127.0	106.6	110.8	133.0	113.1
1930	108.9	109.2	142.2	112.9	129.2	123.0	144.2	130.9	109.2	112.2	143.0	116.3
1931	112.7	¹ 107.3	126.6	111.5	138.6	127.6	141.1	132.9	113.2	111.7	132.8	115.5
1932	110.9	¹ 107.3	125.6	110.7	137.4	129.2	139.9	133.4	111.3	112.0	131.8	115.0
1933	110.8	¹ 109.4	124.4	111.7	136.5	129.7	136.7	132.5	111.2	113.8	129.6	115.6
1934	109.4	¹ 109.4	120.3	110.7	135.4	127.8	133.2	130.0	109.9	113.4	125.9	114.3
1935	108.6	¹ 108.9	113.8	109.4	137.0	123.7	127.8	125.6	109.1	112.0	119.8	112.4
1936	107.5	¹ 108.1	111.0	108.7	134.5	120.4	121.8	121.4	108.0	110.7	115.3	111.0
e) Indextal för reallönen, om avlöningen år 1929 sättes = 100												
1930	102.5	101.3	108.4	102.7	100.2	100.9	106.6	103.1	102.5	101.2	107.6	102.8
1931	106.2	¹ 99.5	96.5	101.5	107.5	104.7	104.3	104.7	106.2	100.7	99.9	102.1
1932	104.4	¹ 99.5	95.7	100.8	106.5	106.0	103.4	105.0	104.4	101.1	99.1	101.7
1933	104.3	¹ 101.5	94.8	101.6	105.9	106.1	101.0	104.3	104.3	102.7	97.5	102.2
1934	103.0	¹ 101.5	91.7	100.7	105.0	104.9	98.4	102.4	103.1	102.3	94.7	101.1
1935	102.3	¹ 101.0	86.7	99.5	106.3	101.4	94.5	98.9	102.4	101.1	90.1	99.4
1936	101.3	¹ 100.3	84.6	98.9	104.3	98.8	90.0	95.6	101.3	99.9	86.7	98.2

¹ Siffrorna för manlig kontorspersonal o. d. (och i mindre mån även för samtliga) för åren 1931—1936 ha rönt inverkan i sänkande riktning genom vissa år 1931 nytillkomna grupper (linjepersonal vid de enskilda järnvägarna m. fl.). Frånräknas dessa, ökas medellönerna i tabellen för år 1931 till 4 244 kr., för år 1932 till 4 196 kr., för år 1933 till 4 185 kr., för år 1934 till 4 176 kr., för år 1935 till 4 177 kr. samt för år 1936 till 4 165 kr. Motsvarande indextal bli i avd. b resp. 183.8, 181.7, 181.2, 180.9, 180.9 och 180.4, i avd. c resp. 100.9, 99.8, 99.5, 99.3, 99.3 och 99.0, i avd. d resp. 115.6, 116.4, 118.4, 117.4, 116.0 och 114.2 samt i avd. e resp. 107.2, 108.1, 109.9, 109.0, 107.6 och 105.9.

För var och en av dessa personalgrupper meddelas i tabellen för hela den undersökta perioden indextal för årslönen, varvid avlöningen år 1913 satts = 100 (avd. b). Därjämte har — för att underlätta ett detaljstudium av löneutvecklingen under de senaste åren — särskilda indextal beräknats, varvid år 1929 valts till basår (avd. c). De i tabellen meddelade medellönerna för män och kvinnor dels tagna var för sig och dels tillsammans ha beräknats under antagande av att personalens fördelning på yrkesgrupper och sammansättning efter kön varit densamma under hela perioden som under redogörelseåret 1936 (s. k. standardberäkning).

Tabellen visar, att de anställdas löner i genomsnitt undergått en oavbruten ökning till och med år 1921, då lönenivån i genomsnitt för samtliga personalgrupper låg 138 % högre än år 1913. Sedermera ha penninglönerna gått väsentligt tillbaka, så att stegringen 1913—1936 uppgick till omkring 75 % av utgångsårets siffra. Ett närmare studium av tabellen ger emellertid vid handen, att löneförskjutningarna företett betydande olikheter inom skilda områden. Medan exempelvis lönen för den lägst avlönade gruppen, butiks- och lagerpersonal, stigit mest eller med 82 %, ha tekniker och kontorister fått sina löner ökade med resp. 71 och 75 %. Ökningen har i allmänhet varit högre för kvinnorna (92 %) än för männen (72 %).

Reallöne- och standardberäkningar. Nu utförda beräkningar hänföra sig emellertid uteslutande till penninglönerna och avse således endast de nominella förändringar i årslönerna, som inträffat under redogörelseperioden. Ett försök till beräkning av i vad mån dessa fluktuationer i penninglönerna äro reella och således innebära förfogande över en större eller mindre kvantitet varor och tjänster, har därför även verkställts i tab. 8 (avd. d och e) genom en sammanställning av nyssnämnda löneindextal med socialstyrelsens indexsiffror för levnadskostnadernas stegring, omräknade med år 1913 som bas (i stället för 1 juli 1914).¹ Kalkylen, som grafiskt åskådliggöres i diagram II (sid. 39) ger vid handen, att den genomsnittliga reallönen för samtliga redovisade anställda skulle under redogörelseåret ligga omkring 11 % över 1913 års nivå. Huru reallönens utveckling tett sig för de olika personalgrupper, i vilka undersökningsmaterialet i förevarande statistik uppdelats, belyses närmare i tabellen.

Beträffande de i tab. 8 redovisade lönefluktuationerna bör emellertid beaktas, dels att siffrorna på grund av beräkningssättet närmast åter spegla förhållandena vid resp. års mitt och dels att den genomsnittliga lönenivån även påverkas bl. a. av växlingar i materialets fördelning på olika dyrorts- och åldersgrupper. Det måste därför anses vara av intresse att, i den mån materialet det medger, söka eliminera även inverkan

¹ Härvid bör dock beaktas, att sistnämnda indextal närmast avser tjänstemän och arbetare med en medelinkomst av c:a 2 000 kr. år 1914 och ej tar hänsyn till de särdrag konsumtionen kan förete inom högre avlönade yrkesgrupper.

Tab. 9. Årslönernas förändringar för privatanställda (förvaltningspersonal o. d.) åren 1920—1936.¹

Indextalen äro beräknade på grundval av personalens sammansättning år 1936 a) med hänsyn tagen till fördelningen på dyrortsgrupper, b) utan hänsyn tagen till fördelningen på dyrortsgrupper.

I n d e x t a l (1920=100)		1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936
<i>Män</i>	a	99.2	89.2	83.4	83.1	83.0	80.4	80.3	80.5	79.2	77.8	78.3	76.4	75.6	75.2	75.0	75.0
	b	100.8	90.4	85.1	84.4	84.5	82.3	82.2	82.5	81.4	81.2	80.6	78.8	77.8	77.2	77.0	76.9
därav:																	
teknisk personal	a	101.1	91.2	84.3	83.4	83.1	82.8	82.3	84.0	83.4	81.7	82.5	79.5	77.9	77.5	77.8	78.0
	b	102.7	93.3	86.4	85.9	85.9	85.5	85.2	86.3	85.9	85.5	85.8	82.8	81.1	80.7	81.1	81.3
kontorspersonal	a	97.7	88.0	82.8	82.7	83.0	77.7	77.9	76.4	76.1	73.5	77.5	76.7	76.6	76.4	76.6	75.6
	b	100.2	88.8	84.2	82.8	83.1	78.6	78.5	78.1	77.8	76.5	78.5	77.6	77.4	77.2	77.3	77.0
butikspersonal	a	99.0	87.9	83.0	83.8	82.9	82.9	82.8	84.3	78.7	81.1	70.2	67.8	65.9	65.7	62.4	62.3
	b	98.0	87.9	84.9	85.8	85.8	86.5	87.0	85.8	81.7	86.0	74.2	72.2	70.1	68.3	65.4	64.7
<i>Kvinnor</i>	a	103.4	94.7	89.6	88.3	87.8	86.4	85.8	82.4	81.6	80.6	81.1	80.4	77.9	76.8	75.5	74.3
	b	103.0	95.0	89.4	87.2	86.5	85.6	85.0	83.2	82.4	82.5	81.2	79.9	77.8	76.9	75.2	73.7
därav:																	
teknisk personal	a	104.2	97.0	95.5	91.1	90.6	92.4	84.3	87.9	86.2	83.3	85.3	82.7	81.3	80.8	83.9	83.1
	b	106.4	101.6	101.7	99.2	99.3	101.8	91.6	95.1	93.6	91.0	94.7	92.1	89.8	89.6	91.9	91.3
kontorspersonal	a	101.7	93.5	88.2	87.9	87.2	85.7	84.6	80.5	80.0	76.6	80.2	79.6	78.5	77.8	76.5	76.0
	b	104.4	95.9	89.2	87.8	86.3	85.4	84.2	82.3	81.9	80.2	80.7	80.2	79.0	78.3	76.7	75.7
butikspersonal	a	105.9	96.5	91.3	88.8	88.6	87.1	87.9	84.9	83.7	86.7	82.3	81.6	76.8	75.0	73.4	71.1
	b	100.6	93.2	88.8	85.7	86.1	84.8	85.8	83.9	82.5	85.4	81.0	78.8	75.5	74.1	72.0	69.5
<i>Saml. anställda</i>	a	100.1	90.4	84.8	84.3	84.1	81.8	81.5	80.9	79.8	78.4	78.9	77.3	76.1	75.6	75.1	74.8
	b	101.3	91.4	86.1	85.0	85.0	83.1	82.9	82.5	81.7	81.5	80.8	79.0	77.8	77.2	76.6	76.1
därav:																	
teknisk personal	a	101.2	91.3	84.5	83.6	83.3	83.0	82.3	84.1	83.4	81.7	82.5	79.5	78.0	77.6	77.9	78.1
	b	102.7	93.5	86.7	86.1	86.1	85.8	85.3	86.4	86.0	85.6	86.0	83.0	81.3	80.8	81.3	81.5
kontorspersonal	a	98.8	89.5	84.2	84.1	84.1	79.8	79.7	77.5	77.1	74.3	78.2	77.5	77.1	76.8	76.6	76.4
	b	101.3	90.7	85.6	84.1	83.9	80.4	80.0	79.3	78.9	77.5	79.1	78.3	77.8	77.5	77.1	76.7
butikspersonal	a	102.0	91.6	86.6	85.9	85.3	84.7	85.0	84.5	80.8	83.5	75.4	73.8	70.6	69.7	67.1	66.1
	b	99.2	90.3	86.7	85.7	86.0	85.7	86.4	84.9	82.1	85.7	77.2	75.2	72.5	70.9	68.4	66.4

av dylika faktorer. Till den under redovisningsperioden eventuellt förändrade ålderssammansättningen kan dock f. n. ingen hänsyn tagas. Uppmärksammas måste därför att — särskilt inom sådana grupper av anställda, där avståndet mellan begynnelse- och slutlön är stort och tjänsteåldern merendels medför successiva löneuppflyttningar — årsmedeltalens förändringar kunna återspegla icke blott faktiska löneförhöjningar eller lönenedsättningar utan även växlingar i personalens åldersfördelning.

För undersökning av i vad mån växlingarna i primärmaterialets fördelning på olika dyrortsgrupper påverka de privatanställdas genomsnittslöner ha — med utgångspunkt från socialstyrelsens dyrortsgrupperingar och med år 1920 som basår — i ovanstående tab. 9 uträknats nya indextal för penninglönerna under förutsättning, att proportionen mellan de anställda inom ortsgrupperna A—C, D—F och G samtliga år varit densamma som år 1936 (a-siffror).¹ Till jämförelse ha motsvarande indextal i tab. 8 omräknats med samma år till basår (b-tal).

En jämförelse mellan a- och b-talen visar, att de förra med få undantag äro något lägre än de senare, vilket tyder på, att en del av den tidigare konstaterade stegringen i lönenivån är en återspeglning av det förhållan-

¹ Linjepersonalen vid enskilda järnvägar ej medräknad. Jfr noten å sid. 41.

det, att de högre dyrortsgrupperna numera innesluta en något större andel av lönestatistikens material än tidigare varit fallet. Skillnaden är emellertid i regel ej större än 1 à 2 enheter. För redogörelseåret 1936 utgjorde exempelvis differensen mellan a- och b-talen — om man begränsar sig till medellönen för samtliga anställda — 1½ enhet, varigenom index-talet för medellönen under perioden 1920—1936 sjunker från 76,1 till 74,8.

Löneinkomster per år inom olika personalgrupper. I det föregående ha statistiskt åskådliggjorts de allmänna förskjutningarna i lönenivån för privatanställda. De medeltal, med vilka man därvid rört sig, dölja emellertid stora olikheter i de faktiskt utgående lönebeloppen, beroende på betydande olikheter i utbildning, arbetsuppgifter, ställning till yrket, tjänsteår, levnadsålder och kön o. s. v. Primärmaterialiet för den årliga lönestatistiken medger emellertid icke någon mera ingående undersökning av sambandet mellan ovannämnda faktorer och lönevillkoren, utan möjliggör endast en summarisk jämförelse i lönehänseende mellan vissa mer eller mindre homogena grupper. Material till en i vissa hänseenden mera ingående belysning av löneförhållandena för hithörande personal ger däremot en i en tidigare årgång av lönestatistisk årsbok publicerad sammanställning av från personalhåll meddelade individuella uppgifter.¹

Resultatet av en sammanställning på grundval av den årliga lönestatistikens primärmaterial meddelas i tab. 10, vars förra del (avd. A) berör hela det lönestatistiska materialet, medan dess senare del (avd. B) begränsats till de företag, varifrån uppgifter inkommit både för år 1935 och 1936. I tabellen ha de anställda liksom förut i denna undersökning delats i tre personalgrupper, nämligen teknisk personal, kontorspersonal o. d. samt butikspersonal, och inom var och en av dessa i män och kvinnor. För att därjämte möjliggöra en inblick i löneförhållandena för kontorspersonalen inom olika näringsgrenar har i tabellens förra del (avd. A) åtskillnad gjorts mellan industri, handel och samfärdsel samt bank- och försäkringsrörelse. Kontorspersonal o. d. har i tabellens båda avdelningar uppdelats i egentlig kontorspersonal (b), vaktmästare, springpojkar o. d. (c) samt övrig personal (d). På motsvarande sätt har butikspersonalen fördelats i försäljningspersonal (b) samt vaktmästare, springpojkar o. d. (c). Även för teknisk personal har verkställt en liknande uppdelning, nämligen i dels ingenjörer, kemister, ritare e. d., dels verkmästare och förmän.

Avd. A av tabellen visar, att i fråga om kontorspersonal (b-gruppen) industrien företer den lägsta genomsnittliga lönenivån både för män och kvinnor, medan försäkringsanstalterna haft den i medeltal högst avlönade manliga och bankerna den högst avlönade kvinnliga personalen. Även för den till kontorspersonalen hänförd vakt- och budpersonalen (c-gruppen) råder i lönehänseende en avsevärd skillnad mellan olika näringsgrupper, såsom närmare framgår av tabellen, låt vara att skiljaktigheterna till väsentlig del torde återgå på olikheter i fråga om ålder m. m.

¹ Jfr Lönestatistisk årsbok för Sverige 1931, sid. 49 o. f. En mer aktuell bild av lönedifferen-
tjeringen för privatanställda erhålles genom den undersökning, som socialstyrelsen efter av Kungl.
Maj:t den 25 september 1936 lämnat uppdrag utfört för 1936 års lönekommitté och som inom kort
kommer att offentliggöras.

Tab. 10. Genomsnittslöner för olika grupper av privatanställda (förvaltningspersonal o. d.) år 1936.

(a = samtliga anställda, b = egentlig kontors- resp. butikspersonal, c = vaktmästare, springpojkar o. d., d = övrig personal.¹)

Yrkesgrupper (siffrorna inom klammer [] angiva antalet företag)	Medelantal anställda un- der år 1936		Genomsnittlig löne- inkomst under år 1936, kr.			Löneökning (+) eller löneminskning (-) 1935—1936 i procent		
	Män	Kv.	Män	Kv.	S:a	Män	Kv.	S:a
<i>A. Samtliga redovisade företag.</i>								
Teknisk personal [4 076]	22 341	977	5 319	2 558	5 204	+ 0·2	- 0·6	+ 0·2
därav: ingenjörer, ritare o. d.	9 957	440	6 188	2 177	6 018	- 0·2	+ 1·1	- 0·3
verkmästare, förmän	12 384	537	4 621	2 872	4 549	+ 0·9	- 1·9	+ 0·8
Kontorspersonal o. d. [6 713] a	43 261	21 640	3 943	2 391	3 425	+ 0·6	- 1·4	+ 0·1
b	29 297	21 214	4 581	2 421	3 674	- 0·5	- 1·6	- 1·5
c	5 090	426	1 770	911	1 704	- 0·5	- 2·5	- 0·3
d	8 874	.	3 080	.	3 080	+ 3·1	.	+ 3·1
Därav inom:								
Industri [4 266]								
a	19 517	11 765	3 776	2 163	3 169	- 1·5	- 1·0	- 1·9
b	16 688	11 447	4 176	2 198	3 371	- 1·8	- 1·6	- 2·5
c	2 829	318	1 414	922	1 364	- 1·7	- 1·5	- 0·9
Handel [2 023]								
a	4 764	5 312	3 892	2 294	3 049	+ 1·7	+ 0·3	- 0·0
b	4 133	5 212	4 250	2 320	3 174	+ 1·6	+ 0·6	- 0·1
c	631	100	1 547	894	1 459	+ 7·7	- 3·8	+ 5·2
Samfärdsl [199]								
a	11 495	258	3 327	2 956	3 321	+ 3·5	+ 2·4	+ 3·5
b	2 530	254	4 265	3 005	4 179	+ 2·7	+ 2·7	+ 2·4
c	91	4	1 389	.	1 360	+ 2·7	.	+ 1·1
d	8 874	.	3 080	.	3 080	+ 3·1	.	+ 3·1
Banker [156]								
a	5 694	2 157	5 323	3 179	4 734	+ 1·7	+ 0·6	+ 1·2
b	4 726	2 157	5 830	3 179	4 999	+ 2·1	+ 0·6	+ 1·3
c	968	.	2 848	.	2 848	+ 0·2	.	+ 0·2
Försäkringsföretag [69]								
a	1 791	2 148	5 457	3 118	4 181	- 1·6	- 1·9	- 1·8
b	1 220	2 144	7 064	3 122	4 552	- 0·7	- 1·8	- 1·5
c	571	4	2 018	.	2 009	- 4·6	.	- 5·1
Butikspersonal [3 296]								
a	15 821	18 472	2 305	1 695	1 977	- 1·2	- 3·5	- 2·5
b	10 188	17 212	3 123	1 767	2 271	- 0·2	- 3·4	- 2·4
c	5 633	1 260	826	704	804	0	+ 2·3	+ 0·2
Samtliga företag [8 211]	51 423	41 089	4 002	2 082	3 358	+ 0·7	- 2·1	+ 0·1
<i>B. Företag, varifrån uppgifter föreliggja både för 1935 och 1936.</i>								
Teknisk personal	20 563	859	5 362	2 515	5 248	+ 0·8	- 0·9	+ 0·7
därav: ingenjörer, ritare o. d.	9 265	412	6 230	2 154	6 057	+ 0·4	+ 0·6	+ 0·3
verkmästare, förmän	11 298	447	4 651	2 848	4 582	+ 1·4	- 2·8	+ 1·2
Kontorspersonal o. d.								
a	40 533	19 479	3 978	2 419	3 472	+ 1·1	- 0·6	+ 0·4
b	26 895	19 076	4 660	2 450	3 743	+ 0·8	- 0·7	- 0·1
c	4 777	403	1 801	914	1 732	- 0·2	- 0·2	- 0·1
d	8 861	.	3 081	.	3 081	+ 3·0	.	+ 3·0
Butikspersonal								
a	13 169	15 252	2 387	1 730	2 034	+ 1·8	- 2·3	- 0·2
b	8 707	14 128	3 180	1 811	2 333	+ 1·1	- 1·7	0
c	4 462	1 124	841	712	815	+ 0·7	+ 2·3	+ 0·5
Samtliga företag [6 676]	74 265	35 590	4 079	2 126	3 446	+ 1·2	- 1·2	+ 0·5

¹ I huvudsak linjepersonal vid enskilda järnvägar.

— En mellanställning i lönehänseende mellan den egentliga kontorspersonalen och vaktgruppen intager linjepersonalen vid enskilda järnvägar, som redovisats som särskild grupp (d-gruppen).

I fråga om löneutvecklingen inom olika näringsgrenar föreligga för tidigare år siffror endast för samtliga kontorsanställda o. d. (a-gruppen). Den genomsnittliga inkomstökningen för de särskilda personalgrupperna under perioden 1913—1936 samt 1920(1921)—1936 belyses av nedanstående uppställning:

	Löneökning (+) eller löneminskning (—) i %					
	teknisk personal	kontorspersonal	butikspersonal	Samtliga anställda	därav män	kvinnor
1913—1936	+ 71	+ 75	+ 82	+ 75	+ 72	+ 92
1920 (1921)—1936 . . .	— 18	— 26	— 33	— 25	— 25	— 26

Vid en jämförelse med 1920 (1921) års topplöner kan en sänkning av inkomstnivån konstateras inom samtliga grupper. Denna minskning synes beträffande manlig kontorspersonal varit störst inom samfärdslösning samt beträffande kvinnlig personal inom handel, minst däremot i fråga om manliga och kvinnliga anställda vid försäkringsanstalter. Inkomstreduktionerna ägde väsentligen rum under åren 1922 och 1923, medan lönenivån under de följande tretton åren företrädde tämligen små förändringar i sjunkande riktning. — Den tendens till stabilisering, som genomsnittssiffrorna för samtliga privatanställda för redogörelseåret 1936 synas antyda, torde i första hand bero på förändrad sammansättning av personalbeståndet, varigenom en mindre stegring i nominallönerna undandöljes. En närmare granskning av avd. B i tabellen, som omfattar företag, varifrån uppgifter föreligga både för 1936 och 1935 och som berör ca $\frac{9}{10}$ av i årets statistik redovisade privatanställda, visar nämligen dels en mindre stegring av genomsnittslönen för samtliga anställda i förhållande till föregående år och dels (om man bortser från de relativt fåtaliga kvinnliga teknikerna) att medellönerna för de olika yrkesgrupperna ligga något högre (1 à 2 %) än för motsvarande grupper i avd. A. Sistnämnda i och för sig relativt obetydliga löneskillnad ger dock vid handen, att lönerna hos den återstående tiondelen av materialet (d. v. s. i stort sett den i årets statistik nytillkomna personalen) ligga avsevärt lägre (10 à 20 %) än hos de förutvarande uppgiftslämnarna, vilket torde sammanhånga med att tillskottet i större utsträckning än tidigare härrör från mindre företag. Utökningen av lönestatistikens primärmaterial under redogörelseåret har emellertid icke endast skett genom att nya företag rapporterat utan även genom nyanställning av personal hos förutvarande uppgiftslämnare (jfr avd. D, sid. 89). Även denna nyrekrytering har tydligen inverkat i sänkande riktning på de privatanställdas medellöner, ehuru den därav beroende sänkningen i viss mån torde motverkats genom uppflyttningar i högre löneklass för tidigare anställd personal.

Löneinkomster inom olika yrortsgrupper. En på grundval av 1935 års officiella yrortsgruppering utförd redovisning av de privatanställdas löner inom olika yrortsgrupper lämnas i efterföljande tabell.

Ortsgrupp	Levnadskostnader (riksmedeltal = 1 000)		Genomsnittlig löneinkomst per år (kr.)		Indextal (medeltal i D-grupp = 1 000)		
	gruppgränser	medeltal	män	kvinnor	löneinkomst per år män	kvinnor	levnads- kostnader
A	t. o. m. 930	870	3 666	1 585	963	889	806
B	931—990	960	4 160	1 687	1 092	946	889
C	991—1 050	1 020	3 911	1 705	1 027	956	944
D	1 051—1 110	1 080	3 808	1 783	1 000	1 000	1 000
E	1 111—1 170	1 140	3 515	1 705	923	956	1 056
F	1 171—1 230	1 200	3 566	1 820	936	1 021	1 111
G	1 231 o. däröver	1 360	4 498	2 279	1 181	1 278	1 259

Tab. 11. Genomsnittliga löneinkomster år 1936 för privatanställda (förvaltningspersonal o. d.) inom olika dyrortsgrupper.

Grupper av förvaltningspersonal	Antal redovisade anställda	Genomsnittlig löneinkomst i kronor per år vid företag inom dyrortsgrupp							Stockholm	Genomsnittlig ink. (kr. per år) vid	
		A	B	C	D	E	F	G (inkl. Stockholm)		ej dyrortsgrupperade företag	samtliga företag
Män.											
Teknisk personal	22 341	4 304	4 975	5 038	5 149	4 898	5 259	5 874	6 079	5 934	5 319
därav ingenjörer, ritare o. d. . .	9 957	5 716	6 750	6 379	6 060	5 335	5 855	6 348	6 632	7 615	6 188
verkmästare, förmän	12 384	3 724	3 981	4 219	4 310	4 502	4 713	5 337	5 533	4 831	4 621
Kontorspersonal o. d.	43 261	3 332	3 644	3 502	3 503	3 468	3 453	4 644	4 888	3 734	3 943
därav egentlig kontorspersonal .	29 297	3 491	3 879	3 804	3 856	3 895	3 855	5 252	5 579	4 902	4 581
inom industri	16 688	3 499	3 895	3 826	3 891	3 893	3 857	4 835	5 037	4 465	4 176
> handel	4 133	3 195	3 370	3 593	3 627	3 864	3 843	4 560	4 732	4 082	4 250
> samfärdsel	2 530	1 982	3 155	3 088	4 314	3 924		3 976	4 433	4 324	4 265
> banker	4 726							6 762	6 762	5 416	5 830
> försäkringsföretag	1 220							7 080	7 080	7 015	7 064
vaktmästare, springpojkar o. d.	5 090	1 366	1 278	1 422	1 287	1 187	1 216	1 955	2 070	2 502	1 770
övrig hithörande personal . . .	8 874									3 080	3 080
Butikspersonal	15 821	1 818	2 017	1 973	1 886	1 972	2 039	2 782	3 027	1 532	2 305
därav försäljare o. d.	10 188	2 273	2 582	2 620	2 654	2 765	2 820	3 626	3 829	2 771	3 123
springpojkar o. d.	5 633	596	560	683	618	657	708	1 059	1 188	765	826
Samtliga	81 423	3 666	4 160	3 911	3 808	3 515	3 566	4 498	4 700	3 822	4 002
Kvinnor.											
Teknisk personal	977	2 243	1 824	2 162	2 271	2 274	2 366	2 855	2 999	3 160	2 558
därav ingenjörer, ritare o. d. . .	440	2 007	1 652	1 883	1 820	1 974	1 618	2 578	2 726	1 767	2 177
verkmästare, förmän	537	2 313	1 931	2 534	2 488	2 805	2 762	3 200	3 308	3 470	2 872
Kontorspersonal o. d.	21 640	1 694	1 801	1 861	1 961	1 956	1 988	2 652	2 796	2 795	2 391
därav egentlig kontorspersonal .	21 214	1 702	1 819	1 885	1 978	1 993	2 052	2 670	2 811	2 803	2 421
inom industri	11 447	1 691	1 823	1 849	1 950	1 965	2 047	2 468	2 621	2 853	2 198
> handel	5 212	2 161	1 720	2 085	2 075	2 066	2 061	2 458	2 541	2 255	2 320
> samfärdsel	254	1 800	2 025	2 558	3 014	2 356		2 615	2 740	3 894	3 005
> banker	2 157							3 622	3 622	2 910	3 179
> försäkringsföretag	2 144							3 131	3 131	3 063	3 122
vaktpersonal, springflickor o. d.	426	483	1 143	933	1 329	763	709	1 110	1 128	933	911
Butikspersonal	18 472	1 079	1 244	1 459	1 521	1 507	1 623	1 822	1 881	1 593	1 695
därav försäljare o. d.	17 212	1 083	1 281	1 540	1 576	1 561	1 677	1 917	1 965	1 631	1 767
springflickor o. d.	1 260	505	499	575	551	651	649	755	848	457	704
Samtliga	41 089	1 585	1 687	1 705	1 783	1 705	1 820	2 279	2 398	2 450	2 082

Tablån ger vid handen, att personalens löner visserligen påverkas av dyrortsförhållandena, men att andra faktorer synas utöva större inflytande på lönesättningen. En del ojämnheter i tablåns sifferserier torde dock sammanhånga med att speciella uppgifter icke alltid kunnat avgivas i sådana fall, då vissa tjänstemän äro placerade på annan ort än den, som utgör stationsort för personalens huvudmassa.

Efter dyrortsförhållandena differentierade lönesiffror för olika huvudgrupper av anställda meddelas i tab. 11 här ovan. Lönenivåerna för dessa

¹ Linjepersonal vid enskilda järnvägar (lokförare, konduktörer, eldare, stationskarlar, banvakter o. d.).

kategorier synas i något olika grad påverkas av en förskjutning i levnads-kostnaderna. För mera homogena personalgrupper, exempelvis manliga verkmästare och förmän, kvinnlig kontorspersonal samt manlig och kvinnlig försäljningspersonal, framträda dock ganska tydliga lönevariationer i enlighet med resp. företags lokalisering.

C. Löneförhållandena för arbetare inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m.

a. Antal redovisade arbetare.

Antalet redovisade arbetare vid 1936 års löneundersökning utgör, såsom tidigare omnämnts och även framgår av tab. 15, tillhoppa 455 858 fördelade på 9 852 företag emot 403 668 arbetare och 7 454 företag år 1935. De i avd. D (sid. 89) verkställda beräkningarna rörande sysselsättningsvolyms förändringar göra det möjligt att approximativt ange, att ungefär $\frac{2}{5}$ av tillväxten i arbetarantalet sammanhänger med konjunkturutvecklingen under redogörelseåret, medan ungefär $\frac{3}{5}$ av ökningen är att tillskriva strävanden från socialstyrelsens sida att utöka antalet uppgiftslämnare i syfte att förbättra materialets representativitet.

Av de för år 1936 redovisade arbetarna voro 77·4 % vuxna män, 15·3 % vuxna kvinnor och 7·3 % minderåriga av båda könen (i regel under 18 år). Motsvarande procenttal uppgingo föregående år till resp. 77·3, 15·0, 6·7, vartill kom 1·0 %, som ej fördelats efter ålder och kön. För år 1913 uppgingo motsvarande tal till resp. 65·9, 10·4, 8·5 och 15·2. Förutsätter man, att sistnämnda antal ej specificerade fördelade sig proportionellt på de övriga redovisade grupperna, finner man, att männens andel av totalantalet arbetare ej undergått någon nämnvärd förändring under perioden 1913—1936, men att kvinnorna relativt taget ej oväsentligt ökats på de minderårigas bekostnad.

b. Löneutvecklingen i allmänhet.

I efterföljande tab. 12 meddelas genomsnittssiffror för löneinkomster per arbetstimme, dag och år dels för redogörelseåret 1936 och dels för vart och ett av åren 1913—1935, varvid särskilda lönesiffror beräknats för män, kvinnor och minderåriga. För arbetarpersonalen i dess helhet har därvid, liksom förut beträffande förvaltningspersonalen (se sid. 43), medellönerna standardberäknats under antagande av oförändrad sammansättning under hela perioden med avseende på kön (= 1936). I avsaknad av mera fullständiga uppgifter om medellönen för tidigare år inom olika yrortsgrupper ha däremot några korrigeringar med hänsyn till förskjutningar i arbetarpersonalens fördelning på olika yrortsgrupper icke kunnat ifrågakomma.

Tab. 12. Lönenivåns förändringar för arbetare inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m. åren 1913—1936.

År	M ä n			K v i n n o r			M i n d e r å r i g a			S a m t l i g a a r b e t a r e		
	L ö n e i n k o m s t p e r											
	timme	dag	år	timme	dag	år	timme	dag	år	timme	dag	år
a) Absoluta tal, kr.												
1913	0·45	4·32	1 241	0·24	2·34	651	0·18	1·76	485	0·40	3·83	1 082
1914	0·47	.	.	0·25	.	.	0·19	.	.	0·42	3·88	1 090
1915	0·49	.	.	0·26	.	.	0·21	.	.	0·43	4·12	1 171
1916	0·53	5·14	1 479	0·28	2·73	755	0·23	2·18	600	0·47	4·55	1 287
1917	0·66	6·28	1 773	0·35	3·27	854	0·29	2·71	727	0·59	5·56	1 535
1918	0·96	8·94	2 502	0·50	4·60	1 113	0·41	3·77	971	0·85	7·90	2 147
1919	1·28	11·48	3 186	0·68	6·11	1 634	0·50	4·48	1 186	1·13	10·15	2 766
1920	1·65	13·23	3 607	0·98	7·86	2 136	0·69	5·55	1 456	1·48	11·85	3 189
1921	1·63	13·12	3 363	0·96	7·70	1 820	0·66	5·30	1 193	1·46	11·72	2 931
1922	1·18	9·52	2 570	0·73	5·90	1 498	0·48	3·82	912	1·06	8·55	2 258
1923	1·12	9·11	2 432	0·69	5·53	1 490	0·46	3·66	933	1·01	8·16	2 192
1924	1·14	9·12	2 592	0·70	5·60	1 519	0·47	3·76	983	1·02	8·19	2 284
1925	1·18	9·36	2 651	0·71	5·68	1 539	0·48	3·92	1 047	1·06	8·40	2 337
1926	1·19	9·57	2 707	0·72	5·61	1 567	0·49	3·76	1 049	1·07	8·54	2 384
1927	1·20	9·57	2 753	0·72	5·64	1 601	0·49	3·79	1 073	1·07	8·54	2 426
1928	1·22	9·67	2 697	0·73	5·71	1 614	0·49	3·73	1 035	1·09	8·63	2 383
1929	1·25	9·99	2 846	0·74	5·80	1 637	0·51	3·92	1 099	1·12	8·90	2 504
1930	1·29	10·40	2 865	0·75	5·95	1 671	0·51	3·95	1 096	1·15	9·25	2 524
1931	1·29	10·26	2 767	0·75	5·88	1 582	0·49	3·87	1 016	1·15	9·12	2 429
1932	1·27	10·12	2 597	0·74	5·86	1 583	0·47	3·71	967	1·13	9·00	2 297
1933	1·22	9·75	2 612	0·73	5·75	1 555	0·47	3·67	970	1·09	8·69	2 304
1934	1·22	9·79	2 715	0·73	5·75	1 609	0·47	3·64	1 010	1·09	8·72	2 394
1935	1·24	10·10	2 770	0·74	5·84	1 661	0·48	3·73	1 036	1·11	9·00	2 446
1936	1·25	10·11	2 848	0·75	5·91	1 691	0·48	3·78	1 062	1·12	9·00	2 511
b) Indextal för penninglönen, om avlöningen år 1913 sättes = 100												
1914	104·4	.	.	104·2	.	.	105·6	.	.	105·0	101·3	100·7
1915	108·9	.	.	108·3	.	.	116·7	.	.	107·5	107·6	108·2
1916	117·8	119·0	119·2	116·7	116·7	116·0	127·8	123·9	123·7	117·5	118·8	118·9
1917	146·7	145·4	142·9	145·8	139·7	131·2	161·1	154·0	149·9	147·5	145·2	141·9
1918	213·3	206·9	201·6	208·3	196·6	171·0	227·8	214·2	200·2	212·5	206·3	198·4
1919	284·4	265·7	256·7	283·3	261·1	251·0	277·8	254·5	244·5	282·5	265·0	255·6
1920	366·7	306·2	290·7	408·3	335·9	328·1	383·3	315·3	300·2	370·0	309·4	294·7
1921	362·2	303·7	271·0	400·0	329·1	279·6	366·7	301·1	246·0	365·0	306·0	270·9
1922	262·2	220·4	207·1	304·2	252·1	230·1	266·7	217·0	188·0	265·0	223·2	208·7
1923	248·9	210·9	200·0	287·5	236·3	228·9	255·6	208·0	192·4	252·5	213·1	202·6
1924	253·3	211·1	208·9	291·7	239·3	233·3	261·1	213·6	202·7	255·0	213·8	211·1
1925	262·2	216·7	213·6	295·8	242·7	236·4	266·7	222·7	215·9	265·0	219·3	216·0
1926	264·4	221·5	218·1	300·0	239·7	240·7	272·2	213·6	216·3	267·5	223·0	220·3
1927	266·7	221·5	221·8	300·0	241·0	245·9	272·2	215·3	221·2	267·5	223·0	224·2
1928	271·1	223·8	217·3	304·2	244·0	247·9	272·2	211·9	213·4	272·5	225·3	220·2
1929	277·8	231·2	229·3	308·3	247·9	251·4	283·3	222·7	226·6	280·0	232·4	231·4
1930	286·7	240·7	230·9	312·5	254·3	256·7	283·3	224·4	226·0	287·5	241·5	233·3
1931	286·7	237·4	223·0	312·5	251·3	243·0	272·2	219·9	209·4	287·5	238·1	224·5
1932	282·2	234·3	209·3	308·3	250·4	243·2	261·1	210·8	199·4	282·5	235·0	212·3
1933	271·1	225·7	210·4	304·2	245·7	238·9	261·1	208·5	200·0	272·5	226·9	212·9
1934	271·1	226·6	218·3	304·2	245·7	247·2	261·1	206·8	208·2	272·5	227·7	221·3
1935	275·6	233·8	223·2	308·3	249·6	255·1	266·7	211·9	213·6	277·5	235·0	226·1
1936	277·8	234·0	229·5	312·5	252·6	259·8	266·7	214·8	219·0	280·0	235·0	232·1

Tab. 12 (forts.). Lönenivåns förändringar för arbetare inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m. åren 1913—1936.

År	M ä n			K v i n n o r			M i n d e r å r i g a			S a m t l i g a a r b e t a r e		
	L ö n e i n k o m s t p e r											
	timme	dag	år	timme	dag	år	timme	dag	år	timme	dag	år
c) Indexantal för <i>penninglönen</i> , om avlöningen år 1929 sättes = 100												
1930	103·2	104·1	100·7	101·4	102·6	102·1	100·0	100·8	99·7	102·7	103·9	100·8
1931	103·2	102·7	97·2	101·4	101·4	96·6	96·1	98·7	92·4	102·7	102·5	97·0
1932	101·6	101·3	91·3	100·0	101·0	96·7	92·2	94·6	88·0	100·9	101·1	91·7
1933	97·6	97·6	91·8	98·6	99·1	95·0	92·2	93·6	88·3	97·3	97·6	92·0
1934	97·6	98·0	95·4	98·6	99·1	98·3	92·2	92·9	91·9	97·3	98·0	95·6
1935	99·2	101·1	97·3	100·0	100·7	101·4	94·1	95·2	94·3	99·1	101·1	97·7
1936	100·0	101·2	100·1	101·4	101·9	103·3	94·1	96·4	96·6	100·0	101·1	100·3
d) Indexantal för <i>reallönen</i> , om avlöningen år 1913 sättes = 100												
1914	102·4	.	.	102·1	.	.	103·4	.	.	102·9	99·3	98·8
1915	94·7	.	.	94·2	.	.	101·4	.	.	93·5	93·5	94·1
1916	90·6	91·5	91·7	89·7	89·7	89·2	98·3	95·3	95·2	90·4	91·4	91·5
1917	90·5	89·7	88·2	90·0	86·3	81·0	99·4	95·0	92·5	91·0	89·6	87·6
1918	94·8	92·0	89·6	92·6	87·4	76·0	101·2	95·2	89·0	94·4	91·7	88·2
1919	109·0	101·8	98·4	108·6	100·0	96·2	106·4	97·5	93·7	108·2	101·5	97·9
1920	136·3	113·8	108·1	151·8	124·9	122·0	142·5	117·2	111·6	137·5	115·0	109·6
1921	150·3	126·0	112·4	166·0	136·5	116·0	152·1	125·0	102·1	151·5	127·0	112·4
1922	131·4	113·0	106·2	156·0	129·3	118·0	136·8	111·3	96·4	135·9	114·5	107·0
1923	140·6	119·1	113·0	162·4	133·5	129·3	144·4	117·4	108·7	142·7	120·4	114·5
1924	145·6	121·3	120·0	167·6	137·5	134·1	150·1	122·8	116·4	146·6	122·9	121·3
1925	149·0	123·1	121·4	168·1	137·9	134·3	151·5	126·5	122·7	150·6	124·6	122·7
1926	153·7	123·8	126·8	174·4	139·4	139·9	158·3	124·2	125·7	155·5	129·6	128·1
1927	155·9	129·5	129·7	175·4	141·0	143·8	159·2	125·9	129·4	156·4	130·4	131·1
1928	158·5	130·9	127·1	177·9	142·7	145·0	159·2	123·9	124·8	159·4	131·8	128·8
1929	164·4	136·8	135·7	182·4	146·7	148·8	167·7	131·8	134·1	165·7	137·5	136·9
1930	174·8	146·8	140·8	190·6	155·0	156·5	172·8	136·8	137·8	175·3	147·3	142·2
1931	180·3	149·4	140·2	196·5	158·0	152·8	171·2	138·3	131·8	180·8	149·8	141·2
1932	180·9	150·2	134·1	197·7	160·5	155·9	167·4	135·1	127·8	181·1	150·6	136·1
1933	177·2	147·5	137·6	198·8	160·6	156·1	170·7	136·3	130·7	178·1	148·3	139·2
1934	176·0	147·1	142·1	197·5	159·6	160·4	169·6	134·3	135·2	176·9	147·8	143·7
1935	176·6	149·9	143·1	197·6	160·0	163·6	170·9	135·9	136·9	177·9	150·6	144·9
1936	175·8	148·1	145·2	197·8	159·9	164·4	168·8	135·9	138·6	177·2	148·7	146·9
e) Indexantal för <i>reallönen</i> , om avlöningen år 1929 sättes = 100												
1930	106·3	107·3	103·7	104·4	105·7	105·2	103·0	103·8	102·8	105·8	107·1	103·9
1931	109·7	109·2	103·3	107·7	107·8	102·7	102·1	104·9	98·3	109·1	108·9	103·1
1932	110·1	109·7	98·9	108·3	109·5	104·8	99·8	102·5	95·3	109·3	109·6	99·4
1933	107·8	107·8	101·4	109·0	109·5	104·9	101·8	103·4	97·4	107·5	107·9	101·6
1934	107·1	107·5	104·7	108·3	108·8	107·9	101·1	101·9	100·9	106·8	107·5	104·9
1935	107·4	109·6	105·4	108·3	109·1	109·9	102·0	103·1	102·1	107·4	109·6	105·8
1936	107·0	108·2	107·0	108·4	109·0	110·5	100·7	103·1	103·4	107·0	108·2	107·3

För belysande av löneutvecklingen sedan tiden före världskriget förefinnes direkt jämförelsematerial endast i fråga om dags- och årsinkomster. I syfte att kunna jämföra även timförtjänster vid olika tidpunkter har en approximativ beräkning av den genomsnittliga arbetslönen per utförd arbetstimme verkställt på grundval av föreliggande uppgifter angående löneinkomsten per dag och med ledning av från arbetstidsundersökningar, kollektivavtal m. m. erhållna siffror rörande arbetsdagens

Tab. 13. Arbetslönernas och levnadskostnadernas förändringar åren 1913—1936.

Samtliga arbetare.

Indextal (1913=100)	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936
Löneinkomst:												
per timme	265	268	268	273	280	288	288	283	273	273	278	280
» dag	219	223	223	225	232	242	235	235	227	228	235	235
» år	216	220	224	220	231	233	225	212	213	221	226	232
Levnadskostnader . . .	176	172	171	171	169	164	159	156	153	154	156	158
Reallön:												
per timme	151	156	156	159	166	175	181	181	178	177	178	177
» dag	125	130	130	132	138	147	150	151	148	148	151	149
» år	123	128	131	129	137	142	141	136	139	144	145	147

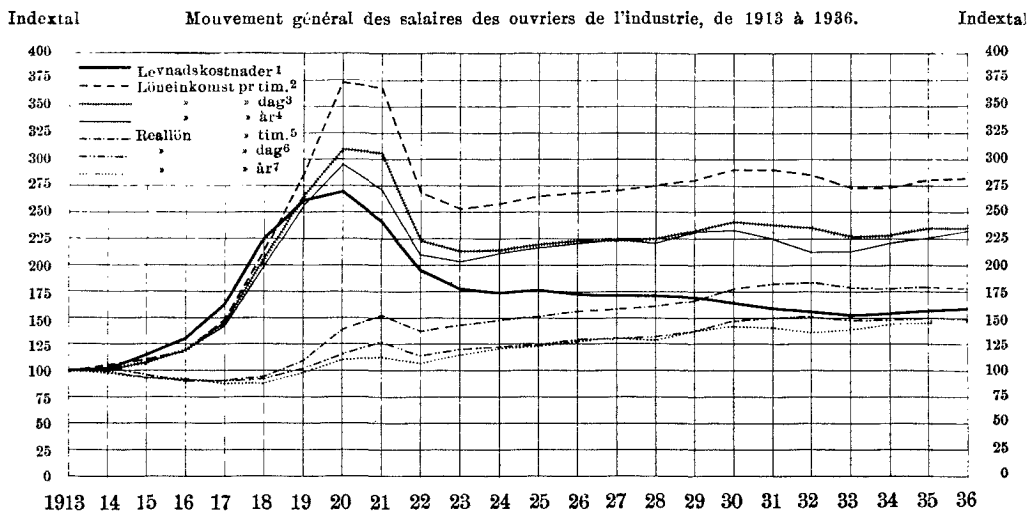
längd. Å andra sidan har för åren 1921—1925, för vilka uppgifter om antalet utgjorda dagsverken ej inhämtats, daglönerna beräknats genom att multiplicera den genomsnittliga timförtjänsten med normalantalet arbetstimmar per dag, d. v. s. 8. På detta sätt ha indextal för tim-, dags- och årsförtjänster kunnat beräknas för varje år under perioden 1913—1936.

I anslutning härtill ha vissa beräkningar utförts för att belysa prisutvecklingens betydelse för arbetslönens faktiska höjd. Ett bedömande av löneutvecklingen förutsätter nämligen en jämförelse i första hand mellan penninglönerna och rådande prisläge. Genom omräkning av penninglönerna med socialstyrelsens levnadskostnadsindex (jfr ovan) erhållas reallöner, utvisande förändringarna i arbetslönernas köpkraft. I syfte att giva en föreställning om löneförändringarna ur arbetskostnadssynpunkt har därjämte jämförelse skett med kostnaden för övriga produktiva hjälpmedel och med produktprisen i allmänhet.

Av tab. 12 framgår, att stegringen i den genomsnittliga timförtjänsten för samtliga redovisade arbetare från 1913 till 1936 beräknats till 180 %. Liksom för förvaltningspersonalen kan även för arbetarna konstateras en tendens till utjämning i lönenivån för män och för kvinnor. Från 1913 till 1936 ha sålunda timlönerna för manliga arbetare stigit med i genomsnitt 178 %, medan kvinnornas löneinkomst per timme räknat under motsvarande tid ökats med 213 %. Begränsar man undersökningen till den egentliga industrien, sådan denna redovisas i kommerskollegii årliga industristatistik, och alltså utesluter arbetare inom byggnadsverksamhet, handel och varulager samt samfärdsel (inkl. spårvägsdrift), framträder denna tendens än starkare, i det att stegringsciffran för timförtjänsten för män sjunker till 164 %, medan motsvarande siffra för kvinnor blir mera oförändrad (208 %).

Sedan år 1920, då den nominella timförtjänsten låg som högst, har den minskats med i genomsnitt 24 %. Den ojämförligt största delen av denna sänkning i lönenivån ägde rum år 1922, men även under 1923 var sänkningsrelativt stor, ehuru den endast utgjorde en bråkdel av förändringen året därförut. Sedan år 1924 hade nedgången icke endast avstannat utan

Diagram III. Löneutvecklingen för industriarbetare m. fl. åren 1913—1936.

t. o. m. förbytt i en mindre stegring, som fortsatte ända fram till år 1930. Under de därpå följande tre åren undergick den genomsnittliga timförtjänsten en mindre sänkning. Löneläget förblev oförändrat under år 1934, men visade under 1935 och 1936 en tendens till stegring.

Dagsförtjänsten har, såsom tab. 12 även utvisar, företett en likartad utveckling som timlönen, men fluktuationerna ha i regel varit avsevärt mindre. Medan timförtjänsten från 1913 till 1936 beräknats ha stigit med 180 %, stannade dagsinkomsten vid ett belopp, som med 135 % översteg 1913 års siffra. Orsaken till ifrågavarande skiljaktighet är i huvudsak att söka i minskad genomsnittlig arbetstid per dag. Vid jämförelse med år 1913 inverkar väsentligen, att med år 1920 infördes åttatimmarsdag med bibehållande av i huvudsak oförändrad dagsförtjänst, varigenom denna kom att utslås på ett mindre antal arbetstimmar än tidigare. Särskilt för åren 1931—1933 tillkommo av den ekonomiska krisen föranledda inskränkningar i arbetstiden, som även vid oförändrade timlöner verkat sänkande på den faktiska dagsförtjänsten.

Ännu större betydelse i lönehänseende ha dylika inskränkningar i antalet arbetstimmar fått i fråga om den genomsnittliga årsförtjänsten, för vilken tabellen redovisar en stegring mellan åren 1913 och 1933 med 113 %, medan löneinkomsten per dag under samma tid ökades åtskilligt mer eller med 127 %. Under de därpå följande åren har emellertid en

¹ Nombre indice du coût de la vie (villes et agglomérations urbaines). — ² Salaire nominal par heure. — ³ Salaire nominal par jour. — ⁴ Salaire nominal par an. — ⁵ Salaire réel par heure. — ⁶ Salaire réel par jour. — ⁷ Salaire réel par an.

Tab. 14. Arbetslönernas och arbetskostnadernas förändringar åren 1913—1936.
(Manliga arbetare inom den egentliga industrien.)

Indextal (1913=100)	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936
Löneinkomst:												
per timme	247	251	253	256	262	269	269	262	258	258	262	264
» år	199	204	209	202	217	219	210	195	197	208	213	220
Reallön per år	113	119	122	118	128	134	132	125	129	135	137	139
Löneinkomst per timme omräkn. med:												
industriproduktindex	146	155	159	162	171	188	212	213	213	208	210	206
råvaruprisindex	160	177	183	178	194	228	251	240	242	235	232	227

utjämning ägt rum mellan dessa stegringstal på grund av den ökade samsättning, varigenom årsförtjänstens stegring t. o. m. redogörelseåret 1936 i förhållande till år 1913 uppgår till 132 % (mot 135 % för dagsförtjänsten).

I tab. 13 ha för vinnande av större överskådlighet sammanförts indextal, som — under förutsättning av oförändrad proportion av manliga, kvinnliga och minderåriga arbetare — ange den genomsnittliga stegringen under åren 1925—1936 av nominal- och reallönen per timme, per dag och per år, kompletterade med socialstyrelsens ovan nämnda indextal för levnadskostnadernas förändringar.¹

Det framgår av tab. 12 och diagram III, att ända till och med år 1918 stegringen av såväl tim- som daglöner var mindre än levnadskostnadsökningen, vilket innebär, att motsvarande reallöner under denna period voro lägre än utgångsåret 1913, men att från och med år 1919 förhållandet blivit det motsatta. Även årslönerna ha varit underkastade en liknande utveckling, fastän jämvikt mellan löner och levnadskostnader i detta fall inträdde först ett år senare eller 1920. Sedan sålunda de tre reallöneserierna — ehuru delvis under olika år — ånyo passerat basårets löneläge (100), ha de fortsatt att stiga under den återstående delen av undersökningsperioden — med undantag allenast för enstaka år.

För redogörelseåret 1936 beräknas reallönen ligga i fråga om årslöner 47, daglöner 49 och timlöner 77 % över 1913 års nivå. — Begränsar man, som förut skett i fråga om penninglönerna, undersökningen till att avse endast den egentliga industrien, finner man, att reallönens stegringssiffror bli lägre eller för årslöner 42, daglöner 39 och för timlöner 65 % sedan förkrigstiden.

Enär stegringen är betydligt större för arbetsinkomsten per timme än beträffande förtjänsten per år, kan löneutvecklingen antagas ha medfört en större fördyring av produktionens arbetskostnader än som motsvarar uppgången i arbetarnas köpkraft. För att mera direkt visa, huru förändringarna i prisrelationerna påverkat utvecklingen av lönerna ur arbetar-, resp. företags synpunkt, ha i ovanstående tab. 14 indextalen för den ge-

¹ För tidigare år hänvisas till Lönestatistik årsbok för 1935.

nomsnittliga årsförtjänsten för manliga arbetare inom den egentliga industrin omräknats över levnadskostnadsindex, medan samtidigt arbetarnas genomsnittliga timförtjänster dividerats med kommerskollegii indexserier för industriproduktpris resp. råvarupris.¹

En jämförelse mellan sifferserierna visar, att den reala årsförtjänsten för manliga industriarbetare stigit med 39 % till år 1936 i förhållande till år 1913, medan timförtjänsten omräknad med industriprodukt- resp. råvaruprisen under motsvarande tid visat en stegring med resp. 106 och 127 %.

Det torde emellertid böra framhållas, att i det föregående anförda genomsnittstal icke kunna göra anspråk på annat än att giva en ungefärlig bild av förändringarna i löner och prisutveckling. Härtill kommer, att beträffande särskilda orter och industrigrenar speciella förhållanden kunna åstadkomma betydande avvikelser från de allmänna genomsnittstalen. För närmare belysning härav hänvisas till följande kapitel.

c. Löneinkomster per timme.

Genomsnittliga timförtjänster. Givetvis inrymma de i det föregående meddelade genomsnittstalen för timlönerna rätt betydande olikheter i de faktiskt utgående lönebeloppen. Förutom efter ålder och kön samt dyrtidsförhållanden (jfr sid. 69) växla lönevillkoren allt efter de anställdas olika yrken, och även inom samma yrke variera lönerna bl. a. med hänsyn till arbetarens kompetens och ställning till yrket. I viss utsträckning ha kollektivavtalen verkat normerande och utjämnande. Men de ännu kvarvarande olikheterna i de faktiska lönebeloppen äro betydande, att döma bl. a. av en inom socialstyrelsen utförd undersökning över lönernas »spridning» i fråga om arbetare i allmän tjänst.² På grund av det summariska primärmaterialet för förevarande undersökning måste man emellertid här begränsa sig till den jämförelse mellan medellönerna för män, kvinnor och minderåriga inom olika näringsgrenar och näringsgrupper, som meddelas i tab. 15. I fråga om manliga arbetare ger diagram IV (sid. 55) en åskådlig överblick över timlönens storlek och förändringar inom de näringsgrenar, för vilka jämförelseuppgifter föreligga för år 1913. — Beträffande de i tab. 15 meddelade lönesiffrorna för minderåriga arbetare bör särskilt beaktas, att de icke utan vidare kunna läggas till grund för en jämförelse mellan lönenivån inom olika näringsgrenar, enär åtskilliga skiljaktigheter torde föreligga med hänsyn bl. a. till de redovisade arbetarnas medelålder. Medan de vid spårvägs- och omnibusdrift, övriga kommunala verk och byggnadsarbeten samt skeppsvarv m. fl. anställda minderåriga, vilka haft de högsta genomsnittliga löneinkomsterna per timme, merendels torde vara ynglingar, som nalkas adertonårsåldern och mången

¹ Jfr Statens offentliga utredningar 1931: 20, sid. 166.

² Se härom: Sveriges officiella statistik: socialstatistik. Anställnings- och avlöningsförhållandena för lägre personal i allmän tjänst (utg. 1931).

Diagram IV. *Genomsnittliga löneinkomster åren 1913 och 1936 per arbetstimme och per arbetsdag för vuxna manliga arbetare.*

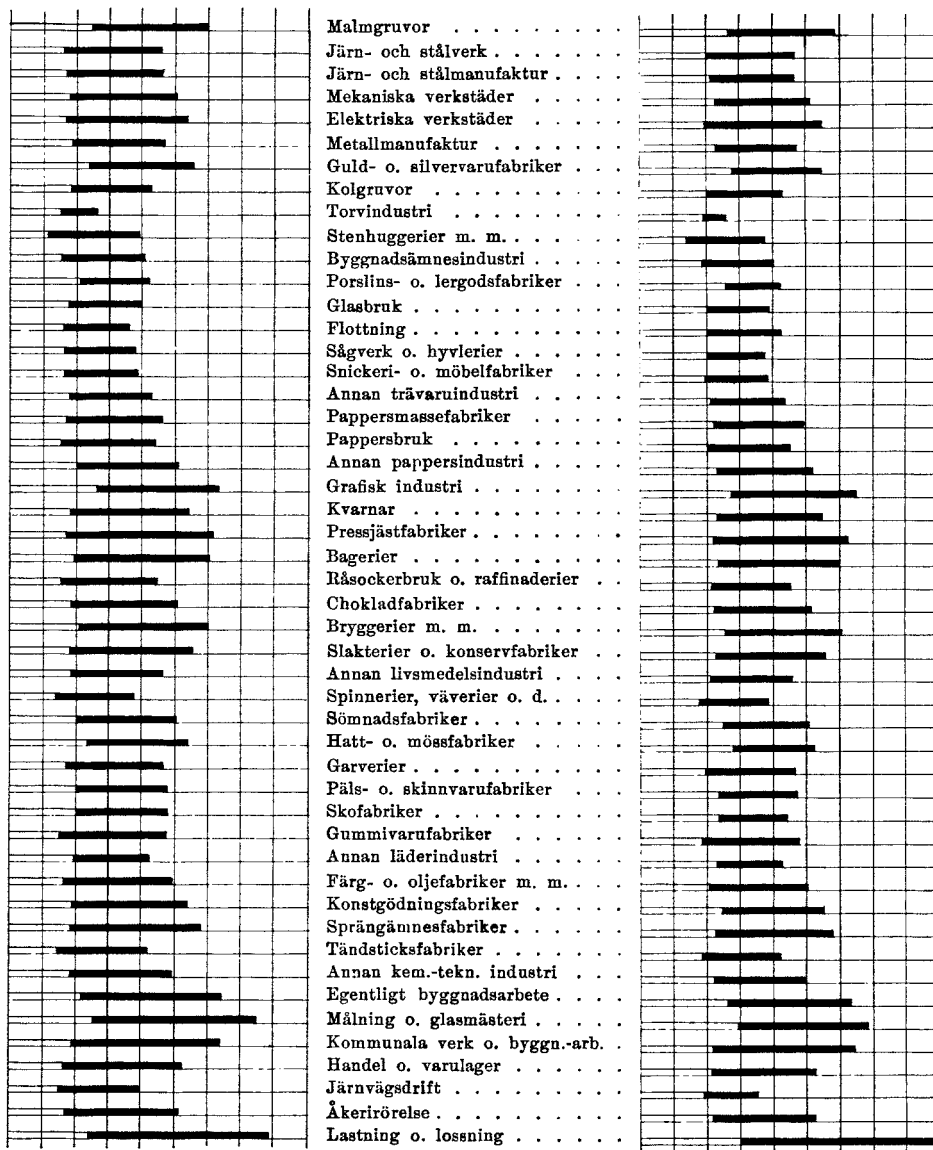
Gains moyens par heure et par jour des ouvriers adultes, en 1913 et en 1936.

Öre per timme:¹

Kronor per dag:²

25 50 75 100 125 150 175 200

2 4 6 8 10 12 14 16

1913 1936

1913 1936

¹ Öre par heure. — ² Cour. par jour.

gång utföra en vuxen mans arbete, synes inom glasindustrien m. fl. näringsgrenar, där lönenivån är avsevärt lägre, i betydande utsträckning sysselsättas yngre personer.

Såsom i översiktstabellen över lönenivåns förändringar meddelats, har den genomsnittliga timförtjänsten för samtliga redovisade arbetare, oavsett ålder och kön, år 1936 beräknats till 1·12 kr., varav enligt tab. 15 1·08 kr. (96·4 %) intjänats på ordinarie tid och återstoden utgjort ersättning för övertidsarbete, värde av åtnjutna naturaförmåner m. m. För vuxna manliga arbetare har medellönen (1·25 kr.) legat över men för kvinnor (0·75 kr.) och minderåriga (0·48 kr.) avsevärt under den genomsnittliga timförtjänsten för samtliga arbetare. Den ordinarie timförtjänsten utgjorde i genomsnitt för män 1·20 kr., för kvinnor 0·73 kr. och för minderåriga 0·47 kr. eller resp. 96·0, 97·2 och 97·9 % av totala löneinkomsten.

Timlönernas fluktuationer inom olika näringsgrenar. Tidigare har påvisats, att löneutvecklingen tett sig rätt olika för manliga och för kvinnliga arbetare. Från år 1913 till år 1936 har sålunda för vuxna manliga arbetare timlönen stigit med i genomsnitt 178 %, medan kvinnornas timförtjänst under motsvarande tid ökats med 213 %. Lönefluktuationerna bli givetvis mera varierande, om man med hjälp av tab. 15 undersöker motsvarande stegringstal inom de särskilda företagsgrupperna. För att underlätta ett närmare studium av löneutvecklingen inom dylika grupper ha i tablån här nedan sammanställts högsta och lägsta ökningstal i fråga om timförtjänster under perioden.

Timförtjänsternas procentuella stegring åren 1913—1936.

<i>Min.</i>		Högsta ökningsprocenter.			
	%		%		%
Pressjästfabriker	256	Slakterier o. konserverfabriker	200	Råsockerbruk och raffinaderier	259
Stenbrott och stenhuggerier	238	Färg-, olje- o. parfymfabriker	200	Handel och varulager	255
Kommunala verk och byggnadsarbeten	233			Metallmanufaktur	252
Handel och varulager	220	<i>Kvinnor.</i>		Skrädderier o. sömnadsfabriker	241
Lastning och lossning	218	Färg-, olje- o. parfymfabriker	271	Tändsticksfabriker	233
Gummivarufabriker	213	Järn- o. stålmanufaktur	268	Bagerier	228
Elektriska verkstäder	212	Slakterier o. konserverfabriker	261	Mekaniska verkstäder	221
Bagerier	208				
		Lägsta ökningsprocenter.			
<i>Min.</i>	%		%		%
Päls- o. skinnvarufabriker	131	Porslins-, kakel- o. lergods-fabriker	94	Spinnerier, väverier o. d.	187
Sågverk o. hyvlerier	126	Torvindustri	69	Päls- o. skinnvarufabriker	181
Hatt- och mössfabriker	125			Hatt- och mössfabriker	170
Flottning	125	<i>Kvinnor.</i>		Grafisk industri	158
Kolgruvor	123	Pappersbruk o. pappfabriker	209	Glasbruk	150
Guld- o. silvervarufabriker	123	Annan pappersindustri	196	Skofabriker	148
Glasbruk	120	Elektriska verkstäder	188	Porslins-, kakel- o. lergods-fabriker	123
Annan läder-, hår- o. gummi-varuindustri	116				

(Forts. å sid. 66.)

Tab. 15. Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1936.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbete- rare under verk- samt- hets- tiden	Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare	Genomsnittlig löneinkomst										
			per timme							per år			
			ordinarie tid			inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d.		per dag (inkl. över- tid, natu- raför- mäner o. d.), kr.	per vecka (inkl. över- tid, natu- raför- mäner o. d.), kr.	ordi- narie tid, kr.	inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d.		
			där- av på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	i ge- nom- snitt, kr.	kr.	in- dex- tal 1913 =100	kr.	kr.	kr.	in- dex- tal 1913 =100	
<i>Malmbrytning o. metallin- dustri</i> (1 800)	128 925	2 322 59.2	9.32	55.41	2 534	2 678	219
män	111 217	2 326 60.5	1.04	1.30	1.20	1.24	.	10.02	59.50	2 718	2 882	219	
kvinnor	5 856	2 329 54.9	0.68	0.90	0.80	0.82	.	6.53	40.05	1 835	1 897	293	
minderåriga	11 852	2 284 48.9	0.39	0.60	0.50	0.50	.	4.09	24.08	1 128	1 152	202	
Gruvor o. anriktningsverk (49)	7 909	2 123 71.9	11.43	67.26	2 995	3 099	215	
män	7 587	2 115 73.4	1.06	1.60	1.46	1.50	238	11.76	69.13	3 068	3 177	208	
minderåriga	282	2 314 40.0	0.44	0.65	0.53	0.53	196	4.22	25.05	1 209	1 231	193	
Därav i													
mellersta Sverige . . . (37)	4 897	2 215 68.8	8.70	52.16	2 398	2 462	216	
män	4 649	2 208 70.4	0.83	1.25	1.13	1.15	235	8.97	53.79	2 466	2 533	213	
minderåriga	228	2 343 37.9	0.40	0.58	0.47	0.48	200	3.83	22.79	1 102	1 125	206	
norra Sverige (12)	3 012	1 974 77.5	16.42	93.44	3 968	4 135	221	
män	2 938	1 969 78.7	1.63	2.16	2.05	2.12	262	16.71	95.01	4 025	4 195	215	
minderåriga	54	2 192 49.3	0.65	0.87	0.76	0.76	253	5.88	34.81	1 659	1 675	219	
Järn-, stål- o. kopparverk (41)	20 088	2 343 76.3	9.04	53.78	2 482	2 613	227	
män	19 028	2 345 77.6	0.82	1.18	1.11	1.14	278	9.28	55.22	2 548	2 684	229	
minderåriga	1 041	2 304 52.9	0.44	0.68	0.57	0.58	290	4.66	27.74	1 302	1 343	239	
Järn- o. stålmanufaktur (433)	20 831	2 315 51.5	8.47	50.29	2 346	2 439	226	
män	17 315	2 321 52.4	0.97	1.26	1.12	1.15	261	9.26	55.10	2 565	2 671	221	
kvinnor	1 089	2 320 53.5	0.57	0.79	0.69	0.70	368	5.62	33.56	1 579	1 622	304	
minderåriga	2 427	2 271 44.3	0.39	0.63	0.50	0.51	300	4.04	23.62	1 133	1 152	259	
Mekaniska verkstäder (944)	60 222	2 332 57.4	9.57	56.24	2 577	2 754	223	
män	53 582	2 339 58.4	1.07	1.30	1.21	1.26	268	10.20	60.12	2 734	2 938	221	
kvinnor	1 644	2 310 46.2	0.65	0.82	0.73	0.77	321	6.14	36.14	1 644	1 774	265	
minderåriga	4 996	2 262 48.4	0.37	0.59	0.48	0.49	233	3.84	22.57	1 072	1 105	190	
Skeppsvarv (72)	10 428	2 319 73.5	10.19	59.87	2 660	2 868	.	
män	9 692	2 322 73.3	1.09	1.31	1.26	1.29	.	10.64	62.54	2 768	2 990	.	
minderåriga	720	2 268 77.4	0.42	0.59	0.55	0.55	.	4.37	25.53	1 243	1 254	.	
Övriga verkstäder . . . (872)	49 794	2 335 53.7	9.44	55.62	2 558	2 731	.	
män	43 890	2 343 54.9	1.06	1.30	1.20	1.25	.	10.11	59.60	2 726	2 927	.	
kvinnor	1 628	2 307 47.2	0.65	0.82	0.73	0.77	.	6.14	36.18	1 644	1 775	.	
minderåriga	4 276	2 261 43.0	0.36	0.60	0.46	0.48	.	3.76	22.06	1 041	1 080	.	
Elektriska verkstäder . (95)	11 857	2 382 52.3	9.31	59.00	2 585	2 730	253	
män	7 982	2 399 47.5	1.20	1.43	1.31	1.34	312	10.94	69.58	3 029	3 213	284	
kvinnor	2 076	2 360 63.6	0.78	0.96	0.90	0.92	238	7.38	48.90	2 064	2 162	275	
minderåriga	1 799	2 334 60.9	0.44	0.58	0.53	0.53	241	4.24	25.28	1 221	1 241	217	
Metallmanufaktur . . . (188)	6 849	2 352 49.6	8.14	47.36	2 307	2 382	214	
män	4 993	2 366 50.0	1.04	1.25	1.15	1.17	244	9.40	54.60	2 659	2 759	217	
kvinnor	707	2 330 54.7	0.66	0.91	0.80	0.81	352	6.45	36.98	1 841	1 887	310	
Guld- och silvvervarufabri- ker (50)	1 169	2 219 30.9	8.84	52.32	2 410	2 493	204	
män	730	2 229 38.2	1.21	1.56	1.36	1.38	223	10.88	64.39	2 979	3 076	187	
kvinnor	281	2 192 22.3	0.75	1.05	0.82	0.83	.	6.52	38.42	1 746	1 824	.	

Tab. 15 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1933.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sam- hets- tiden	Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare	Genomsnittlig löneinkomst										
			per timme							per år			
			ordinarie tid			inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d.		per dag (inkl. över- tid, natu- raför- män- ner o. d.), kr.	per vecka (inkl. över- tid, natu- raför- män- ner o. d.), kr.	ordi- narie tid, kr.	inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d.		
			antal	där- av på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	i ge- nom- snitt, kr.	kr.	in- dex- tal 1913 =100	kr.	kr.	kr.	in- dex- tal 1913 =100
<i>Jord- o. stenindustri</i> (669)	28 424		47.6	7.37	43.50	.	.	.
män	24 553		48.8	0.89	1.05	0.97	1.00	.	7.83	46.30	.	.	.
kvinnor	1 723		54.0	0.52	0.72	0.63	0.64	.	5.06	29.27	.	.	.
minderåriga	1 848		26.0	0.40	0.56	0.44	0.45	.	3.50	20.55	.	.	.
<i>Kolgruvor</i> (4)	1 234	2 243	51.0	8.45	50.78	2 181	2 372	241
män	1 208	2 242	51.7	0.80	1.17	1.00	1.07	223	8.56	51.42	2 206	2 401	227
<i>Torvindustri</i> (88)	1 287		85.6	5.02	29.56	.	.	.
män	1 157		84.9	0.58	0.68	0.66	0.66	169	5.19	30.55	.	.	.
<i>Stenbrottostenhuggerier</i> (163)	6 054		52.5	7.42	43.31	.	.	.
män	5 953		52.5	0.95	0.98	0.97	0.98	338	7.48	43.68	.	.	.
<i>Byggnadsämnesindustri</i> (334)	11 233	2 124	48.4	7.82	46.77	2 174	2 251	213
män	10 527	2 124	49.6	0.90	1.10	1.00	1.02	268	8.06	48.18	2 237	2 319	214
<i>Cementfabriker</i> (17)	1 864	2 276	28.9	8.50	50.93	2 307	2 410	.
män	1 762	2 279	29.4	0.98	1.25	1.06	1.09	.	8.75	52.36	2 372	2 479	.
<i>Tegelbruk</i> (189)	5 804	2 250	54.8	7.72	47.18	2 136	2 202	.
män	5 287	2 251	56.8	0.86	1.10	1.00	1.02	.	8.07	48.08	2 236	2 307	.
<i>Kalkbruk o. cementvaru- fabriker</i> (128)	3 565	2 263	48.1	7.61	45.68	2 145	2 223	.
män	3 478	2 261	49.2	0.89	1.05	0.97	0.99	.	7.71	46.25	2 171	2 249	.
<i>Porslins-, kakel- o. lergods- fabriker</i> (22)	3 851	2 279	47.2	6.79	39.15	1 888	1 948	179
män	2 072	2 315	40.5	0.92	1.17	1.02	1.05	194	8.42	48.72	2 338	2 426	168
kvinnor	1 237	2 253	66.7	0.57	0.73	0.68	0.69	223	5.45	31.22	1 520	1 558	187
<i>Porslinsfabriker</i> (8)	2 407	2 256	51.8	6.62	37.93	1 810	1 893	.
män	1 064	2 305	47.8	0.94	1.19	1.06	1.10	.	8.86	50.71	2 398	2 538	.
kvinnor	964	2 236	66.2	0.57	0.73	0.68	0.69	.	5.43	30.99	1 501	1 548	.
<i>Kakel-, sten- o. lergods- fabriker</i> (14)	1 444	2 318	39.6	7.06	41.21	2 018	2 041	.
män	1 008	2 326	32.9	0.90	1.15	0.98	0.99	.	7.97	46.60	2 273	2 309	.
kvinnor	273	2 314	68.3	0.58	0.74	0.69	0.69	.	5.51	32.05	1 586	1 594	.
<i>Glasbruk</i> (58)	4 765	2 123	32.6	6.97	40.96	1 745	1 881	196
män	3 936	2 125	38.0	0.84	1.04	0.92	0.99	220	7.79	45.81	1 943	2 103	177
minderåriga	516	2 084	6.5	0.33	0.54	0.34	0.35	250	2.71	15.85	707	725	193
<i>Kristall- o. småglasbruk</i> (34)	2 987	2 059	38.7	6.21	36.23	1 528	1 641	.
män	2 407	2 058	46.6	0.76	0.94	0.85	0.91	.	7.07	41.19	1 731	1 865	.
<i>Fönsterglasbruk</i> (5)	483	2 113	41.8	8.99	53.96	2 243	2 373	.
män	451	2 112	40.6	0.96	1.35	1.12	1.17	.	9.37	56.24	2 334	2 472	.
<i>Buteljglasbruk</i> (7)	863	2 268	19.9	8.46	50.62	2 168	2 413	.
män	814	2 268	21.1	0.89	1.35	0.99	1.10	.	8.74	52.25	2 232	2 491	.
<i>Träindustri</i> (944)	38 908	2 187	45.3	7.34	43.79	1 931	2 057	224
män	35 040	2 190	47.1	0.84	1.00	0.91	0.96	.	7.72	46.06	2 035	2 172	223
kvinnor	439	2 251	44.2	0.61	0.75	0.67	0.69	.	5.50	32.01	1 491	1 552	274
minderåriga	3 429	2 151	26.2	0.48	0.57	0.47	0.48	.	3.75	22.27	1 025	1 046	207

Tab. 15 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1936.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sams- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst											
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare		per timme					per dag (inkl. över- tid, natu- raför- månar o. d.)	per vecka (inkl. över- tid, natu- raför- månar o. d.)	per år		
				ordinarie tid			inkl. över- tid, natu- raförmån- er o. d.	per år			inkl. över- tid, natu- raförmån- er o. d.	per år	
		antal	där- av på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	i ge- nom- snitt, kr.			kr.	in- dex- tal 1913 = 100			kr.
Flottning (18)	2 194	43.1	8.42	49.65	.	.	.	
män	2 167	42.9	0.78	1.06	0.90	0.90	225	8.47	49.91	.	.	.	
Sågverk o. hyvlerier . . . (427)	20 907	2 196	57.9	7.24	43.13	1 857	2 013	206	
män	19 203	2 200	59.8	0.78	0.95	0.88	0.95	226	7.54	44.89	1 933	2 099	199
minderåriga	1 686	2 145	35.8	0.43	0.56	0.48	0.49	223	3.88	23.10	1 033	1 061	196
Snickeri- o. möbelfabriker (437)	13 751	2 305	28.3	7.25	43.59	2 008	2 098	202	
män	12 074	2 312	30.1	0.89	1.08	0.95	0.97	237	7.72	46.50	2 140	2 238	199
minderåriga	1 489	2 260	15.5	0.44	0.58	0.46	0.46	236	3.68	21.81	1 033	1 047	238
Annan trävaruindustri . . (62)	2 056	2 252	45.8	7.78	45.42	2 036	2 167	234	
män	1 596	2 255	46.8	0.89	1.19	1.03	1.07	238	8.71	50.83	2 258	2 411	192
Pappers- och grafisk indu- stri (737)	46 968	2 357	45.7	9.43	53.07	2 419	2 681	228	
män	38 476	2 369	49.8	1.22	1.11	1.16	1.24	10.37	60.49	2 640	2 941	227	
kvinnor	5 440	2 305	34.3	0.71	0.81	0.74	0.77	6.18	36.36	1 677	1 781	261	
minderåriga	3 052	2 302	13.0	0.40	0.59	0.43	0.44	3.53	20.62	974	1 031	211	
Pappersmassfabriker . . . (92)	16 523	2 358	59.8	9.65	55.47	2 406	2 672	215	
män	16 022	2 361	61.1	1.00	1.13	1.08	1.15	267	9.80	56.41	2 446	2 718	210
minderåriga	448	2 263	12.2	0.47	0.70	0.50	0.52	260	4.40	24.70	1 110	1 175	211
Pappersbruk o. pappfabri- ker (64)	13 906	2 321	74.8	8.41	49.39	2 158	2 390	223	
män	11 636	2 346	75.6	0.93	1.06	1.03	1.10	282	9.06	53.17	2 312	2 577	223
kvinnor	1 614	2 175	80.8	0.56	0.72	0.69	0.71	309	5.48	32.33	1 498	1 544	264
minderåriga	656	2 244	45.1	0.42	0.59	0.50	0.51	283	4.04	23.66	1 103	1 145	227
Finpappersbruk (12)	4 947	2 345	81.6	8.27	48.93	2 171	2 402	.	
män	3 989	2 373	82.4	1.02	1.03	1.03	1.10	8.98	53.09	2 340	2 614	.	
kvinnor	747	2 205	82.9	0.60	0.73	0.71	0.73	5.62	33.26	1 549	1 604	.	
minderåriga	211	2 310	61.1	0.44	0.56	0.51	0.53	4.15	24.73	1 174	1 224	.	
Grovpappersbruk (52)	8 959	2 307	70.8	8.49	49.65	2 151	2 382	.	
män	7 647	2 331	71.8	0.90	1.08	1.03	1.10	9.11	53.21	2 296	2 557	.	
kvinnor	867	2 149	78.8	0.53	0.72	0.68	0.69	5.35	31.51	1 452	1 493	.	
minderåriga	445	2 212	37.0	0.41	0.62	0.49	0.50	3.98	23.13	1 069	1 108	.	
Annan pappersindustri (155)	5 247	2 361	13.7	7.12	41.88	1 960	2 080	254	
män	1 861	2 394	10.3	1.15	1.90	1.23	1.27	249	10.38	61.20	2 846	3 034	232
kvinnor	2 453	2 352	19.7	0.69	0.99	0.75	0.77	296	6.22	36.45	1 719	1 813	259
Tapetfabriker (13)	405	2 386	7.49	44.75	2 126	2 191	.	
män	300	2 388	.	1.04	.	1.04	1.06	8.62	51.57	2 426	2 516	.	
kvinnor	40	2 364	.	0.68	.	0.68	0.69	5.54	32.99	1 590	1 633	.	
Annan hithörande indu- stri (142)	4 842	2 359	14.8	7.09	41.64	1 946	2 070	.	
män	1 561	2 395	12.2	1.17	1.90	1.26	1.31	10.72	63.02	2 925	3 133	.	
kvinnor	2 413	2 352	20.0	0.69	0.99	0.75	0.77	6.23	36.51	1 721	1 816	.	
Grafisk industri (426)	11 292	2 400	2.7	11.43	67.51	3 006	3 334	276	
män	8 957	2 409	2.4	1.47	1.95	1.48	1.58	239	13.00	76.82	3 421	3 793	239
kvinnor	1 319	2 385	6.7	0.77	1.16	0.80	0.85	258	6.99	41.31	1 843	2 030	268
minderåriga	1 016	2 342	0.5	0.40	0.54	0.40	0.42	263	3.34	19.70	925	983	248

Tab. 15 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1936.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- samt- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst											
		Medeltal arbets- tim- mar per ar och arbeta- re	per timme						per dag (inkl. över- tid, natu- raför- mån- er o. d.)	per vecka (inkl. över- tid, natu- raför- mån- er o. d.)	per år		
			där- av på ac- kont %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	i ge- nom- snitt, kr.	inkl. över- tid, natu- raför- mån- er o. d. kr.	In- dex- tal 1913 = 100			ordi- narie tid, kr.	inkl. över- tid, natu- raför- mån- er o. d. kr.	in- dex- tal 1913 = 100
Grafiska anstalter . . . (50)	1 594	2 425	4.4	9.89	58.70	2 600	2 881	.	
män	1 100	2 446	1.4	1.33	1.83	1.34	1.42	11.89	70.63	3 097	3 463	.	
kvinnor	299	2 407	17.6	0.72	1.17	0.80	0.82	6.81	40.43	1 845	1 977	.	
minderåriga	195	2 328	1.0	0.41	0.65	0.41	0.42	3.35	19.67	941	975	.	
Bok- och accidenstryckerier (271)	6 604	2 397	3.6	10.84	63.82	2 825	3 154	.	
män	5 099	2 408	4.0	1.37	1.96	1.40	1.51	12.41	73.06	3 240	3 610	.	
kvinnor	856	2 372	3.7	0.79	1.13	0.80	0.87	7.09	41.87	1 839	2 056	.	
minderåriga	649	2 347	0.5	0.41	0.47	0.41	0.43	3.47	20.41	948	1 018	.	
Tidningstryckerier (105)	3 094	2 392	0.1	13.44	79.87	3 581	3 953	.	
män	2 758	2 395	0.1	1.67	1.41	1.67	1.78	14.50	86.20	3 867	4 264	.	
kvinnor	164	2 408	.	0.80	.	0.80	0.83	6.77	39.97	1 859	1 991	.	
minderåriga	172	2 340	.	0.35	.	0.35	0.36	2.87	17.01	824	844	.	
Livsmedelsindustri (1 013)	31 535	2 317	13.9	9.24	54.08	2 464	2 687	233	
män	20 423	2 352	5.1	1.23	1.79	1.26	1.35	10.87	63.73	2 908	3 184	232	
kvinnor	9 526	2 258	33.0	0.74	0.89	0.79	0.84	6.62	38.60	1 775	1 900	257	
minderåriga	1 586	2 219	13.9	0.42	0.57	0.44	0.45	3.54	20.63	971	1 006	219	
Kvarnar (59)	1 606	2 304	2.2	10.51	60.92	2 800	3 003	230	
män	1 466	2 315	0.4	1.28	1.02	1.28	1.35	10.97	63.54	2 922	3 137	238	
Pressfästfabriker (6)	193	2 375	0.2	12.16	71.65	3 268	3 557	282	
män	182	2 389	0.2	1.43	2.46	1.44	1.53	12.46	73.51	3 368	3 666	273	
Bagerier (257)	5 318	2 327	3.9	10.15	59.97	2 848	2 975	264	
män	3 304	2 342	1.0	1.46	1.47	1.46	1.51	11.97	70.77	3 404	3 536	251	
kvinnor	1 781	2 303	8.1	0.91	0.94	0.91	0.95	7.54	44.41	2 090	2 180	265	
Mjuktbrödsbagerier (208)	3 363	2 348	1.0	10.85	64.07	3 080	3 219	.	
män	2 510	2 347	1.2	1.49	1.43	1.49	1.54	12.21	72.06	3 485	3 620	.	
kvinnor	733	2 354	0.1	0.88	1.00	0.88	0.94	7.39	43.73	2 066	2 202	.	
Spisbrödsbagerier (46)	1 365	2 306	9.91	58.16	2 766	2 874	.	
män	699	2 322	.	1.39	.	1.39	1.44	11.46	67.86	3 228	3 350	.	
kvinnor	656	2 290	.	1.02	.	1.02	1.05	8.34	48.41	2 338	2 396	.	
Käxfabriker (3)	590	2 258	29.0	6.50	39.18	1 761	1 821	.	
män	95	2 339	1.6	1.11	2.21	1.12	1.15	9.17	57.12	2 540	2 700	.	
kvinnor	392	2 232	36.8	0.69	0.94	0.78	0.80	6.45	38.61	1 727	1 777	.	
Räsockerbruk och raffinaderier (26)	4 247	2 399	8.4	8.61	51.59	2 471	2 580	207	
män	3 647	2 430	5.2	1.07	1.41	1.09	1.12	9.05	54.28	2 613	2 730	209	
kvinnor	476	2 230	37.2	0.70	0.90	0.77	0.79	6.15	36.86	1 715	1 773	289	
Räsockerbruk (21)	1 983	2 464	2.6	8.68	51.96	2 568	2 673	.	
män	1 917	2 469	2.6	1.06	1.36	1.07	1.10	8.79	52.69	2 606	2 712	.	
kvinnor	55	2 330	2.2	0.63	0.75	0.64	0.65	5.07	29.88	1 456	1 511	.	
Raffinaderier och komb. fabriker (5)	2 264	2 343	13.8	8.54	51.26	2 387	2 498	.	
män	1 730	2 387	8.2	1.09	1.43	1.12	1.15	9.35	56.18	2 621	2 750	.	
kvinnor	421	2 217	42.1	0.71	0.90	0.79	0.81	6.30	37.88	1 749	1 807	.	

Tab. 15 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1936.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbete- rare under verk- sam- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst												
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare		per timme						per dag (inkl. över- tid, na- tura- för- månar o. d.), kr.	per vecka (inkl. över- tid, na- tura- för- månar o. d.), kr.	per år		
		antal	där- av på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	i ge- nom- snitt, kr.	inkl. över- tid, natu- raför- månar o. d. kr.	in- dex- tal 1913 =100	ordi- narie tid, kr.			inkl. över- tid, natu- raför- månar o. d. kr.	in- dex- tal 1913 =100	
										kr.	kr.			kr.
Choklad- o. karamellfabr. (83)	3 930	2 291	24.5	6.41	36.92	1 757	1 832	270	
män	909	2 302	7.8	1.20	1.55	1.23	1.27	270	10.28	59.57	2 760	2 904	219	
kvinnor	2 372	2 294	32.7	0.64	0.81	0.71	0.73	317	5.80	33.34	1 604	1 664	257	
minderåriga	649	2 263	17.8	0.38	0.55	0.41	0.42	300	3.29	18.92	925	940	239	
Bryggerier och läskedrycks- fabriker (253)	5 890	2 343	8.9	11.16	64.66	2 731	3 251	251	
män	4 786	2 355	7.7	1.18	2.25	1.27	1.50	288	12.09	70.17	2 923	3 525	235	
kvinnor	1 000	2 282	15.7	0.82	1.20	0.88	0.94	313	7.45	42.65	1 986	2 152	269	
Brännerier och destillerings- verk (12)	414	2 170	7.6	11.47	66.45	2 595	3 072	.	
män	355	2 165	8.9	1.30	.	1.30	1.49	.	12.11	70.10	2 734	3 221	.	
kvinnor	59	2 204	.	0.81	.	0.81	0.99	.	7.81	45.49	1 762	2 179	.	
Bryggerier (194)	4 746	2 361	8.5	11.20	64.70	2 727	3 279	.	
män	3 931	2 374	7.6	1.17	2.24	1.25	1.49	.	12.05	69.83	2 903	3 536	.	
därav utkörare	1 090	2 349	26.4	0.97	2.29	1.32	1.90	.	15.19	89.03	3 082	4 463	.	
övriga	2 841	2 334	0.5	1.22	1.25	1.22	1.33	.	10.85	62.57	2 835	3 180	.	
kvinnor	720	2 285	14.7	0.82	1.21	0.88	0.94	.	7.42	42.17	1 984	2 147	.	
Mineralvatten- och läske- drycksfabriker (47)	730	2 323	12.7	10.80	63.45	2 843	3 171	.	
män	500	2 334	8.3	1.24	3.14	1.40	1.56	.	12.37	72.97	3 231	3 656	.	
därav utkörare	126	2 390	30.6	1.16	3.20	1.79	2.27	.	17.77	106.54	4 246	5 403	.	
övriga	374	2 316	0.6	1.26	2.19	1.26	1.32	.	10.47	61.46	2 893	3 260	.	
kvinnor	221	2 294	23.5	0.82	1.18	0.90	0.94	.	7.47	43.50	2 057	2 162	.	
Tobaksfabriker (10)	2 101	2 077	85.5	8.69	51.03	2 092	2 299	.	
män	496	2 182	61.5	1.18	1.67	1.48	1.64	.	12.96	76.30	3 199	3 576	.	
kvinnor	1 547	2 037	94.7	0.70	0.89	0.88	0.95	.	7.49	43.96	1 783	1 945	.	
Slakterier och konservfabri- ker (169)	4 385	2 256	9.5	9.49	58.13	2 587	2 702	244	
män	2 964	2 343	1.4	1.36	1.39	1.36	1.38	300	11.16	65.91	3 113	3 236	249	
kvinnor	1 176	2 101	30.4	0.79	0.89	0.82	0.83	361	6.34	37.67	1 693	1 751	.	
Slakterier och charkuteri- fabriker (136)	3 251	2 290	1.9	10.55	62.42	2 905	3 017	.	
män	2 587	2 354	0.1	1.40	2.21	1.40	1.42	.	11.48	67.86	3 229	3 343	.	
kvinnor	529	2 091	9.7	0.92	1.00	0.93	0.94	.	7.27	43.21	1 914	1 974	.	
Konservfabriker (33)	1 134	2 162	31.5	6.39	37.81	1 721	1 797	.	
män	377	2 268	10.5	1.05	1.36	1.08	1.10	.	8.86	52.17	2 365	2 506	.	
kvinnor	647	2 110	47.0	0.61	0.87	0.73	0.74	.	5.60	33.28	1 514	1 568	.	
Annan livsmedelsindustri (150)	3 865	2 292	1.7	7.95	45.69	2 041	2 316	208	
män	2 669	2 308	0.9	1.06	1.09	1.06	1.16	247	9.19	52.71	2 411	2 681	201	
Mejerier o. margarinfabr. (107)	3 233	2 307	0.6	7.85	45.08	2 010	2 307	.	
män	2 271	2 322	0.5	1.05	1.20	1.05	1.15	.	9.07	51.90	2 391	2 671	.	
Annan hithör. industri (43)	632	2 217	7.9	8.48	49.04	2 205	2 362	.	
män	398	2 228	3.3	1.17	0.98	1.16	1.22	.	9.92	57.77	2 532	2 734	.	
Textil- och beklädnadsindu- stri (664)	58 201	2 301	50.2	6.08	35.49	1 679	1 752	240	
män	17 253	2 362	32.6	0.91	1.07	0.96	1.00	.	8.12	47.24	2 212	2 354	211	
kvinnor	34 721	2 280	62.2	0.63	0.72	0.69	0.70	.	5.54	32.37	1 539	1 591	248	
minderåriga	6 227	2 248	33.1	0.88	0.53	0.43	0.44	.	3.41	19.89	966	977	230	

Tab. 15 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1936.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbete- rare under verk- sams- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst													
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare		per timme						per dag (inkl. över- tid, natu- raför- mån- er o. d.), kr.	per vecka (inkl. över- tid, natu- raför- mån- er o. d.), kr.	per år			
				ordinarie tid			inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d.					ordi- narie tid, kr.	inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d.		in- dex- tal 1913 =100
		antal	där- av på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	i ge- nom- snitt, kr.	kr.	in- dex- tal 1913 =100	kr.	kr.	kr.		in- dex- tal 1913 =100		
Spinnerier, väverier o. d. (350)	38 385	2 329	51·6	5·99	34·76	1 653	1 737	247	
män	14 339	2 370	32·3	0·85	1·02	0·91	0·94	269	7·70	44·67	2 089	2 235	221		
kvinnor	20 032	2 312	68·7	0·55	0·69	0·65	0·66	287	5·28	30·66	1 476	1 530	236		
minderåriga	4 014	2 273	36·4	0·37	0·53	0·43	0·44	275	3·43	19·80	978	995	232		
Bomullsindustri . . . (69)	15 271	2 326	55·1	6·18	35·84	1 693	1 787	.		
män	6 600	2 388	33·4	0·84	1·00	0·89	0·93	.	7·65	44·45	2 070	2 226	.		
kvinnor	7 081	2 286	77·8	0·53	0·69	0·66	0·67	.	5·37	31·15	1 490	1 542	.		
minderåriga	1 590	2 249	48·3	0·38	0·54	0·46	0·47	.	3·65	20·85	1 030	1 050	.		
Linne-, hamp- och jute- industri (19)	3 804	2 336	55·7	6·00	34·90	1 676	1 747	.		
män	1 423	2 351	34·2	0·84	1·04	0·91	0·94	.	7·62	44·66	2 098	2 217	.		
kvinnor	2 118	2 329	73·2	0·51	0·69	0·64	0·66	.	5·26	30·39	1 481	1 523	.		
minderåriga	263	2 316	32·1	0·37	0·50	0·41	0·42	.	3·31	19·23	959	972	.		
Ylleindustri (67)	8 500	2 330	47·0	5·91	34·07	1 605	1 704	.		
män	4 434	2 360	30·4	0·85	0·97	0·89	0·92	.	7·54	43·71	2 022	2 177	.		
kvinnor	4 216	2 319	64·7	0·53	0·67	0·62	0·64	.	5·11	29·39	1 408	1 473	.		
minderåriga	850	2 264	27·1	0·36	0·53	0·41	0·41	.	3·24	18·62	916	933	.		
Trikkåfabriker (120)	7 923	2 327	54·8	5·63	32·89	1 589	1 647	.		
män	1 484	2 328	42·8	0·89	1·16	1·01	1·03	.	8·29	47·93	2 296	2 406	.		
kvinnor	5 448	2 332	62·1	0·57	0·71	0·66	0·67	.	5·33	31·20	1 509	1 561	.		
minderåriga	991	2 299	32·7	0·37	0·52	0·42	0·43	.	3·36	19·57	968	982	.		
Band-, gardin- o. bindgarns- fabriker (48)	2 035	2 328	41·0	5·98	34·50	1 679	1 736	.		
män	754	2 348	29·8	0·91	1·08	0·96	0·99	.	7·97	45·87	2 228	2 319	.		
kvinnor	985	2 322	56·6	0·57	0·70	0·65	0·66	.	5·29	30·45	1 486	1 531	.		
minderåriga	296	2 296	17·9	0·37	0·53	0·40	0·41	.	3·20	18·73	924	933	.		
Färgerier, blekerier o. im- pregneringsfabriker . (27)	852	2 379	8·5	6·88	39·57	1 823	1 994	.		
män	644	2 395	6·3	0·85	1·03	0·86	0·91	.	7·55	43·21	1 976	2 180	.		
kvinnor	184	2 324	16·8	0·57	0·79	0·61	0·63	.	5·00	29·20	1 379	1 465	.		
minderåriga	24	2 369	7·3	0·44	0·49	0·44	0·45	.	3·56	20·89	1 043	1 059	.		
Skrädderier o. sömnadsfabri- ker (273)	18 181	2 254	46·5	6·29	37·13	1 743	1 793	216		
män	2 721	2 334	32·6	1·22	1·27	1·24	1·26	247	10·18	59·98	2 822	2 943	197		
kvinnor	13 452	2 245	52·0	0·71	0·77	0·74	0·75	341	5·91	34·89	1 638	1 684	272		
minderåriga	2 008	2 204	27·8	0·40	0·54	0·44	0·44	314	3·41	20·33	963	960	240		
Hatt- och mössfabriker . (41)	1 635	2 142	56·5	5·83	34·99	1 589	1 629	233		
män	193	2 186	56·3	1·17	1·46	1·33	1·35	225	10·45	62·38	2 888	2 943	190		
kvinnor	1 237	2 134	63·4	0·66	0·75	0·72	0·73	270	5·58	33·55	1 518	1 560	255		
Läder-, hår- och gummitvaru- fabriker (354)	16 579	2 141	46·3	7·23	42·03	1 976	2 022	220		
män	9 192	2 156	47·0	1·04	1·27	1·15	1·17	.	8·96	52·35	2 450	2 512	198		
kvinnor	5 156	2 117	54·7	0·67	0·83	0·76	0·77	.	5·77	33·66	1 590	1 625	220		
minderåriga	2 231	2 135	24·0	0·38	0·56	0·42	0·43	.	3·37	19·02	902	915	246		

Tab. 15 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1936.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sam- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst												
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare		per timme						per dag (inkl. över- tid, natu- raför- mån- er o. d.), kr.	per vecka (inkl. över- tid, natu- raför- mån- er o. d.), kr.	per år		
				ordinarie tid			inkl. över- tid, natu- raför- mån- er o. d.					ordi- narie tid, kr.	inkl. över- tid, natu- raför- mån- er o. d.	
		antal	där- av på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	i ge- nom- snitt, kr.	kr.	in- dex- tal 1913 =100	kr.	kr.	in- dex- tal 1913 =100			
Garverier (32)	1 798	2 305	47.4	8.55	50.34	2 407	2 474	219	
män	1 478	2 301	51.9	0.98	1.31	1.15	1.17	279	9.33	55.07	2 621	2 695	232	
Päls- o. skinnvarufabriker (55)	915	2 315	27.2	6.91	40.22	1 953	2 001	242	
män	328	2 287	22.8	1.23	1.01	1.18	1.20	231	9.46	54.82	2 684	2 736	202	
kvinnor	492	2 335	31.3	0.75	0.71	0.74	0.76	281	6.02	35.09	1 687	1 751	268	
Skofabriker (151)	8 727	2 001	54.3	6.91	40.30	1 861	1 893	217	
män	4 593	2 006	60.1	1.05	1.27	1.19	1.20	240	8.81	51.22	2 365	2 401	184	
kvinnor	2 944	1 983	56.8	0.65	0.85	0.77	0.77	248	5.57	32.80	1 506	1 535	193	
minderåriga	1 190	2 025	26.6	0.35	0.53	0.40	0.40	267	2.94	17.31	805	817	222	
Gummivarufabriker . . . (38)	2 217	2 267	46.5	8.03	45.07	2 150	2 220	265	
män	1 125	2 275	23.7	1.08	1.44	1.16	1.19	313	9.58	55.83	2 604	2 708	207	
kvinnor	859	2 273	78.8	0.69	0.83	0.80	0.81	.	6.37	36.71	1 809	1 848	.	
Annan hithörande industri (78)	2 922	2 314	29.9	6.86	40.18	1 922	1 983	171	
män	1 668	2 335	31.5	0.98	1.17	1.04	1.06	216	8.54	50.12	2 376	2 481	178	
Kemisk-teknisk industri (219)	11 839	2 276	31.8	8.38	49.63	2 290	2 424	271	
män	8 095	2 316	29.4	1.13	1.31	1.18	1.23	.	9.97	58.41	2 685	2 856	245	
kvinnor	2 909	2 168	44.8	0.69	0.77	0.73	0.75	.	5.98	33.41	1 565	1 627	267	
minderåriga	835	2 262	13.0	0.42	0.60	0.44	0.45	.	3.55	20.75	996	1 015	238	
Färg-, olje- o. parfymfabr. (87)	3 217	2 257	6.0	8.20	48.25	2 147	2 288	247	
män	1 948	2 250	2.9	1.17	1.68	1.19	1.23	300	10.08	59.52	2 598	2 783	232	
kvinnor	875	2 267	13.5	0.71	1.04	0.76	0.78	371	6.28	36.81	1 697	1 778	301	
Färg- o. fernissfabriker (31)	610	2 327	2.8	8.64	50.92	2 324	2 485	.	
män	470	2 337	1.0	1.14	1.46	1.14	1.19	.	9.74	57.52	2 615	2 800	.	
kvinnor	87	2 319	13.2	0.67	0.98	0.71	0.72	.	5.78	33.71	1 638	1 680	.	
Olje-, tvål-, ljus- o. parfym- fabriker (56)	2 607	2 242	6.7	8.09	47.60	2 110	2 243	.	
män	1 478	2 224	3.4	1.18	1.70	1.20	1.25	.	10.20	60.19	2 594	2 778	.	
kvinnor	788	2 262	13.5	0.72	1.04	0.76	0.79	.	6.84	37.17	1 702	1 789	.	
Konstgödningsfabriker . . (6)	486	2 427	26.7	10.71	64.46	2 911	3 174	229	
män	463	2 428	27.8	1.11	1.71	1.28	1.35	281	11.03	66.39	2 993	3 269	223	
Sprängämnesfabriker . . . (9)	1 186	2 313	75.6	10.30	62.04	2 844	2 983	245	
män	910	2 333	74.4	1.14	1.48	1.40	1.45	302	11.58	69.86	3 213	3 376	264	
Tändsticksfabriker (9)	2 509	2 104	57.7	7.23	37.42	1 821	1 890	249	
män	1 433	2 188	45.0	0.94	1.09	1.01	1.04	281	8.43	45.26	2 196	2 286	217	
kvinnor	1 007	1 986	78.5	0.57	0.71	0.68	0.70	333	5.59	27.35	1 338	1 382	232	
minderåriga	69	2 084	44.4	0.46	0.59	0.52	0.53	331	4.19	21.73	1 074	1 095	258	
Annan kemisk-teknisk industri män (108)	4 441	2 362	25.5	8.81	52.82	2 442	2 593	222	
	3 341	2 390	25.7	1.16	1.24	1.18	1.23	267	9.94	59.41	2 757	2 945	231	
Samt. industrigrupper (6 400)	361 379	2 281	48.0	0.91	1.08	0.99	1.04	.	8.35	49.08	2 243	2 392	.	
män	264 549	2 290	48.4	1.04	1.20	1.12	1.17	.	9.49	56.02	2 558	2 742	.	
kvinnor	65 770	2 263	53.3	0.67	0.76	0.72	0.74	.	5.86	34.33	1 610	1 679	.	
minderåriga	31 060	2 237	33.8	0.40	0.58	0.46	0.47	.	3.73	21.85	1 031	1 054	.	

Tab. 15 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1936.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sam- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst											
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare	per timme						per dag (inkl. över- tid, natura- förmåner o. d.), kr.		per år		
			där av på ac- kord %	ordinarie tid		inkl. över- tid, natu- raförmå- ner o. d.		per dag (inkl. över- tid, natura- förmåner o. d.), kr.	per vecka (inkl. över- tid, natura- förmåner o. d.), kr.	ordi- narie tid, kr.	inkl. över- tid, natura- förmåner o. d.		
				tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	i ge- nom- snitt, kr.	in- dex- tal 1913 =100				kr.	in- dex- tal 1913 =100	
<i>Byggnadsverksamhet</i> (1 813)	30 132	42.7	12.54	73.38
män	29 505	43.2	1.24	2.08	1.61	1.62	.	12.69	74.25
minderåriga	627	17.1	0.55	1.15	0.65	0.66	.	5.07	29.64
<i>Egentl. byggnadsarbete</i> (860)	19 852	38.1	12.58	73.65
män	19 635	38.2	1.23	2.20	1.61	1.61	293	12.64	74.01
<i>Husbyggnadsarbete</i> (814)	16 759	37.6	13.03	76.29
män	16 563	37.6	1.26	2.33	1.67	1.67	.	13.10	76.69
<i>Väg- o. vattenbyggnadsar- bete</i> (46)	3 093	40.9	10.14	59.38
män	3 072	41.1	1.08	1.55	1.28	1.30	.	10.17	59.58
<i>Installationsarbete</i> (304)	6 456	54.4	12.23	71.79
män	6 368	54.7	1.21	1.76	1.51	1.54	.	12.33	72.34
<i>Elektriska installationsar- beten</i> (60)	1 273	44.6	12.38	73.04
män	1 240	45.1	1.24	1.84	1.52	1.55	.	12.60	74.35
<i>Rörledningsarbeten</i> (244)	5 183	57.0	12.20	71.48
män	5 128	57.2	1.21	1.74	1.51	1.54	.	12.26	71.85
<i>Målning och glasmästeri</i> (649)	3 824	46.6	12.88	74.94
män	3 502	50.9	1.33	2.28	1.81	1.82	284	13.68	79.59
<i>Statliga verk o. byggnads- arbeten m. m.</i> (200)	23 191	2 295	41.2	10.13	59.76	2 711	2 893	.	.
män	21 242	2 307	39.8	1.10	1.44	1.24	1.30	10.45	61.56	2 806	2 998	.	.
kvinnor	1 216	2 168	61.3	0.77	1.02	0.93	0.97	7.74	47.93	1 991	2 104	.	.
minderåriga	733	2 156	50.6	0.47	0.57	0.53	0.53	4.22	24.23	1 123	1 152	.	.
<i>Mek. o. elektr. verkstäder samt skeppsvarv</i> (54)	7 847	2 180	60.5	11.43	66.41	2 940	3 113	.	.
män	6 868	2 185	61.9	1.31	1.54	1.46	1.52	12.21	71.17	3 141	3 331	.	.
kvinnor	544	2 173	47.8	0.77	1.03	0.89	0.93	7.52	42.83	1 924	2 011	.	.
minderåriga	435	2 116	55.3	0.42	0.55	0.49	0.50	3.88	21.86	1 033	1 050	.	.
<i>Elektriska linjearbeten och kraftverk</i> (19)	6 375	2 427	14.1	9.77	58.92	2 693	2 927	.	.
män	6 257	2 429	14.2	1.06	1.68	1.15	1.22	9.85	59.45	2 718	2 955	.	.
<i>Sågverk o. d.</i> (21)	1 307	63.3	7.06	42.96
män	1 200	61.9	0.78	0.91	0.87	0.92	.	7.31	44.57
<i>Ban- o. byggnadsarbeten</i> (36)	6 167	2 364	41.4	9.67	55.95	2 681	2 843	.	.
män	6 114	2 366	41.3	1.02	1.33	1.15	1.21	9.71	56.13	2 691	2 855	.	.
<i>Intendenturverkstäder, förråd o. d.</i> (70)	1 495	2 185	48.0	9.65	59.50	2 534	2 682	.	.
män	803	2 205	28.5	1.32	1.46	1.36	1.43	11.19	65.33	2 980	3 143	.	.
kvinnor	672	2 164	72.2	0.77	1.02	0.95	1.01	7.92	52.60	2 046	2 180	.	.
<i>Kommunala verk o. byggnads- arbeten m. m.</i> ¹ (246)	20 323	2 238	22.9	12.84	75.67	3 293	3 552	277	.
män	20 196	2 237	23.0	1.40	1.84	1.51	1.60	12.89	75.99	3 306	3 566	274	.
minderåriga	127	2 300	5.0	0.57	1.03	0.60	0.61	4.92	28.38	1 356	1 399	303	.

¹ Detaljerad årlig lönestatistik för kommunalarbetare i orter, anslutna till Svenska städernas förhandlingsorganisation, meddelas i nämnda organisations årliga verksamhetsberättelse.

Tab. 15 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1936.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Genomsnittlig löneinkomst												
	Medel- antal arbetare under verk- sams- hets- tiden	Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare	per timme						per år				
			ordinarie tid			inkl. över- tid, natu- raförmå- ner o. d.	per dag (inkl. över- tid, natu- raför- måner o. d.), kr.	per vecka (inkl. över- tid, natu- raför- måner o. d.), kr.	ordi- narie tid, kr.	inkl. över- tid, natu- raförmå- ner o. d. kr.			
			där- av på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.						i ge- nom- snitt, kr.	in- dex- tal 1913 =100	
Kraft-, belysnings- och vatten- verk (143)	6 825	2 289	21.6	12.19	71.36	3 130	3 330	.
män	6 775	2 289	21.8	1.30	1.78	1.41	1.47	.	12.25	71.72	3 145	3 345	.
minderåriga	50	2 325	2.9	0.52	0.83	0.53	0.54	.	4.47	25.40	1 209	1 263	.
Byggnads- o. anläggningsar- beten (90)	9 561	2 230	32.9	12.49	74.10	3 264	3 527	.
män	9 498	2 229	33.1	1.31	1.87	1.49	1.58	.	12.65	74.39	3 276	3 540	.
minderåriga	63	2 317	7.7	0.63	1.16	0.67	0.68	.	5.41	31.03	1 537	1 566	.
Spårvägsdrift (13)	3 937	2 171	1.0	14.87	87.23	3 627	3 999	.
män	3 923	2 171	1.0	1.69	2.02	1.69	1.85	.	14.91	87.48	3 636	4 010	.
Handel o. varulager (908)	9 134	2 358	4.6	9.26	54.33	2 577	2 720	249
män	6 775	2 361	3.7	1.25	1.59	1.26	1.31	320	10.51	62.22	2 933	3 090	251
kvinnor	1 911	2 344	8.7	0.76	0.74	0.76	0.78	355	6.28	37.13	1 745	1 833	297
minderåriga	448	2 359	0.4	0.38	0.54	0.38	0.39	279	3.08	18.29	888	914	219
Samfärdsel (266)	10 804	2 291	41.5	12.29	72.53	3 058	3 418	287
män	10 261	2 294	43.5	1.09	1.88	1.45	1.53	.	12.69	74.80	3 177	3 524	291
minderåriga	543	2 223	0.2	0.59	0.98	0.60	0.64	.	5.04	30.18	1 322	1 434	267
Järnvägsdrift (70)	2 555	2 400	12.8	6.98	41.50	2 097	2 140	182
män	2 517	2 401	13.0	0.84	1.13	0.88	0.88	232	7.03	41.81	2 114	2 157	180
Omnibusföretag ¹ (93)	2 148	2 225	0.2	9.95	59.53	2 641	2 833	.
män	1 682	2 233	0.2	1.35	1.20	1.35	1.42	.	11.20	66.92	3 005	3 194	.
minderåriga	464	2 199	0.0	0.64	0.64	0.69	0.69	.	5.41	32.52	1 405	1 530	.
Åkerirörelse (43)	1 016	2 431	1.6	10.15	60.38	2 873	3 027	234
män	975	2 432	1.6	1.24	1.54	1.25	1.28	298	10.47	62.35	2 965	3 122	240
Lastning o. lossning (60)	5 087	2 235	81.0	16.98	98.88	3 787	4 403	348
män	5 087	2 235	81.0	1.18	1.94	1.86	1.97	318	16.98	98.88	3 787	4 403	348
Tvättinrättningar (19)	895	2 363	15.1	7.10	42.36	1 960	2 081	.
män	206	2 395	3.1	1.29	1.25	1.29	1.35	.	10.96	64.99	3 015	3 232	.
kvinnor	689	2 354	19.0	0.68	0.88	0.72	0.74	.	5.96	35.66	1 653	1 746	.
Se övriga grupper (3 452)	94 479	2 231	33.9	1.19	1.78	1.39	1.45	.	11.58	68.82	2 925	3 153	.
män	88 185	2 231	34.6	1.24	1.82	1.44	1.50	.	12.00	71.29	3 055	3 297	.
kvinnor	3 816	2 289	26.6	0.74	0.96	0.80	0.83	.	6.66	40.02	1 807	1 903	.
minderåriga	2 478	2 160	19.4	0.51	0.70	0.55	0.56	.	4.42	25.90	1 140	1 195	.
Samtliga grupper (9 852)	455 858	2 270	45.1	0.98	1.19	1.08	1.12	280	9.00	52.99	2 351	2 511	230
män	352 734	2 275	45.0	1.10	1.32	1.20	1.25	278	10.11	59.62	2 634	2 848	229
kvinnor	69 586	2 264	51.8	0.68	0.77	0.73	0.75	313	5.91	34.64	1 621	1 691	260
minderåriga	33 538	2 232	32.8	0.41	0.59	0.47	0.48	267	3.78	22.14	1 038	1 062	219

¹ Då löneläget är skäliggen olika vid mindre och vid större företag, har här nedan verkställts en fördelning av hithörande företag efter antalet anställda vuxna män:

Företag	Antal		Genomsnittlig löneinkomst för vuxna män i kr. per			
	företag	anställda	timme	dag	vecka	år
med mindre än 5 anställda	35	82	1.04	8.22	48.87	2 470
med 5—10	23	165	1.06	8.39	50.34	2 542
med 10 och fl.	35	1 435	1.49	11.72	70.06	3 741

Arbetslönerna inom de industriella näringsgrenarna äro i allmänhet fastställda genom kollektivavtal, ingångna mellan vederbörande arbetsgivar- och arbetarorganisationer. De under år 1936 ingångna avtalen ha i allmänhet medfört förbättringar för arbetarna. I fråga om lönerna ha i vissa fall generella höjningar genomförts, i andra jämkningar uppåt för särskilda grupper av arbetare, företrädesvis de lägst avlönade.¹

Vill man undersöka, i vad mån tendensen till stegring i avtalslönerna under redogörelseåret även påverkat de faktiska timförtjänsterna, kan detta ske genom jämförelse mellan tab. 15 och motsvarande tabell i föregående årsbok. Därvid bör emellertid beaktas, att utökningen av antalet uppgiftslämnare i årets lönestatistik varit så betydande (särskilt bland mindre företagare), att förskjutningarna i medellönerna i vissa fall mera återspegla förändringar i materialets sammansättning än verkliga lönerörelser. Belägg härför ger ett närmare studium av de företag, som redovisat både för år 1935 och år 1936. Som exempel kan nämnas »annan» kemisk-teknisk industri, där det redovisade arbetarantalet i årets lönestatistik stigit med 32 % och den genomsnittliga timförtjänsten för manliga arbetare med 5 %, medan motsvarande stegringstal stannar vid endast 1 %, om man begränsar jämförelsen till de identiska företagen. Ett liknande exempel ger åkerirörelsen, där utökningen i arbetarantalet utgjorde icke mindre än 36 %. Sedan år 1935 har den genomsnittliga timförtjänsten för vuxna män inom denna näringsgren stigit med 3 %, då hela redogörelseårets material medräknas, men med nära 6 % för arbetarna vid de företag, som redovisat både 1935 och 1936. För kvinnornas del kan i detta samband nämnas spinnerier, väverier o. d., som under redogörelseåret ökat den redovisade kvinnliga arbetarpersonalen med 8 %; medellönen för kvinnorna visar en stegring för hela materialet med 1.5 % och för de identiska företagen med 3 %.

Ackords- och tidlön. Vid en lönestatistisk undersökning av de genomsnittliga timförtjänsternas höjd inom olika företagsgrupper bör beaktas även deras samband med avlöningsformen och särskilt utbredningen av ackordsarbete.

Beträffande arbetstidens användning ger tab. 15 vid handen, att i genomsnitt för samtliga redovisade arbetare 45.1 % av antalet arbetstimmar beräknas ha använts för ackordsarbete. Under ackordsarbete inbegripes därvid även arbete mot premielön, tonlön o. d. lönesystem, genom vilka lönen i väsentlig mån göres beroende av arbetsprestationen eller arbetsprodukten. Tabellen visar, att riksmedeltalet för männen (45.0 %) låg obetydligt under men för kvinnorna (51.8 %) rätt avsevärt över det allmänna genomsnittet. Inom de särskilda i tabellen redovisade arbetsgrupperna växlade motsvarande tal från så gott som ingenting till över 90 %. För att mera överskådligt belysa, inom vilka arbetsområden ackordsarbetet dominerar, ha i tablån å nästa sida sammanställts de yrken och fack, inom vilka ackordstimmarna under redogörelseåret uppgått till minst hälften av totala timantalet.

Avlöningsformens betydelse för löneläget inom olika näringsgrenar sammanhänger med att arbetsförtjänsterna i regel ställa sig väsentligt olika, allt eftersom avlöningsformen är tid- eller ackordslön. Vid en undersökning av timlönernas

¹ För närmare upplysningar hänvisas till de kvartalsredogörelser för ingångna kollektivavtal, som meddelas i Sociala Meddelanden (Årg. 1936, sid. 251, 705, Årg. 1937, sid. 267).

Ackordsyrken.

	Ackords- tim., %		Ackords- tim., %		Ackords- tim., %
<i>Män.</i>		Sågverk o. hyvlerier . . .	59·8	Gummirvarufabriker . . .	78·8
Torvindustri	84·9	Mekaniska verkstäder . . .	58·4	Tändsticksfabriker	78·5
Lastning o. lossning . . .	81·0	Hatt- och mössfabriker . . .	56·3	Statens intendenturverk- städer, förråd o. d. . . .	72·2
Järn-, stål- o. kopparverk	77·6	Installationsarbete	54·7	Spinnerier, väverier o. d. .	68·7
Pappersbruk o. pappfabri- ker	75·6	Järn- o. stålmanufaktur . . .	52·4	Porslins-, kakel- o. lergods- fabriker	66·7
Sprängämnesfabriker . . .	74·4	Garverier	51·9	Elektriska verkstäder . . .	63·6
Gruvor o. anrikningsverk	73·4	Kolgruvor	51·7	Hatt- och mössfabriker . . .	63·4
Statliga mek. o. elektriska verkstäder	61·9	Målning och glasmästeri . . .	50·9	Skofabriker	56·8
Statliga sågverk	61·9	Metallmanufaktur	50·0	Metallmanufaktur	54·7
Tobaksfabriker	61·5			Järn- o. stålmanufaktur . . .	53·5
Pappersmassfabriker . . .	61·1	<i>Kvinnor.</i>		Skrädderier o. sömnadsfa- briker	52·0
Skofabriker	60·1	Tobaksfabriker	94·7		
		Pappersbruk o. pappfabri- ker	80·8		

växlingar i tab. 15, till vilken hänvisas för närmare detaljer, bör dock beaktas, att de högre ackords- och tidlönsförtjänsterna företrädesvis avse företag å större och dyrare orter, medan de lägre i ganska stor utsträckning härröra från sådana företag, som äro förlagda till landsbygden.¹ För samtliga i tabellen redovisade arbetargrupper var den genomsnittliga timförtjänsten vid tidlönsarbete 0·98 kr., medan den vid ackordsarbete uppgick till 1·19 kr. eller 21·4 % mera. Motsvarande tal för vuxna män voro resp. 1·10 och 1·32 kr. (överskott 20·0 %) samt för kvinnliga arbetare resp. 0·68 och 0·77 kr. (överskott 13·2 %). Dessa allmänna genomsnitt påverkas emellertid, förutom av det skiftande antalet tidlöns- och ackordsarbetare, även av fluktuationerna i arbetsförtjänsterna per timme inom olika industrigrenar.

Den för hela undersökningsområdet eller för en viss del därav erhållna genomsnittliga tidlönen och motsvarande ackordslön avse vidare ej sällan olika arbetargrupper och äro därför ej alltid jämförbara. Med nuvarande primärmaterial för den industriella lönestatistiken kan denna felkälla endast till en del elimineras därigenom, att man begränsar undersökningen till arbetargrupper, som i större omfattning arbetat både på ackord och tidlön (i genomsnitt för varje grupp minst 20 och högst 80 % av arbetstiden på ackord). Efter sådan bearbetning av de i tab. 15 publicerade uppgifterna finner man, att merförtjänsten vid ackordsarbete växlar för män mellan 3—79 % och för kvinnor mellan 9—40 %. Ordnar man dessa procenttal i tvenne stigande serier och söker gränserna för deras mittersta hälfter (genom bortskärande av första och sista fjärdedelen eller »kvartilen»), befinnas de på sådant sätt beräknade normala överskottsvariationerna utgöra för män 19—36 % och för kvinnor 17—33 %.

d. Löneinkomster per dag, vecka och år.

Antal utgjorda arbetstimmar. I syfte att närmare belysa, i vad mån lönerna inom olika näringsgrenar sammanhänga med olikheter i arbetstidens längd, har med ledning av i tab. 15 meddelade siffror verkställts en bearbetning av primärmateriallets uppgifter om arbetstimmarnas antal per dag, per vecka och per år under redogörelseåret. Beräkningarna, som omfatta 96·8 % av samtliga i lönestatistiken redovisade arbetare, visa,

¹ Beträffande arbetslönerna inom olika dyrtorsgrupper hänvisas till sid. 69 o. f.

att den genomsnittliga arbetstiden per arbetare (inberäknat övertid¹) år 1936 uppgått till per dag 8°, per vecka 47³ och per år 2 270 timmar (mot resp. 8¹, 46¹ och 2 251 timmar året därförut).²

För ett närmare klarläggande, hur motsvarande siffror variera för de olika i undersökningen ingående industrigrenarna, hänvisas till tabellen.

I fråga om de s. k. säsongyrkena, för vilka av förut angivna skäl årsförtjänstuppgifter ej publicerats, skola här ur tillgängliga källor anföras några siffror rörande arbetssäsongens normala längd inom vissa hithörande yrken bl. a. för att möjliggöra en beräkning av den normala medelförtjänsten per år eller säsong. En nu halvtannat årtionde gammal undersökning av arbetssäsongens längd inom byggnadsfacket utvisar, att byggnadsarbetarnas arbetstid skulle i genomsnitt utgöra c:a 1 800 timmar eller ungefär $\frac{3}{4}$ av den möjliga arbetstiden.³ För det byggnadsfacket närstående målaryrket torde den faktiska arbetstiden vara något kortare eller normalt c:a 1 600 timmar per år. För arbetare inom sten- och torvindustri lär den faktiska arbetstiden per år vara än mera inskränkt, och torde den normala säsongen ej böra sättas högre än till resp. 180 och 100 arbetsdagar. I fråga om sockerfabrikernas arbetspersonal bör skiljas mellan de säsongarbetare, som någon tid på hösten anställas för råsockertillverkningen, och den personal, som under hela eller större delen av året sysselsättes vid råsockrets raffinering samt med olika lager- och transportarbeten etc. För de förra eller de s. k. kampanjarbetarna beräknades den normala arbetssäsongen under åren 1927—1929 innefatta 40—47 dagsverken (skift) per år.⁴

Löneinkomster per dag. I tab. 15 föreligga även beräkningar om den genomsnittliga löneinkomsten per dagsverke för samtliga i lönestatistiken redovisade näringsgrenar. Det på grundval av nämnda tabell utarbetade diagram IV (sid. 55) utvisar jämväl de genomsnittliga löneinkomsterna per dag för vuxna manliga arbetare inom de näringsgrenar, för vilka jämförelseuppgifter föreligga för år 1913.

För samtliga i årets lönestatistik redovisade näringsgrenar utgjorde genomsnittliga löneinkomsten per dagsverke för män 10¹¹ kr. och för kvinnor 5⁹¹ kr. mot resp. 10¹⁰ och 5⁸⁴ kr. föregående år. Begränsar man undersökningen till den egentliga industrien, bli de genomsnittliga dagsförtjänsterna lägre eller för 1936 för män 9⁴⁹ kr. och för kvinnor 5⁸⁶ kr. mot resp. 9⁴⁸ och 5⁸¹ kr. år 1935.

Löneinkomster per vecka. I tab. 15 har även uträknats den normala veckoinkomsten, varvid som sådan ansetts den genomsnittliga arbetsförtjänsten per vecka under den tid, arbetaren sysselsatts inom vederbörande företag.

Tabellen visar, att den genomsnittliga veckoinkomsten år 1936 i genom-

¹ Övertidsarbetets andel av den totala arbetstiden utgjorde under 1936 2¹ %. Motsvarande procenttal under vart och ett av åren 1929—1935 uppgick till resp. 2⁰, 1⁸, 1⁵, 1⁵, 1⁹ och 2⁰.

² Dessa siffror torde giva ett något för högt uttryck för den genomsnittliga arbetstiden under året. På grund av redovisningssättet komma de närmast att avse sådana arbetare, som varit i arbete oavbrutet under året eller den del därav företagen varit i gång (jfr sid. 38).

³ Statens offentliga utredningar 1922: 2, sid. 180.

⁴ , , , 1930: 35, , 196.

snitt för samtliga redovisade näringsgrenar uppgick till för män 59⁶² kr. och för kvinnor 34⁶⁴ kr. mot resp. 57⁶³ och 33⁶⁵ kr. föregående år. För den egentliga industrien voro motsvarande veckolöner år 1936 resp. 56⁰² och 34³³ kr. samt år 1935 resp. 53⁹⁸ och 33⁴³ kr.

Löneinkomster per år. Enär såsom ovan framhållits för arbetare med säsonganställning den faktiska genomsnittsinkomsten per år ej kan med nöjaktig noggrannhet beräknas (jfr sid. 38), har man funnit lämpligt att för vissa säsongyrken endast meddela uppgifter om arbetsförtjänster per vecka och per dag. För övriga arbetargrupper återfinnas i tab. 15 beräknade genomsnittliga årslöner, av vilka här nedan återges några sammanfattningsiffror.

För samtliga undersökta grupper ger tabellen vid handen, att den genomsnittliga totala arbetsförtjänsten under år 1936 var för män 2 848 och för kvinnor 1 691 kr. mot resp. 2 770 och 1 661 kr. föregående år. Tages endast hänsyn till arbete å ordinarie tid (och bortses från naturaförmåner), uppgick medelförtjänsten för år 1936 till resp. 2 654 och 1 621 kr. (mot resp. 2 587 och 1 597 kr. år 1935), medan återstoden eller resp. 194 och 70 kr. (mot resp. 183 och 64 kr. år 1935) utgjorde värdet av åtnjutna naturaförmåner, ersättning för övertidsarbete o. d. — Vid begränsning till den egentliga industrien bli siffrorna lägre för männen, i det att den totala arbetsförtjänsten utgjorde år 1936 för män 2 742 och för kvinnor 1 679 kr. samt år 1935 för män 2 667 och för kvinnor 1 650 kr.

e. Arbetslöner inom olika dyrortsgrupper, inom konkurrens- och hemmamarknadsindustri samt å olika orter.

Arbetslöner inom olika dyrortsgrupper. De till lönestatistiken redovisade arbetslönerna ha, såsom förut antytts, rönt inflytande av arbetsplatsens förläggning i dyrortshänseende. För att undersöka hur långt sambandet mellan löner och levnadskostnader sträcker sig för här redovisade arbetargrupper, jämföras i det följande de genomsnittliga löneförhållandena inom de olika dyrortsgrupperna (efter 1935 års dyrortsgruppering), och denna jämförelse utsträcker även till de särskilda näringsgrenarna. I likhet med föregående års lönestatistik ha därvid de sju i den officiella dyrortsgrupperingen utskilda grupperna (A, B, C, D, E, F och G) redovisats var för sig, ehuru de i vissa tabeller sammandragits till tre, nämligen grupperna A—C, D—F och G.¹ Därvid bör emel-

¹ Ortsgrupperna A och B omfatta i stort sett landsbygd, grupperna C, D och E flertalet städer och tätare bebyggda samhällen, grupp F en del större städer och industrisamhällen samt grupp G Stockholm (med förstäder), Göteborg och ett fåtal dyrorter i norra Sverige. Såsom framgår av tabellerna, ha vid redovisningen efter dyrortsgrupper järnvägspersonal och vissa andra kategorier av anställda och arbetare måst utslutas, enär primäruppgifternas art ej möjliggör en sådan uppdelning. Sådana lönesiffror, som gälla blott ett mindre antal (färre än 150) personer, och vilka därför knappast kunna tillmätas mera allmän betydelse, ha i tabellen betecknats med mediealstil.

lertid beaktas, att den år 1935 företagna dyrortsgrupperingen medfört vissa förändringar, som försvåra jämförelser med tidigare år.

Beträffande manliga (m) och kvinnliga (kv) arbetare ger en jämförelse mellan lönenivån inom olika dyrortsgrupper följande resultat:

Ortsgrupp	A	t. o. m.	Levnadskostnader (riksmedeltal = 1 000)		Genomsnittlig löneinkomst år 1936 för vuxna arbetare				Indextal (medeltal i D-grupp = 1 000) löneinkomst				levnads- kostna- der
			grupp- gränser	medel- tal	kr. per m	kr. per kv	år	per m	per kv	år	per m	per kv	
			930	870	2 126	1 367	0·92	0·61	773	876	773	871	806
	B	931—	990	960	2 417	1 501	1·05	0·66	879	962	882	943	889
	C	991—	1 050	1 020	2 601	1 477	1·13	0·66	946	947	950	943	944
	D	1 051—	1 110	1 080	2 749	1 560	1·19	0·70	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
	E	1 111—	1 170	1 140	2 940	1 551	1·27	0·69	1 069	994	1 067	986	1 056
	F	1 171—	1 230	1 200	2 951	1 689	1·31	0·74	1 073	1 083	1 101	1 057	1 111
	G	1 231 o. däröver	1 360	1 360	3 687	1 952	1·64	0·85	1 341	1 251	1 378	1 214	1 259

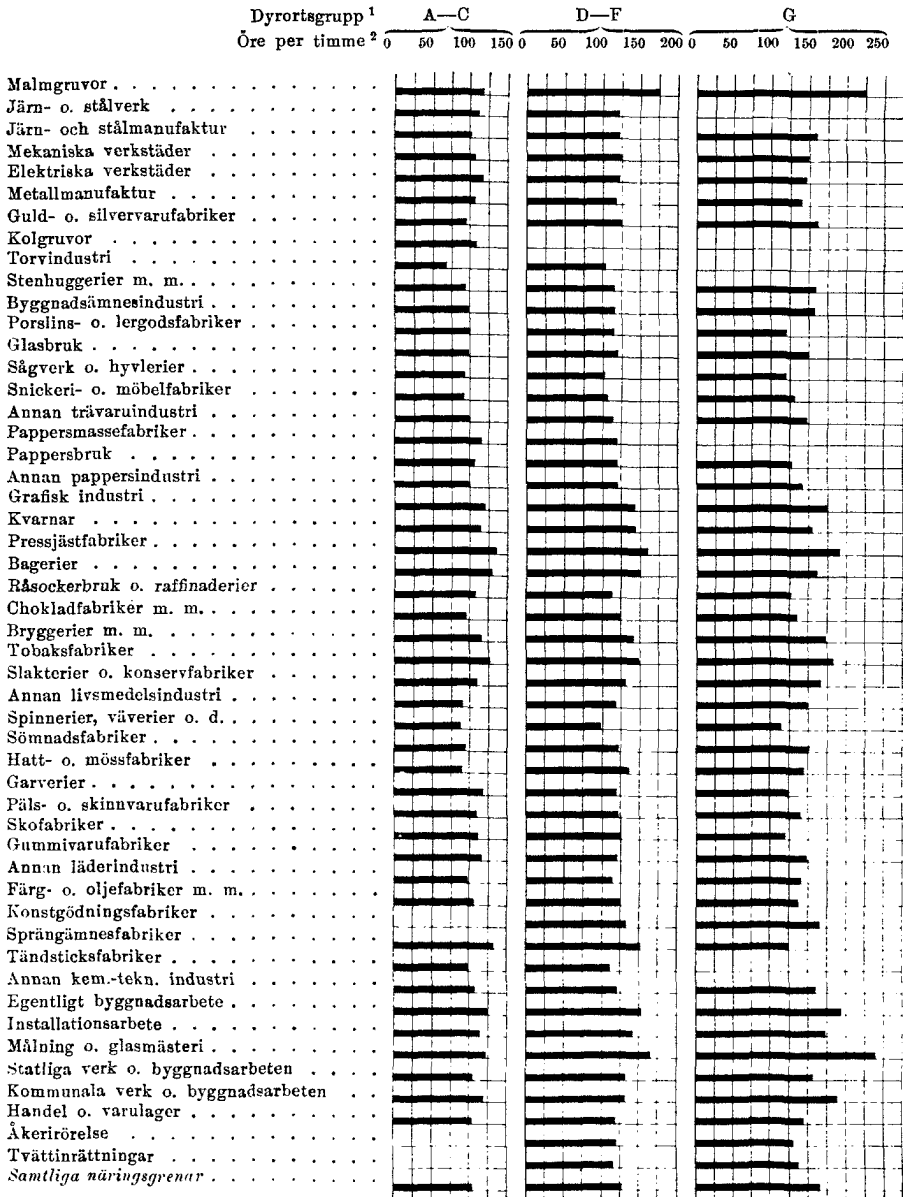
Medeltalen för de särskilda ortsgруппerna visa både för män och för kvinnor en tendens till stegring av löneinkomsterna från billigaste till dyraste ortsgрупп i fråga om såväl årslöner som timlöner. Förhållandet mellan lönenivå och levnadskostnader inom de olika dyrortsgrupperna åskådliggöres närmare genom i tablån inlagda indextal. Till bas för dessa har valts medellönen och medelindextalet för levnadskostnaderna i ortsgрупп D, bl. a. för att minska verkningarna av det förhållandet, att den till stads-samhällena lokaliserade industrien upptar den övervägande delen (c:a $\frac{3}{4}$) av den kvinnliga arbetarstammen, medan de manliga arbetarna mera jämnt fördela sig på land och stad.

En föreställning om i vad mån liknande divergenser i lönehänseende även framträda för särskilda näringsgrupper och viktigare näringsgrenar, erhålles genom tab. 16. Tabellen utvisar, att lönedifferenser mellan olika dyrortsgrupper göra sig gällande även inom de särskilda näringsgrenarna, om också i växlande grad.

För att ge en siffermässig överblick av förhållandet mellan lönenivån inom olika dyrortsgrupper ha indextal beräknats för medeltimlönen inom hela dyrortsgrupp G (resp. Stockholm enbart), när motsvarande medellön inom de tre grupperna A, B och C tillsammans tagna sättas lika med 100. I genomsnitt för samtliga redovisade arbetare visa beräkningarna, att den standardberäknade medellönen i den högsta ortsgруппen (G) ligger 58 % högre för män och 31 % högre för kvinnor än medeltalet för grupp A—C, medan motsvarande skillnad i levnadskostnadshänseende torde kunna uppskattas till omkring 40 %. Begränsar man jämförelsen till enbart Stockholm, stiger skillnaden mellan lönenivåerna till 67 % för män och 38 % för kvinnor och mellan levnadskostnadslägena till c:a 50 %. — En åskådlig bild av löneläget inom olika dyrortsgrupper ges i diagram V å nästa sida, som visar timlönerna för manliga industriarbetare m. fl. inom olika näringsgrenar, sedan dessa fördelats på de tre dyrortsgrupperna A—C, D—F och G.

Diagram V. Löneläget för manliga industriarbetare m. fl. inom olika dyrortsgrupper.

Salaires des ouvriers de l'industrie, etc., suivant le coût de la vie des différentes localités.

¹ Groupes de localités. — ² Öre par heure.

Tab. 16. Genomsnittliga löneinkomster år 1936 per

Näringsgrenar (m = män kv = kvinnor)		Antal redovisade arbetare							Samtliga
		Dyrortsgrupp							
		A	B	C	D	E	F	G	
1	Malmbrytning och metallindustri . . . m	10 391	19 133	13 801	15 225	13 450	13 530	24 362	111 217
2	kv	272	136	389	216	780	631	3 411	5 856
	därfv:								
3	Gruvor och anrikningsverk m	792	2 154	1 697	52	484	.	2 267	7 587
4	mellersta Sverige m	792	2 154	1 541	52	9	.	.	4 649
5	norra Sverige m	.	.	156	.	475	.	2 267	2 938
6	Järn-, stål- och kopparverk m	1 178	8 048	4 582	4 501	707	12	.	19 028
7	Järn- och stålmanufaktur m	4 264	3 039	1 011	1 898	3 433	2 207	1 463	17 315
8	Mek. och elektriska verkstäder . . . m	3 292	4 845	5 836	8 563	7 996	10 917	18 932	61 564
9	Metallmanufaktur m	860	1 023	616	210	589	352	1 343	4 993
10	Jord- och stenindustri m	10 809	4 486	3 381	1 586	597	1 209	658	24 853
11	kv	423	83	458	189	183	156	240	1 723
	därfv:								
12	Kolgruvor m	589	468	151	1 208
13	Stenbrott och stenhuggerier m	1 715	925	325	319	143	352	81	5 953
14	Byggnadsämnesindustri m	4 286	2 330	1 645	1 003	389	590	249	10 527
15	Porslins-, kakel- och lergodsfabriker m	720	49	597	211	64	218	213	2 072
16	Glasbruk m	2 435	631	660	47	.	49	114	3 936
	därfv:								
17	Kristall- och smäglasbruk m	2 183	135	5	47	.	27	10	2 407
18	Träindustri m	8 008	8 196	7 236	3 435	1 479	2 528	1 673	35 040
19	kv	82	66	25	7	47	45	167	439
	därfv:								
20	Sågverk och hyvlerier m	3 476	5 395	5 120	2 732	541	1 134	582	19 203
21	Snickeri- och möbelfabriker m	4 212	1 977	2 080	681	881	1 258	890	12 074
22	Pappers- och grafisk industri m	4 991	9 322	8 959	2 876	2 449	3 943	5 935	38 476
23	kv	514	910	220	217	438	1 189	1 973	5 440
	därfv:								
24	Pappersmassfabriker m	1 825	4 439	7 305	1 684	684	85	.	16 022
25	Pappersbruk och pappfabriker . . . m	3 074	4 598	1 188	438	558	1 742	38	11 636
26	kv	426	774	123	39	65	185	2	1 614
27	Kartongvarufabr., bokbinderier o. d. m	73	128	37	142	141	497	842	1 861
28	kv	55	109	45	105	213	710	1 215	2 453
29	Grafisk industri m	19	157	429	612	1 066	1 619	5 055	8 957
30	kv	1	23	33	73	159	274	756	1 319
31	Livsmedelsindustri m	1 788	1 337	2 069	2 033	2 427	3 236	6 732	20 423
32	kv	180	229	935	610	620	2 406	4 066	9 526
	därfv:								
33	Kvarnar m	131	100	196	103	535	275	126	1 466
34	Bagerier m	50	131	313	255	289	893	1 373	3 304
35	kv	5	44	310	81	50	466	825	1 781
36	Råsockerbruk och raffinaderier . . . m	1 087	464	469	494	571	.	562	3 647
37	Choklad- och karamellfabriker . . . kv	18	31	107	77	116	834	1 189	2 372
38	Bryggerier och läskedrycksfabriker m	133	323	507	535	409	805	2 029	4 786
39	utkörare m	27	49	115	131	112	250	512	1 216
40	övriga m	106	274	392	404	297	555	1 517	3 570
41	kv	16	52	96	95	77	180	480	1 000
42	Tobaksfabriker m	.	.	28	54	7	161	246	496
43	kv	.	.	39	71	13	663	761	1 547
44	Slakterier och konserverfabriker . . m	156	213	303	422	304	242	1 135	2 964
45	Textil- och beklädnadsindustri . . . m	2 132	3 474	609	1 918	774	6 119	2 214	17 253
46	kv	2 867	4 104	1 735	4 065	2 541	11 378	8 026	34 721
	därfv:								
47	Spinnerier, väverier o. d. m	1 797	3 415	512	1 481	589	5 254	1 280	14 339
48	kv	1 702	3 704	980	2 012	1 114	7 318	3 202	20 032
49	Skrädderier och sömnadsfabriker . . m	330	57	92	404	166	775	895	2 721
50	kv	1 111	396	716	1 824	1 374	3 514	4 512	13 452
51	Hatt- och mössfabriker kv	54	4	39	229	53	546	312	1 237

arbetstimme och år för vuxna arbetare inom olika dyrortsgupper.

Genomsnittlig löneinkomst (inklusive övertid, naturaförmåner o. d.), kronor																
per timme								per år								
A	B	C	D	E	F	G	Hela riket	A	B	C	D	E	F	G	Hela riket	
0.95	1.08	1.16	1.20	1.26	1.25	1.34	1.24	2 219	2 494	2 687	2 795	2 979	2 925	3 544	2 882	1
0.63	0.58	0.63	0.71	0.74	0.75	0.90	0.82	1 434	1 320	1 449	1 671	1 700	1 731	2 098	1 897	2
0.95	1.06	1.40	1.02	1.84	.	2.25	1.50	2 261	2 315	2 919	2 394	3 811	.	4 417	3 177	3
0.95	1.06	1.41	1.02	1.16	.	2.25	1.15	2 264	2 315	2 974	2 394	2 820	.	.	2 533	4
.	.	1.32	.	1.85	.	2.25	2.12	.	.	2 376	.	3 830	.	4 417	4 195	5
0.83	1.11	1.21	1.20	1.29	1.08	.	1.14	1 906	2 584	2 889	2 795	3 083	2 601	.	2 684	6
1.02	0.99	0.99	1.19	1.22	1.25	1.60	1.15	2 391	2 300	2 317	2 719	2 863	2 912	3 632	2 671	7
0.90	1.09	1.09	1.20	1.25	1.25	1.47	1.27	2 096	2 520	2 538	2 821	2 984	2 939	3 451	2 974	8
0.95	1.09	1.11	1.08	1.26	1.08	1.38	1.17	2 232	2 630	2 628	2 563	2 904	2 555	3 275	2 759	9
0.91	1.00	1.05	1.07	1.30	1.19	1.44	1.00	10
0.49	0.58	0.67	0.63	0.66	0.68	0.75	0.64	11
1.12	1.00	1.12	1.07	2 544	2 239	2 347	2 401	12
0.91	0.95	0.97	1.06	1.25	1.16	1.59	0.98	13
0.93	1.02	1.01	1.05	1.35	1.23	1.58	1.02	2 063	2 352	2 315	2 435	3 136	2 684	3 767	2 319	14
0.94	0.87	1.07	1.16	1.12	1.12	1.20	1.05	2 170	2 063	2 444	2 754	2 396	2 662	2 772	2 426	15
0.89	1.06	1.13	1.05	.	1.33	1.49	0.99	1 866	2 157	2 582	2 227	.	2 977	3 644	2 103	16
0.89	0.97	1.00	1.05	.	1.36	1.25	0.91	1 850	1 664	2 340	2 227	.	2 945	2 975	1 865	17
0.82	0.93	1.00	1.02	1.06	1.06	1.29	0.96	1 877	2 093	2 225	2 294	2 480	2 377	2 930	2 172	18
0.57	0.47	0.59	0.66	0.61	0.65	0.88	0.69	1 252	1 025	1 352	1 514	1 438	1 483	1 989	1 552	19
0.77	0.93	0.99	1.03	0.97	1.05	1.20	0.95	1 749	2 046	2 162	2 308	2 261	2 238	2 710	2 099	20
0.86	0.90	1.01	1.01	1.13	1.04	1.30	0.97	1 974	2 068	2 364	2 266	2 634	2 418	2 942	2 238	21
0.99	1.11	1.19	1.24	1.22	1.38	1.69	1.24	2 298	2 591	2 794	3 065	2 897	3 204	4 038	2 941	22
0.64	0.70	0.69	0.72	0.68	0.74	0.89	0.77	1 424	1 509	1 561	1 654	1 611	1 730	2 106	1 781	23
1.00	1.14	1.18	1.22	1.12	1.09	.	1.15	2 316	2 632	2 798	3 121	2 547	2 442	.	2 718	24
0.98	1.09	1.21	1.34	1.05	1.21	1.28	1.10	2 270	2 562	2 725	3 103	2 517	2 933	3 057	2 577	25
0.64	0.72	0.75	0.89	0.63	0.79	0.98	0.71	1 416	1 522	1 640	2 004	1 833	1 814	2 306	1 544	26
1.21	0.88	0.96	1.03	1.15	1.26	1.41	1.27	2 932	2 083	2 258	2 365	2 842	2 997	3 389	3 034	27
0.66	0.64	0.56	0.64	0.65	0.75	0.83	0.77	1 548	1 487	1 312	1 456	1 647	1 740	1 975	1 813	28
1.11	1.14	1.23	1.28	1.38	1.49	1.73	1.58	2 688	2 692	2 954	3 047	3 327	3 598	4 154	3 793	29
0.45	0.49	0.72	0.73	0.69	0.69	0.98	0.85	900	1 145	1 723	1 748	1 657	1 647	2 317	2 030	30
1.08	1.10	1.14	1.20	1.33	1.44	1.60	1.35	2 568	2 601	2 669	2 833	3 164	3 392	3 752	3 184	31
0.57	0.66	0.75	0.77	0.75	0.81	0.94	0.84	1 274	1 491	1 553	1 743	1 703	1 855	2 161	1 900	32
1.04	1.06	1.22	1.20	1.51	1.37	1.54	1.35	2 418	2 329	2 730	2 832	3 528	3 262	3 471	3 137	33
1.55	1.21	1.28	1.31	1.44	1.55	1.61	1.51	3 661	2 864	2 948	3 083	3 451	3 637	3 766	3 536	34
0.54	0.86	0.84	0.98	0.69	0.90	1.03	0.95	1 320	1 998	1 881	2 267	1 654	2 082	2 385	2 180	35
1.09	1.10	1.05	1.09	1.15	.	1.27	1.12	2 693	2 654	2 517	2 621	2 815	.	3 052	2 730	36
0.57	0.45	0.66	0.58	0.62	0.70	0.78	0.73	1 162	1 003	1 464	1 268	1 423	1 635	1 777	1 664	37
0.98	1.17	1.20	1.28	1.38	1.51	1.73	1.50	2 125	2 686	2 856	3 027	3 340	3 635	4 054	3 525	38
1.29	1.42	1.42	1.56	1.67	1.93	2.32	1.94	3 193	3 108	3 375	3 675	4 020	4 585	5 421	4 560	39
0.88	1.13	1.14	1.19	1.28	1.33	1.54	1.35	1 856	2 594	2 705	2 817	3 083	3 207	3 592	3 172	40
0.55	0.78	0.75	0.80	0.82	0.88	1.09	0.94	1 183	1 839	1 634	1 859	1 912	2 006	2 477	2 152	41
.	.	1.26	1.30	1.48	1.55	1.81	1.64	.	.	2 862	2 902	3 447	3 330	3 950	3 576	42
.	.	0.76	0.79	0.84	0.89	1.04	0.95	.	.	1 711	1 693	1 829	1 852	2 053	1 945	43
1.13	1.12	1.06	1.20	1.35	1.42	1.66	1.38	2 642	2 713	2 496	2 827	3 145	3 337	3 877	3 236	44
0.85	0.88	0.93	0.97	1.02	1.02	1.29	1.00	1 986	2 105	2 173	2 277	2 363	2 417	3 043	2 354	45
0.61	0.64	0.60	0.67	0.65	0.72	0.79	0.70	1 380	1 488	1 374	1 534	1 456	1 645	1 760	1 591	46
0.85	0.88	0.89	0.91	0.96	0.98	1.13	0.94	1 995	2 103	2 099	2 143	2 236	2 335	2 673	2 235	47
0.58	0.64	0.57	0.64	0.63	0.70	0.70	0.66	1 353	1 503	1 338	1 497	1 398	1 617	1 583	1 530	48
0.86	0.93	1.13	1.19	1.16	1.24	1.51	1.26	1 930	2 243	2 602	2 755	2 718	2 893	3 562	2 943	49
0.64	0.62	0.64	0.70	0.67	0.76	0.85	0.75	1 418	1 352	1 437	1 573	1 497	1 727	1 886	1 684	50
0.63	0.39	0.46	0.71	0.67	0.73	0.82	0.73	1 411	844	1 093	1 550	1 604	1 498	1 760	1 560	51

Tab. 16 (forts.). Genomsnittliga löneinkomster år 1936 per

Näringsgrenar (m = män kv = kvinnor)		Antal redovisade arbetare							Samtliga	
		Dyrortsgrupp								
		A	B	C	D	E	F	G		
1	Läder-, hår- och gummirvarufabriker	m	792	1 671	1 946	1 769	303	2 043	655	9 192
2		kv	330	830	555	990	260	1 736	453	5 156
	därför:									
3	Garverier	m	84	450	558	320	11	32	23	1 478
4	Skofabriker	m	277	453	571	1 361	198	1 561	172	4 593
5	Gummirvarufabriker	m	273	453	9	27	19	212	121	1 125
6		kv	132	350	.	25	.	326	26	859
7	Kemisk-teknisk industri	m	209	1 099	1 523	1 248	1 480	914	1 615	8 095
8		kv	66	473	244	318	550	440	818	2 909
	därför:									
9	Färg-, olje- och parfymfabriker	m	27	54	436	52	212	366	301	1 948
10		kv	.	3	78	5	97	206	486	875
11	Konstgödningsfabriker	m	273	171	19	463
12	Tändsticksfabriker	m	34	552	90	233	524	.	.	1 433
13		kv	20	349	113	186	339	.	.	1 007
14	Samtliga industrigrupper	m	39 120	48 718	39 524	30 088	22 959	33 522	43 844	264 549
15		kv	4 740	6 836	4 561	6 612	5 397	17 961	19 154	65 770
16	Byggnadsverksamhet	m	1 357	1 214	1 873	1 790	2 162	5 871	10 909	29 505
	därför:									
17	Egentligt byggnadsarbete	m	1 070	889	1 224	919	1 084	3 422	6 729	19 635
18	Installationsarbete	m	44	83	290	487	727	1 678	3 041	6 368
19	Målning och glasmåleri	m	243	242	359	384	351	771	1 139	3 502
	Statliga verk och byggnadsarbeten									
20	m. m.	m	1 232	1 567	2 290	2 208	2 970	4 895	4 696	21 242
21		kv	.	50	101	64	143	297	561	1 216
	därför:									
22	Mek. o. elektriska verkstäder samt skeppsvarv	m	25	104	149	206	1 645	2 680	2 059	6 868
23		kv	.	37	56	1	.	260	190	544
24	Elektr. linjearbeten och kraftverk	m	33	248	870	618	569	1 373	1 162	6 257
25	Sågverk o. d.	m	387	101	251	202	.	259	.	1 200
26	Ban- och byggnadsarbeten	m	761	1 095	938	1 109	521	508	1 182	6 114
27	Intendenturverkstäder, förråd o. d. m	m	26	19	82	73	235	75	293	803
28		kv	.	13	45	64	143	36	371	672
	Kommunala verk o. byggnadsarbeten									
29	m. m.	m	88	398	1 057	1 594	1 984	3 685	10 710	20 196
	därför:									
30	Kraft-, belysnings- och vattenverk	m	88	386	565	643	766	1 077	2 570	6 775
31	Byggnads- och anläggningsarbeten	m	.	12	492	951	1 012	2 167	4 864	9 498
32	Spårvägsdrift	m	206	441	3 276	3 923
33	Handel och varulager	m	62	119	404	441	593	1 248	3 504	6 775
34		kv	1	.	27	26	51	278	1 509	1 911
35	Samfärdsl	m	51	235	323	446	393	1 515	3 029	10 261
	därför:									
36	Lastning och lossning	m	51	235	323	446	371	1 433	2 148	5 087
37	Tvättinrättningar	m	.	.	.	11	9	2	184	208
38		kv	.	.	.	93	41	3	552	689
39	Samtliga övriga grupper	m	2 790	3 533	5 947	6 490	8 101	17 216	33 032	88 185
40		kv	1	50	128	183	235	578	2 622	3 816
41	Samtliga grupper år 1936	m	41 910	52 251	45 471	36 578	31 060	50 788	76 876	352 784
42		kv	4 741	6 886	4 689	6 795	5 632	18 539	21 776	69 586
43	Samtliga grupper år 1935	m	34 474	46 454	40 800	33 302	26 845	45 101	66 643	312 008
44		kv	3 902	6 648	3 640	6 982	5 117	15 412	18 309	60 543

¹ Härav ha 4 279 manliga arbetare vid enskilda järnvägar och omnibusföretag ej kunnat fördelas på räknas dessa, fördelas sig återstoden på dyrortsgupper på följande sätt: män gr. A 12,5 %, gr. B 15,6 %, gr. C 6,8 %, gr. D 9,8 %, gr. E 8,2 %, gr. F 26,8 %, gr. G 31,5 %.

arbetstimme och år för vuxna arbetare inom olika dyrortsgrupper.

Genomsnittlig löneinkomst (inklusive övertid, naturaförmåner o. d.), kronor																
per timme								per år								
A	B	C	D	E	F	G	Hela riket	A	B	C	D	E	F	G	Hela riket	
0·96	1·13	1·10	1·16	1·24	1·28	1·36	1·17	2 086	2 566	2 471	2 365	2 529	2 659	2 979	2 512	1
0·70	0·78	0·72	0·75	0·69	0·79	0·86	0·77	1 546	1 761	1 582	1 461	1 437	1 654	1 836	1 625	2
0·93	1·23	1·15	1·19	1·00	1·14	1·24	1·17	2 067	2 876	2 652	2 730	2 303	2 494	2 470	2 695	3
1·00	0·99	1·24	1·15	1·29	1·32	1·18	1·20	1 994	2 102	2 487	2 252	2 497	2 666	2 221	2 401	4
1·02	1·23	0·92	0·96	1·19	1·21	1·47	1·19	2 318	2 828	2 233	2 309	2 957	2 700	3 445	2 708	5
0·83	0·87		0·65		0·74	0·94	0·81	1 923	2 005		1 554		1 646	2 160	1 848	6
0·85	1·05	1·10	1·35	1·18	1·23	1·47	1·23	1 838	2 358	2 609	3 112	2 751	2 804	3 485	2 856	7
0·55	0·67	0·71	0·76	0·71	0·75	0·84	0·75	1 197	1 342	1 495	1 572	1 549	1 700	1 901	1 627	8
0·82	0·93	1·08	1·17	1·28	1·20	1·35	1·28	991	2 187	2 458	2 737	2 841	2 462	3 194	2 783	9
	0·40	0·66	0·68	0·73	0·72	0·84	0·78		943	1 569	1 589	1 681	1 659	1 888	1 778	10
			1·36	1·29	1·64	1·35	1·35					3 236	3 283	3 601	3 269	11
0·96	0·96	1·11	1·09	1·11			1·04	1 961	2 010	2 455	2 367	2 533			2 286	12
0·66	0·65	0·71	0·74	0·71			0·70	1 220	1 236	1 446	1 423	1 499			1 382	13
0·92	1·04	1·12	1·17	1·24	1·22	1·54	1·17	2 122	2 410	2 590	2 715	2 917	2 843	3 583	2 742	14
0·61	0·66	0·66	0·70	0·69	0·74	0·86	0·74	1 367	1 502	1 472	1 558	1 540	1 683	1 950	1 679	15
1·08	1·22	1·34	1·38	1·46	1·56	1·91	1·62									16
1·04	1·25	1·38	1·39	1·47	1·56	1·92	1·61									17
0·93	1·01	1·19	1·30	1·37	1·47	1·72	1·54									18
1·00	1·22	1·35	1·48	1·66	1·81	2·38	1·82									19
0·93	1·06	1·11	1·18	1·30	1·38	1·56	1·30	2 091	2 439	2 626	2 958	2 920	3 094	3 544	2 998	20
	0·53	0·71	0·93	0·93	1·03	1·03	0·97		1 309	1 677	2 047	2 064	2 168	2 236	2 104	21
1·12	0·97	1·20	1·44	1·35	1·56	1·69	1·52	2 329	2 123	2 818	3 148	2 976	3 369	3 692	3 331	22
	0·52	0·73	0·83		1·04	0·92	0·93		1 166	1 757	1 980		2 165	2 039	2 011	23
1·02	1·09	1·06	1·15	1·20	1·17	1·39	1·22	2 441	2 602	2 556	3 475	2 760	2 749	3 249	2 955	24
0·82	0·81	0·97	1·01		0·96		0·92									25
0·95	1·08	1·16	1·17	1·23	1·29	1·51	1·21	2 277	2 494	2 747	2 782	2 893	3 095	3 594	2 855	26
1·31	1·35	1·25	1·34	1·37	1·36	1·57	1·43	3 031	2 937	2 730	2 975	2 977	3 041	3 482	3 143	27
	0·75	0·68	0·93	0·93	0·99	1·09	1·01		1 716	1 578	2 048	2 064	2 191	2 337	2 180	28
1·37	1·13	1·19	1·25	1·30	1·35	1·88	1·60	3 274	2 704	2 791	2 791	2 926	3 086	4 146	3 566	29
1·37	1·13	1·30	1·29	1·31	1·37	1·80	1·47	3 274	2 697	3 124	2 976	3 031	3 202	3 975	3 345	30
	1·20	1·07	1·22	1·24	1·30	1·91	1·58		2 931	2 408	2 665	2 769	2 942	4 253	3 540	31
			1·53	1·56	1·91	1·85	1·85					3 303	3 513	4 121	4 010	32
0·88	0·95	1·09	1·11	1·16	1·22	1·43	1·31	2 146	2 239	2 584	2 629	2 738	2 873	3 366	3 090	33
0·58		0·64	0·68	0·61	0·71	0·81	0·78	1 385		1 480	1 657	1 428	1 586	1 905	1 833	34
2·19	2·10	1·46	1·92	2·03	1·99	1·77	1·53	3 951	3 219	3 155	3 910	4 872	4 580	4 184	3 524	35
2·19	2·10	1·46	1·92	2·06	2·04	1·97	1·97	3 951	3 219	3 155	3 910	4 953	4 670	4 611	4 403	36
			1·13	1·18	1·07	1·37	1·35				2 765	2 767	2 564	3 291	3 232	37
			0·55	0·64	0·60	0·78	0·74				1 361	1 474	1 373	1 833	1 746	38
1·01	1·17	1·20	1·28	1·37	1·48	1·78	1·50	2 292	2 553	2 707	2 960	3 030	3 266	3 803	3 297	39
0·58	0·58	0·70	0·70	0·83	0·87	0·85	0·83	1 385	1 309	1 636	1 644	1 823	1 883	1 961	1 903	40
0·92	1·05	1·13	1·19	1·27	1·31	1·64	1·25	2 126	2 417	2 601	2 749	2 940	2 951	3 687	2 848	41
0·61	0·66	0·66	0·70	0·69	0·74	0·85	0·75	1 367	1 501	1 477	1 560	1 551	1 689	1 952	1 691	42
0·93	1·04	1·12	1·16	1·25	1·31	1·64	1·24	2 087	2 351	2 487	2 634	2 853	2 949	3 628	2 770	43
0·60	0·65	0·66	0·69	0·63	0·74	0·85	0·74	1 358	1 446	1 485	1 526	1 542	1 646	1 937	1 661	44

dyrortsgrupper. — ¹ Härav ha 17 850 män och 528 kvinnor ej kunnat fördelas på dyrortsgrupper. Frångr. C 13·6 %, gr. D 10·9 %, gr. E 9·3 %, gr. F 15·2 % och gr. G 22·9 %; kvinnor gr. A 6·9 %, gr. B 10·0 %.

Det relativa löneläget för arbetare inom olika näringsgrenar. Den nu verkställda utredningen ger vid handen, att vid en mera ingående jämförelse mellan löneläget inom olika näringsgrenar hänsyn måste tagas till deras olikformiga lokalisering i dyrortshänseende. I sådant syfte ha lönesummorna för i lönestatistiken ingående företag, som kunnat hänföras till en viss ort, omräknats med användande av socialstyrelsens för 1935 års dyrortsgruppering uträknade dyrortsindextal för denna ort, varvid man begränsat sig till vuxna manliga och kvinnliga arbetare inom den egentliga industrien. Sedan lönerna på detta sätt, i den mån dyrortsindextalerna ge uttryck för de faktiska olikheterna i levnadskostnader för här ifrågakommande arbetsgrupper, reducerats till samma levnadskostnadsnivå (riksmedeldyrhet), ha beloppen inom företag tillhörande samma näringsgren adderats, varefter nya medeltimförtjänster framräknats, som ställts i relation till en på motsvarande sätt beräknad genomsnittlig timlön för samtliga grupper. I vidstående tab. 17 representera b-talen dylika till medeldyrhet omräknade timlöner jämte motsvarande indextal, efter vilkas höjd näringsgrenarna ordnats i sjunkande skala, medan a-talen återgiva på vanligt sätt beräknade genomsnittliga timlöner utan hänsyn tagen till näringsgrenarnas olika lokalisering i dyrortshänseende.

En närmare granskning av siffrorna visar, att de olika näringsgrenarnas placering på löneskalan merendels blir en annan, om man — såsom skett i tabellen — utgår från b-talen, än om man låter a-talen vara bestämmande för graderingen. Endast 4 av de i tabellen redovisade industrigrupperna behålla sina platser oförändrade, oavsett om man tar hänsyn till dyrortsförhållandena eller ej, medan 29 grupper (för män 18, för kvinnor 11) flyttas upp och 32 (för män 20, för kvinnor 12) ned på skalan. Av de 61 grupper, vilkas ordningsföljd sålunda förändras, äro förflyttningarna för 35 (för män 21, för kvinnor 14) av större betydelse. Såsom avsevärt bättre ställda i löneavseende än vad de vanliga riksmedeltalen ge vid handen visa sig följande näringsgrenar: 1) i fråga om lönerna för manliga arbetare: kolgruvor, järn-, stål- och kopparverk, pappersmassfabriker, pappersbruk och pappfabriker, garverier, råsockerbruk och raffinaderier, gummivarufabriker och byggnadsämnesindustri, 2) i fråga om kvinnolönerna: pappersbruk och pappfabriker, tändsticksfabriker, gummivarufabriker, skofabriker, järn- och stålmanufaktur samt porslins-, kakel- och lergodsfabriker. Motsatsen äger rum beträffande timlönerna för manliga arbetare bl. a. vid choklad- och karamellfabriker, »annan» pappersindustri, färg-, olje- och parfymfabriker, guld- och silvvervarufabriker, elektriska verkstäder, »annan» livsmedelsindustri samt konstgödningsfabriker, vilka näringsgrenar skjutas ned på skalan, om lönen ställes i relation till levnadskostnaderna. Detsamma gäller för de kvinnliga arbetarna vid färg-, olje- och parfymfabriker, guld- och silvvervarufabriker, »annan» pappersindustri, mekaniska verkstäder samt choklad- och karamellfabriker.

För flertalet industrier blir emellertid icke endast den inbördes rangordningen förändrad, utan även avståndet mellan medellönerna minskas i re-

Tab. 17. Jämförelse mellan medelförtjänster för manliga och kvinnliga arbetare inom olika näringsgrenar.

a = utan hänsyn tagen till näringsgrenarnas olika lokalisering i dyrtortshänseende;
b = med hänsyn tagen till näringsgrenarnas olika lokalisering i dyrtortshänseende.

Näringsgrenar	Genomsnittlig löneinkomst i kr. per timme		Indextal		Näringsgrenar	Genomsnittlig löneinkomst i kr. per timme		Indextal						
	a	b	a	b		a	b	a	b					
	<i>Män.</i>													
Sprängämnesfabriker	1.45	1.44	124	133	Stenbrott o. stenhuggerier	0.98	1.00	84	93					
Pressjästfabriker	1.53	1.42	131	131	»Annan» läder-, här- o. gummi- varuindustri	1.06	1.00	91	93					
Gruvor och anrikningsverk	1.50	1.37	128	127	Tändsticksfabriker	1.04	1.00	89	93					
Tobaksfabriker	1.64	1.28	140	119	»Annan» livsmedelsindustri	1.16	0.99	99	92					
Grafisk industri	1.58	1.24	135	115	Saickeri- och möbelfabriker	0.97	0.96	83	89					
Bagerier	1.51	1.24	129	115	Sågverk o. hyvlerier	0.95	0.94	81	87					
Bryggerier o. läskedrycksfabriker	1.50	1.24	128	115	Spinnerier, väverier o. d.	0.94	0.88	80	81					
Kvarnar	1.35	1.20	115	111	Torvindustri	0.66	0.75	56	69					
Kolgruvor	1.07	1.17	91	108	Samtliga grupper	1.17	1.08	100	100					
Garverier	1.17	1.17	100	108	<i>Kvinnor.</i>									
Gummivarufabriker	1.19	1.17	102	108	Gummivarufabriker	0.81	0.80	109	125					
Slakterier och konserverfabriker	1.38	1.16	118	107	Bryggerier o. läskedrycksfabr.	0.94	0.77	127	120					
Pappersmassfabriker	1.15	1.15	98	106	Bagerier	0.95	0.77	128	120					
Järn-, stål- o. kopparverk	1.14	1.14	97	106	Tobaksfabriker	0.95	0.74	128	116					
Hatt- och mössfabriker	1.35	1.14	115	106	Pappersbruk o. pappfabriker	0.71	0.73	96	114					
Pappersbruk och pappfabriker	1.10	1.12	94	104	Slakterier o. konserverfabriker	0.83	0.72	112	113					
Mekaniska verkstäder	1.26	1.11	108	103	Råsockerbruk o. raffinaderier	0.79	0.71	107	111					
Råsockerbruk o. raffinaderier	1.12	1.10	96	102	Skofabriker	0.77	0.70	104	109					
Skofabriker	1.20	1.10	103	102	Elektriska verkstäder	0.92	0.68	124	106					
Konstgödningsfabriker	1.35	1.10	115	102	Grafisk industri	0.85	0.67	115	105					
Järn- o. stålmanufaktur	1.15	1.09	98	101	Päls- o. skinnvarufabriker	0.76	0.66	103	103					
Guld- o. silfvervarufabriker	1.38	1.09	118	101	Tändsticksfabriker	0.70	0.66	95	103					
»Annan» kemisk-teknisk industri	1.23	1.09	105	101	Metallmanufaktur	0.81	0.65	109	102					
Skrädderier och sömnadsfabriker	1.26	1.07	108	99	Järn- o. stålmanufaktur	0.70	0.64	95	100					
Päls- o. skinnvarufabriker	1.20	1.07	103	99	Guld- o. silfvervarufabriker	0.83	0.64	112	100					
Elektriska verkstäder	1.34	1.05	115	97	Porslins-, kakel- o. lergodsfabr.	0.69	0.64	93	100					
Metallmanufaktur	1.17	1.05	100	97	Skrädderier o. sömnadsfabriker	0.75	0.64	101	100					
Byggnadsämnesindustri	1.02	1.05	87	97	Mekaniska verkstäder	0.77	0.63	104	98					
Porslins-, kakel- o. lergodsfabr.	1.05	1.04	90	96	Hatt- och mössfabriker	0.73	0.62	99	97					
Glasbruk	0.99	1.04	85	96	»Annan» pappersindustri	0.77	0.61	104	95					
»Annan» trävaruindustri	1.07	1.04	91	96	Färg-, olje- o. parfymfabriker	0.78	0.61	105	95					
»Annan» pappersindustri	1.27	1.03	109	95	Spinnerier, väverier o. d.	0.66	0.60	89	94					
Choklad- o. karamellfabriker	1.27	1.03	109	95	Choklad- o. karamellfabriker	0.73	0.59	99	92					
Färg-, olje- o. parfymfabriker	1.23	1.02	105	94	Samtliga grupper	0.74	0.64	100	100					

gel. De gränser, inom vilka löneindexalen variera, ligga sålunda betydligt närmare varandra hos b-talen än hos a-talen. I fråga om männen växla sålunda b-talen mellan 69—133 och a-talen mellan 56—140, medan motsvarande intervall för kvinnornas vidkommande bliva för de förra 92—125 och för de senare 89—128. Att denna tendens till hopträngning av b-serien icke endast gäller gränsvärdena, visas av efterföljande tablå, som återger spridningen av samtliga i tab. 17 förekommande indextal.

Antal löneindextal	under 60	60— 69	70— 79	80— 89	90— 99	100— 109	110— 119	120— 129	130— 139	140 o. däröver
Män:										
b-tal	—	1	—	3	15	15	5	1	2	—
a-tal	1	.	—	7	10	11	6	4	2	1
Kvinnor:										
b-tal	—	—	—	—	6	10	4	3	—	—
a-tal	—	—	—	1	6	9	3	4	—	—

Som slutresultat av dessa överbåganden kvarstår, att lönenivån för industriarbetarna ter sig något mindre söndersplittrad, sedan lönera korri-gerats med hänsyn till industriens lokalisering i dyrortshänsende. Sanno-lik är därjämte, att olikheterna i löneläget inom olika industrier skulle ytterligare reduceras, om hänsyn även kunde tagas till arbetarpersona-lens skiljaktiga sammansättning bland annat med hänsyn till ålder och yrke. Framhållas må emellertid, att vid lönesättningen de särskilda indu-striernas betalningsförmåga är en viktig faktor vid sidan av de ovan nämnda. Belägg härför givas i följande kapitel.

Arbetslöner inom konkurrens- och skyddad hemmamarknadsindustri. I lik-het med föregående år ha vissa beräkningar verkställtts i syfte att erhålla en åtminstone ungefärlig föreställning om löneläget inom å ena sidan den del av industrien, som är direkt beroende av den utländska konkurrensen, och å andra sidan den, som är någorlunda skyddad för dylik konkurrens. Därvid ha de i undersökningen ingående företagen, med ledning av å frågeformulären erhållna särskilda uppgifter om företagens avsättnings-förhållanden och beroende av utländsk konkurrens, fördelats i tvenne grup-per, nämligen konkurrensindustri och skyddad hemmamarknadsindustri. Till den första gruppen ha hänförts dels de företag, som till överbågande del producera exportvaror (exportindustrien), och dels sådana företag, som visserligen huvudsakligen ha avsättning å den inhemska marknaden men där möta kännbar konkurrens genom utländsk import (s. k. blandad industri). Den andra huvudgruppen omfattar företag med i regel mera lokalt begränsad avsättning utan nämnvärd kännning av utländsk kon-kurrens. Det ligger i sakens natur, att stora svårigheter möta vid ett för-sök till detaljerad uppdelning av de redovisade företagen efter deras pro-duktionsinriktning, beroende dels på uppgiftens art och dels på det skick, vari primärmaterialet föreligger. Mellan ren export- och typisk hemma-marknadsindustri finnes en mångfald övergångsformer, vartill ytterligare kommer, att produktionsinriktningen i viss grad växlar med konjunkturerna.

En sammanfattande överblick över beräkningarnas resultat lämnas i tab. 18, som utvisar fördelningen av de i årets löneundersökning ingående manliga arbetarna på konkurrensindustri (K) och skyddad hemmamark-nadsindustri (H) samt den genomsnittliga löneinkomsten per år och per timme för nämnda arbetargrupper, varjämte motsvarande tal även be-räknats för de olika dyrortsgrupperna, som dock i detta fall sammansla-gits till tre, nämligen A—C, D—F och G. Dessutom återges i tabellen mot-svarande huvudsiffror för åren 1929—1935.

Tab. 18. Arbetsförtjänster inom konkurrens- och hemmamarknadsindustri.

K = konkurrensindustri (d. v. s. exportindustri¹ och blandad industri), H = skyddad hemmamarknadsindustri.

År och dyrortsgrupp	Antal manliga arbetare		Medelförtjänst (kr.) för manliga arbetare				Skillnad i lön mellan H och K (i % av K) betr. medelförtj.				
	Samtliga arbetare	Därav	per år		per timme		per år	per timme			
			K	H	K	H					
1929	244 813	58·9	41·1	2 846	2 657	3 183	1·25	1·16	1·38	+19·8	+19·0
därav grupp A—C	97 123	78·7	21·3	2 386	2 405	2 318	1·05	1·05	1·04	- 3·6	- 1·0
» » D—F	90 803	57·7	42·3	2 920	2 754	3 147	1·27	1·19	1·38	+14·3	+16·0
» » G . . .	36 991	36·2	63·8	3 987	3 730	4 133	1·76	1·66	1·82	+10·8	+ 9·6
1930	287 023	53·5	46·5	2 865	2 635	3 255	1·29	1·17	1·44	+23·5	+23·1
därav grupp A—C	117 401	75·0	25·0	2 365	2 382	2 313	1·06	1·07	1·04	- 2·9	- 2·8
» » D—F	79 582	52·2	47·8	2 903	2 719	3 104	1·27	1·19	1·37	+14·2	+15·1
» » G . . .	63 474	31·2	68·8	3 937	3 578	4 100	1·73	1·58	1·80	+14·6	+13·9
1931	276 939	51·1	48·9	2 767	2 484	3 093	1·29	1·15	1·44	+24·5	+25·2
därav grupp A—C	117 286	68·7	31·3	2 234	2 251	2 195	1·04	1·05	1·03	- 2·5	- 1·9
» » D—F	83 550	46·8	53·2	2 814	2 579	3 043	1·29	1·20	1·37	+18·0	+14·2
» » G . . .	65 102	28·2	71·8	3 763	3 296	3 979	1·75	1·55	1·83	+20·7	+18·1
1932	267 285	47·1	52·9	2 597	2 202	3 003	1·27	1·10	1·40	+36·4	+27·3
därav grupp A—C	112 712	64·2	35·8	2 052	2 023	2 113	1·01	1·02	1·00	+ 4·4	- 2·0
» » D—F	81 737	43·3	56·7	2 672	2 306	2 991	1·27	1·14	1·37	+29·7	+20·2
» » G . . .	61 573	25·7	74·3	3 557	2 780	3 884	1·73	1·45	1·81	+39·7	+24·8
1933	255 090	48·3	51·7	2 612	2 330	2 901	1·22	1·09	1·34	+24·5	+22·9
därav grupp A—C	110 099	64·6	35·4	2 126	2 154	2 070	1·02	1·02	1·00	- 3·9	- 2·0
» » D—F	79 078	43·3	56·7	2 714	2 452	2 935	1·24	1·12	1·34	+19·7	+19·6
» » G . . .	54 481	27·7	72·3	3 495	2 876	3 767	1·63	1·41	1·71	+31·0	+21·3
1934	279 602	45·7	54·3	2 715	2 519	2 902	1·22	1·11	1·31	+15·2	+18·0
därav grupp A—C	113 896	61·0	39·0	2 271	2 332	2 167	1·02	1·04	0·99	- 7·1	- 4·8
» » D—F	91 185	42·8	57·2	2 782	2 633	2 909	1·23	1·14	1·30	+10·5	+14·0
» » G . . .	59 650	25·3	74·7	3 563	3 084	3 760	1·60	1·41	1·66	+21·9	+17·7
1935	312 008	45·3	54·7	2 770	2 613	2 924	1·24	1·14	1·34	+11·9	+17·5
därav grupp A—C	121 528	59·0	41·0	2 324	2 394	2 212	1·03	1·05	1·01	- 7·6	- 3·8
» » D—F	105 248	45·3	54·7	2 821	2 712	2 925	1·24	1·17	1·31	+ 7·9	+12·0
» » G . . .	66 643	24·3	75·7	3 628	3 286	3 765	1·64	1·45	1·70	+14·6	+17·2
1936	352 734	42·8	57·2	2 848	2 708	2 968	1·25	1·16	1·32	+ 9·6	+13·8
därav grupp A—C	139 632	55·7	44·3	2 395	2 467	2 301	1·04	1·07	1·01	- 6·7	- 5·6
» » D—F	118 376	40·0	60·0	2 854	2 777	2 967	1·26	1·18	1·31	+ 6·8	+11·0
» » G . . .	76 876	26·6	73·4	3 687	3 425	3 805	1·64	1·48	1·70	+11·1	+14·9

Av tabellen framgår, att konkurrensindustrien år 1936 skulle omfattat 42·8 och den skyddade hemmamarknadsindustrien² 57·2 % av samtliga i lönestatistiken redovisade manliga arbetare. Inom dyrortsgrupperna A—C

¹ Arbetsslönernas utveckling enbart inom exportindustrien belyses av nedanstående uppställning:

	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936
Proc. av samtl. redov. antal manliga arb.	31·3	30·0	26·3	24·8	27·9	25·6	24·6	24·0
Medelförtjänst per timme för manl. arb., kr.	1·19	1·22	1·19	1·13	1·11	1·14	1·15	1·20

² Till den skyddade hemmamarknadsindustrien ha hänförts dels byggnadsverksamhet, statliga och kommunala arbeten samt handel och samfärdsl (tillhoppa 25·0 % av redovisade manliga arbetare), dels viss fabriksindustri utan nämnvärd utländsk konkurrens (32·2 % av arbetarna), nämligen grafisk industri, bagerier, bryggerier, tobaksfabriker samt flertalet företag inom byggnadsämnesindustri, snickeri- och möbelindustri m. m.

tillhöra 55.7 % konkurrensindustrien, medan den skyddade industrien upp- tar 44.3 % av det inom gruppen redovisade antalet arbetare. Såväl i den mellersta som i den högsta dyrortsgruppen sjunker konkurrensindustriens relativa betydelse, medan den skyddade hemmamarknadsindustrien visar motsvarande tillväxt.

Tab. 18 ger ett siffermässigt uttryck för det kända förhållandet, att det nuvarande löneläget är förhållandevis högre inom den skyddade hemmamarknadsindustrien än inom konkurrensindustrierna, d. v. s. exportindus- trien och den »blandade» gruppen, ehuru från år 1933 en tendens till ut- jämning gjort sig gällande att döma av procentsiffrorna i tabellens båda sista kolumner. Av intresse är att konstatera, att lönenivån inom samma dyrortsgrupp ingalunda alltid ligger högre för den skyddade indu- strien än för övriga industrier. För landsbygden (dyrortsgrupp A— C) synes fastmer övervägande motsatsen vara fallet. Inom de båda övriga i tabellen redovisade dyrortsgrupperna, som omfatta medelstora städer och industrisamhällen, resp. Stockholm och Göteborg m. m., gör sig där- emot den skyddade industriens högre lönenivå märkbart gällande.

Arbetslöner å vissa viktigare orter samt inom olika län. Den föregående redogörelsen har endast avsett medellönerna inom olika dyrorts- och avsätt- ningsgrupper, tagna dels var för sig och dels i inbördes kombination. Under gruppmedeltalen dölja sig emellertid ej sällan ganska avsevärda variationer i lönesatserna, beroende på näringslivets lokala gestaltning samt organisationsförhållanden etc. För att, i den mån så kan ske utan obehörigt blottande av enskilda näringsidkares förhållanden, även be- lysa dylika avvikelser från det genomsnittliga löneläget, ha i tab. 19 sam- manförts ett antal löneuppgifter för de fyra största städerna beträffande sådana näringsgrenar, inom vilka sysselsättes ett större antal (i regel minst 150) vuxna män eller kvinnor, härrörande från flera särskilda före- tag, varvid de olika näringsgrenarna fördelats med hänsyn tagen till före- tagens avsättningsförhållanden. Liksom i tab. 16 redovisas därvid den totala löneinkomsten per timme (inkl. övertidsersättning, naturaförmå- ner o. d.).

En närmare granskning av tab. 19 kompletterar de i tab. 16 meddelade genomsnittslönerna för olika dyrortsgrupper genom att belysa det stund- om rätt växlande löneläget å särskilda orter inom samma grupp. Vid dessa jämförelser måste dock reservation göras för bristande jämförbar- het på grund av de redovisade företagens växlande art och produktions- inriktning på olika orter.

För att ytterligare tillmötesgå uttalade önskemål om komplettering av lönestatistikens allmänna medeltal medelst regionala siffror, har i tab. 20 det lönestatistiska materialet fördelats på län och inom varje län — i den mån så kunnat ske — på de tre dyrortsgrupperna A—C, D—F och G. För var och en av dessa sammanfattningsgrupper meddelas i tabellen medel-

Tab. 19. Löneinkomster i vissa större städer för arbetare inom olika näringsgrenar år 1936.

Orter och näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade arbetare)	Genomsnittlig löne- inkomst i kr. pr timme för				Orter och näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade arbetare)	Genomsnittlig löne- inkomst i kr. pr timme för			
	Manliga arbetare			Kvinnliga arbetare		Manliga arbetare			Kvinnliga arbetare
	Samtliga arbetare	K	H			Samtliga arbetare	K	H	
Ortsgrupp G.									
<i>Stockholm.</i>									
Samtl. arb. (m. 40 340, kv. 12 937)	1.74	1.47	1.80	0.90	Grafisk industri	1.56	.	1.56	0.81
Järn- o. stålmanufaktur	1.85	1.42	1.89	0.69	Bagerier	1.53	.	1.53	0.95
Mekaniska verkstäder	1.64	1.64	1.63	0.91	Choklad- o. karamellfabr.	1.38	.	1.38	0.73
Elektriska verkstäder	1.46	1.43	1.53	0.96	Brygg. o. läskedrycksfabr. utkörare	1.67	.	1.67	0.98
Metallmanufaktur	1.40	1.39	1.42	0.91	övriga	2.14	.	2.14	.
Guld- o. silvervarufabriker	1.66	1.79	1.54	0.91	Slakterier o. konservfabriker	1.51	.	1.51	0.55
Snickeri- o. möbelfabriker	1.54	.	1.54	.	»Annan» livsmedelsindustri	1.39	1.39	1.39	0.89
»Annan» pappersindustri	1.50	1.38	1.51	0.85	Spinnerier, väverier o. d.	1.11	1.10	1.16	0.70
Grafisk industri	1.78	.	1.78	1.10	Skrädderier o. sömn-fabr.	1.42	1.47	1.41	0.81
Bagerier	1.65	.	1.65	1.06	»Annan» läder-, hår- o. gummivaruindustri	1.41	1.10	1.42	0.81
Brygg. o. läskedrycksfabr. utkörare	1.77	.	1.77	1.16	Färg-, olje- o. parfymfabr.	1.19	1.20	1.18	0.69
övriga	1.57	.	1.57	1.16	»Annan» kemisk-tekn. ind.	1.59	1.69	1.38	0.79
Tobaksfabriker	1.83	.	1.83	1.04	Egentligt byggnadsarbete	1.66	.	1.66	.
Slakterier o. konservfabriker	1.72	.	1.72	1.17	Installationsarbete	1.56	.	1.56	.
»Annan» livsmedelsindustri	1.54	1.63	1.53	0.87	Målning o. glasmåsteri	1.87	.	1.87	.
Spinnerier, väverier o. d.	1.16	1.08	1.25	0.71	Stat. verkst. o. skeppsvarv	1.72	.	1.72	.
Skrädderier o. sömn-fabr.	1.57	1.51	1.57	0.87	Kraft-, belysnings- o. vat- tenverk	1.68	.	1.68	.
Hatt- o. mössfabriker	0.81	Kommunala byggnads- o. anläggningsarbeten	1.72	.	1.72	.
Färg-, olje- o. parfymfabr.	1.41	1.46	1.38	0.85	Spårvägsdrift	1.77	.	1.77	.
»Annan» kemisk-tekn. ind.	1.46	1.46	1.47	0.81	Handel och varulager	1.34	.	1.34	0.74
Egentligt byggnadsarbete	2.00	.	2.00	.	Åkerirörelse	1.15	.	1.15	.
Installationsarbete	1.85	.	1.85	.	Lastning o. lossning	1.67	.	1.67	.
Målning o. glasmåsteri	2.70	.	2.70	.	Ortsgrupp F.				
Stat. verkst. o. skeppsvarv	1.61	.	1.61	0.92	<i>Malmö.</i>				
Statliga ban- o. byggn.-arb.	1.65	.	1.65	.	Samtl. arb. (m. 13 043, kv. 5 763)	1.38	1.21	1.44	0.72
Försvarsväsendets intenden- turverkstäder, förråd o. d.	1.70	.	1.70	1.12	Järn- o. stålmanufaktur	1.18	1.09	1.21	0.68
Kraft-, belysnings- o. vat- tenverk	1.89	.	1.89	.	Mekaniska verkstäder	1.23	1.23	1.26	.
Kommunala byggnads- och anläggningsarbeten	2.08	.	2.08	.	Stenbrott o. stenhuggerier	1.18	1.17	1.21	.
Spårvägsdrift	1.98	.	1.98	.	Byggnadsämnesindustri	1.21	1.19	1.29	0.76
Handel och varulager	1.47	.	1.47	0.82	Grafisk industri	1.55	.	1.55	0.71
Åkerirörelse	1.50	.	1.50	.	Bagerier	1.82	.	1.82	0.89
Lastning o. lossning	2.44	.	2.44	.	Choklad- o. karamellfabr.	1.32	.	1.32	0.72
Tvättinrättningar	1.38	.	1.38	0.79	Spinnerier, väverier o. d.	1.17	1.06	1.19	0.68
<i>Göteborg.</i>					Skrädderier o. sömnadsfabr.	1.41	1.51	1.40	0.71
Samtl. arb. (m. 25 110, kv. 7 416)	1.46	1.36	1.54	0.77	Hatt- o. mössfabriker	0.75
Järn- o. stålmanufaktur	1.31	1.16	1.32	0.65	Skofabriker	1.30	1.25	1.32	0.75
Mekaniska verkstäder	1.40	1.40	1.43	0.77	Gummivarufabriker	1.25	1.24	1.31	0.74
Elektriska verkstäder	1.25	1.22	1.27	.	Färg-, olje- o. parfymfabr.	1.17	1.19	1.16	0.72
Metallmanufaktur	1.23	1.26	1.21	0.57	»Annan» kemisk-tekn. ind.	1.17	1.28	1.17	0.72
Porslins-, kakel- o. lergods- fabriker	1.20	1.22	0.79	0.75	Egentligt byggnadsarbete	1.53	.	1.53	.
Snickeri- o. möbelfabriker	1.15	1.16	0.96	.	Installationsarbete	1.53	.	1.53	.
»Annan» pappersindustri	1.16	.	1.16	0.71	Målning o. glasmåsteri	1.74	.	1.74	.
					Stat. verkst. o. skeppsvarv	1.60	.	1.60	.
					Kraft-, belysnings- o. vat- tenverk	1.53	.	1.53	.

Tab. 19 (forts.). Löneinkomster i vissa större städer för arbetare inom olika näringsgrenar år 1936.

Orter och näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade arbetare)	Genomsnittlig löne- inkomst i kr. pr timme för				Orter och näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade arbetare)	Genomsnittlig löne- inkomst i kr. pr timme för			
	Manliga arbetare			Kvinnliga arbetare		Manliga arbetare			Kvinnliga arbetare
	Samtliga arbetare	K	H			Samtliga arbetare	K	H	
Kommunala byggnads- o. anläggningsarbeten . . .	1·41	.	1·41	.	»Annan» pappersindustri .	1·11	0·88	1·13	0·75
Spårvägsdrift	1·66	.	1·66	.	Grafisk industri	1·38	.	1·38	0·71
Handel och varulager . . .	1·22	.	1·22	0·72	Spinnerier, väverier o. d.	1·00	1·00	1·01	0·68
Lastning o. lossning . . .	1·68	.	1·68	.	Egentligt byggnadsarbete .	1·52	.	1·52	.
					Installationsarbete	1·44	.	1·44	.
<i>Norrköping.</i>					Kraft-, belysnings- o. vat- tenverk	1·38	.	1·38	.
Samtl. arb. (m. 4 652, kv. 1 609)	1·26	1·15	1·30	0·68	Kommunala byggnads- o. anläggningsarbeten	1·32	.	1·32	.
Mekaniska verkstäder . . .	1·10	1·11	1·09	0·54	Spårvägsdrift	1·41	.	1·41	.
Snickeri- o. möbelfabriker	0·93	0·77	1·04	.	Handel och varulager . . .	1·29	.	1·29	0·64
					Lastning o. lossning	1·78	.	1·78	.

förtjänster under år 1936 per timme, dag, vecka och år. I fråga om timlönerna har därjämte skett en särredovisning länsvis för konkurrensindustri och hemmamarknadsindustri. Liksom eljest i detta kapitel har därvid undersökningen begränsats till vuxna manliga och kvinnliga arbetare, medan ingen hänsyn tagits till förekomsten av minderårig arbetskraft.

De särskilda länsmedeltalen måste användas med en viss försiktighet, särskilt när de grunda sig på fåtaliga primäruppgifter. De giva emellertid en antydning om landets så att säga lönegeografiska struktur, särskilt om de här meddelade industrilönerna sammanställas med förut meddelade länsmedeltal för arbetslöner inom jordbruk (sid. 14—15), skogsbruk (sid. 27) och vägarbete (sid. 31).

f. Löneförhållandena för sjöfolk, hotell- och restaurangpersonal samt hembiträden.

För att komplettera lönestatistiken för industriarbetare o. d. med motsvarande uppgifter för vissa ej tidigare berörda arbetargrupper har i tab. 21 beräknats dels genomsnittliga lönebelopp för sjöfolk, restaurangpersonal och hembiträden, dels de procentuella löneförändringar, som ägt rum under perioden 1914—1936, i den mån jämförelsetal för utgångsåret föreligga. I tabellen lämnade uppgifter grunda sig på av föreståndarna för de offentliga arbetsförmedlingskontoren gjorda uppskattningar av den normala kontanta lönen för ifrågakvarande grupper.

Såsom även angivits i tabellen, åtnjuta de inom sjömansyrket samt i restaurangrörelse och husligt arbete anställda månadslön (jämte kost och logi), dock med undantag för tvätt- och rengöringsarbeterskor, vilka pläga

Tab. 20. Löneinkomster för industriarbetare m. fl. inom olika län och dyrortsgrupper år 1936.

(Medievala siffror ange, att medeltalet avser mindre än 10 arbetare.)

Län och dyrortsgrupp (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade arbetare)	Genomsnittlig löneinkomst för vuxna manliga arbetare i kr. per						Genomsnittlig löneinkomst för vuxna kvinnlige arbetare i kr. per					
	t i m m e			dag	vecka	år ³	t i m m e			dag	vecka	år ³
	Samt- liga företag	K ¹	H ²				Samt- liga företag	K ¹	H ²			
Stockholm (53 277)	1·74	1·47	1·80	14·03	83·22	3 903	0·90	0·90	0·90	7·15	42·80	2 069
Stockholms län (16 481)	1·39	1·36	1·41	11·32	66·43	3 252	0·86	0·83	0·87	6·84	39·22	1 961
dyrortsgr. A—C (3 845)	1·08	1·10	1·06	8·71	51·11	2 515	0·69	0·70	0·66	5·51	29·49	1 558
D—F (6 955)	1·47	1·49	1·46	12·07	70·08	3 424	0·86	0·78	0·87	6·81	39·37	1 900
G (4 351)	1·58	1·50	1·65	12·77	76·13	3 684	0·93	0·98	0·91	7·45	43·40	2 181
Uppsala län (7 087)	1·29	1·12	1·38	10·18	59·91	2 788	0·78	0·76	0·79	6·16	35·99	1 772
dyrortsgr. A—C (3 116)	1·07	1·08	1·05	8·57	50·86	2 426	0·55	·	0·55	4·22	25·17	1 206
D—F (4 957)	1·40	1·17	1·46	10·98	64·32	3 000	0·81	0·76	0·83	6·42	37·40	1 848
Södermanlands län (14 550)	1·20	1·21	1·20	9·73	57·44	2 793	0·69	0·73	0·67	5·53	32·78	1 613
dyrortsgr. A—C (3 658)	1·05	1·11	0·99	8·42	50·02	2 423	0·69	0·79	0·62	5·61	32·45	1 585
D—F (10 737)	1·27	1·25	1·28	10·25	60·43	2 935	0·69	0·73	0·68	5·54	32·90	1 619
Östergötlands län (18 790)	1·14	1·09	1·18	9·23	54·55	2 631	0·64	0·67	0·63	5·10	29·93	1 559
dyrortsgr. A—C (9 234)	1·04	1·07	1·01	8·38	49·60	2 434	0·58	0·66	0·55	4·68	27·27	1 356
D—F (9 488)	1·24	1·14	1·29	10·19	60·17	2 858	0·67	0·68	0·66	5·27	31·03	1 649
Jönköpings län (15 938)	1·08	1·09	1·07	8·64	50·65	2 469	0·69	0·63	0·71	5·51	31·94	1 540
dyrortsgr. A—C (11 752)	1·05	1·09	1·02	8·38	49·22	2 416	0·69	0·58	0·72	5·55	32·68	1 567
D—F (4 103)	1·17	1·08	1·21	9·35	54·51	2 634	0·68	0·67	0·69	5·37	29·76	1 457
Kronobergs län (6 233)	0·92	0·90	0·93	7·34	43·15	2 034	0·53	0·53	0·53	4·24	25·03	1 195
dyrortsgr. A—C (6 233)	0·92	0·90	0·93	7·34	43·15	2 034	0·53	0·53	0·53	4·24	25·03	1 195
Kalmar län (9 154)	1·03	0·99	1·05	8·22	48·62	2 317	0·61	0·69	0·58	4·87	27·16	1 336
dyrortsgr. A—C (5 438)	0·90	0·93	0·88	7·24	42·98	2 051	0·57	0·57	0·56	4·36	25·16	1 239
D—F (3 679)	1·22	1·15	1·26	9·81	57·57	2 820	0·63	0·73	0·59	5·10	28·01	1 377
Gotlands län (1 531)	1·07	1·00	1·09	8·42	50·24	2 457	0·91	0·62	0·93	6·57	38·62	1 885
dyrortsgr. A—C (870)	1·06	0·99	1·06	7·79	46·66	2 256	0·51	0·62	0·39	3·51	20·22	902
D—F (661)	1·16	1·00	1·19	9·23	54·86	2 620	1·00	·	1·00	7·32	43·29	2 165
Blekinge län (6 643)	1·07	0·95	1·11	8·56	49·93	2 468	0·63	0·59	0·69	4·94	31·91	1 399
dyrortsgr. A—C (4 139)	0·96	0·95	0·97	7·69	45·72	2 240	0·54	0·55	0·52	4·30	25·40	1 246
D—F (2 362)	1·30	1·12	1·31	10·40	58·54	2 930	0·76	0·66	0·87	5·88	43·70	1 611
Kristianstads län (9 552)	1·01	0·99	1·03	8·16	48·13	2 346	0·63	0·63	0·63	4·96	28·89	1 429
dyrortsgr. A—C (9 552)	1·01	0·99	1·03	8·16	48·12	2 344	0·63	0·63	0·63	4·96	28·89	1 429
Malmöhus län (39 613)	1·25	1·13	1·31	9·93	58·88	2 842	0·70	0·70	0·70	5·51	32·52	1 595
dyrortsgr. A—C (9 130)	1·06	1·06	1·06	8·47	50·07	2 475	0·61	0·71	0·59	4·87	28·92	1 393
D—F (30 329)	1·31	1·17	1·38	10·46	62·10	2 982	0·71	0·70	0·71	5·59	32·95	1 619
Hallands län (6 069)	1·10	1·00	1·12	8·72	51·80	2 487	0·65	0·62	0·67	5·05	29·87	1 491
dyrortsgr. A—C (2 435)	0·98	0·93	0·99	7·78	45·81	2 229	0·64	0·58	0·64	5·12	30·14	1 501
D—F (3 614)	1·17	1·03	1·23	9·34	55·82	2 649	0·65	0·62	0·70	5·01	29·69	1 484
Göteborgs o. Bohus län (42 702)	1·37	1·27	1·46	11·18	65·70	3 191	0·75	0·73	0·77	5·95	34·34	1 680
dyrortsgr. A—C (2 872)	0·99	0·97	1·02	7·95	45·61	2 365	0·71	0·68	0·72	5·46	32·21	1 425
D—F (6 697)	1·14	1·14	1·14	9·21	54·55	2 604	0·72	0·69	0·74	5·80	33·84	1 650
G (32 526)	1·46	1·36	1·54	11·94	70·20	3 360	0·77	0·74	0·79	6·04	34·68	1 712

¹ K = konkurrensindustri. — ² H = skyddad hemmamarknadsindustri. — ³ S. k. säsongföretag ej medräknade.

Tab. 20 (forts.). Löneinkomster för industriarbetare m. fl. inom olika län och dyrortsgrupper år 1936.

Län och dyrortsgrupp (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade arbetare)	Genomsnittlig löneinkomst för vuxna manliga arbetare i kr. per						Genomsnittlig löneinkomst för vuxna kvinnliga arbetare i kr. per					
	timme			dag	vecka	år	timme			dag	vecka	år
	Samt- liga företag	K	H				Samt- liga företag	K	H			
Älvsborgs län (28 845)	1:05	1:00	1:10	8:41	49:65	2 304	0:70	0:69	0:71	5:54	32:40	1 596
dyrortsgr. A—C (13 298)	0:96	0:96	0:95	7:60	45:41	2 195	0:65	0:67	0:64	5:20	30:27	1 499
» D—F (15 509)	1:13	1:05	1:20	9:12	53:31	2 598	0:74	0:72	0:75	5:81	34:11	1 673
Skaraborgs län (8 827)	0:98	1:00	0:98	8:26	46:17	2 238	0:63	0:66	0:61	5:00	27:27	1 364
dyrortsgr. A—C (7 540)	0:95	1:00	0:93	8:06	44:58	2 146	0:64	0:66	0:60	5:01	26:96	1 348
» D—F (1 286)	1:17	1:10	1:17	9:33	55:21	2 791	0:63	0:68	0:62	4:96	28:99	1 450
Värmlands län (17 151)	1:09	1:08	1:11	8:85	52:39	2 506	0:71	0:69	0:73	5:47	31:88	1 578
dyrortsgr. A—C (12 152)	1:05	1:06	1:02	8:51	50:22	2 407	0:75	0:71	0:81	5:64	33:04	1 610
» D—F (4 971)	1:19	1:16	1:22	9:77	58:29	2 794	0:69	0:66	0:70	5:37	31:13	1 557
Örebro län (18 809)	1:19	1:16	1:22	9:45	55:74	2 680	0:81	0:72	0:84	6:08	35:59	1 677
dyrortsgr. A—C (7 075)	1:00	0:97	1:03	7:92	46:84	2 293	0:74	0:58	0:82	5:75	32:99	1 554
» D—F (11 582)	1:32	1:30	1:34	10:52	61:99	2 933	0:88	0:77	0:85	6:18	36:42	1 712
Västmanlands län (12 209)	1:15	1:14	1:16	9:24	55:06	2 695	0:71	0:72	0:70	5:69	33:54	1 644
dyrortsgr. A—C (6 311)	1:05	1:01	1:09	8:46	50:36	2 476	0:72	0:70	0:75	5:76	34:16	1 642
» D—F (5 896)	1:25	1:23	1:29	10:10	60:28	2 946	0:71	0:72	0:69	5:68	33:41	1 644
Kopparbergs län (15 726)	1:15	1:19	1:05	9:19	54:42	2 801	0:68	0:74	0:66	5:45	31:89	1 554
dyrortsgr. A—C (12 118)	1:15	1:20	0:99	9:21	54:45	2 842	0:69	0:77	0:67	5:52	32:40	1 566
» D—F (3 424)	1:16	1:12	1:19	9:23	55:02	2 687	0:71	0:70	0:71	5:69	33:34	1 637
Gävleborgs län (22 000)	1:17	1:14	1:26	9:52	56:41	2 696	0:71	0:68	0:75	5:56	32:69	1 582
dyrortsgr. A—C (10 865)	1:10	1:14	0:95	8:93	52:65	2 532	0:66	0:65	0:67	5:81	31:41	1 517
» D—F (11 013)	1:25	1:15	1:41	10:15	60:45	2 876	0:72	0:69	0:75	5:61	32:97	1 596
Västernorrlands län (14 259)	1:23	1:14	1:48	10:37	59:45	2 862	0:72	0:68	0:72	5:61	34:17	1 624
dyrortsgr. A—C (7 474)	1:13	1:14	1:03	9:86	55:10	2 651	0:58	0:71	0:54	4:63	27:56	1 328
» D—F (4 792)	1:25	1:13	1:47	10:25	60:59	2 951	0:82	·	0:82	6:17	38:73	1 813
» G (1 980)	1:55	1:13	1:64	12:55	73:19	3 548	0:78	0:62	0:79	6:18	36:41	1 748
Jämtlands län (2 525)	1:22	1:02	1:33	9:75	57:36	2 701	0:76	·	0:76	6:04	35:65	1 708
dyrortsgr. A—C (1 392)	1:10	1:00	1:19	8:81	51:64	2 445	0:62	·	0:62	5:00	29:01	1 415
» D—F (434)	1:14	1:07	1:23	9:28	54:50	2 553	0:91	·	0:91	7:07	42:93	1 932
» G (699)	1:52	·	1:52	12:05	71:48	3 395	0:81	·	0:81	6:39	37:93	1 807
Västerbottens län (4 783)	1:27	1:24	1:32	10:28	60:53	2 708	0:80	0:87	0:79	6:13	36:45	1 836
dyrortsgr. A—C (1 893)	1:12	1:12	1:12	9:16	53:45	2 348	0:59	0:52	0:60	4:09	24:24	1 248
» D—F (2 460)	1:38	1:32	1:50	11:07	65:51	2 965	0:80	0:89	0:78	6:28	37:55	1 898
» G (427)	1:38	·	1:38	10:67	63:32	3 021	0:92	·	0:92	7:11	41:35	2 029
Norrbottnens län (7 616)	1:58	1:72	1:42	12:50	72:82	3 358	0:77	0:65	0:77	6:04	36:02	1 711
dyrortsgr. A—C (1 757)	1:12	1:09	1:22	9:01	53:67	2 517	0:62	0:65	0:62	4:38	25:96	1 166
» D—F (1 508)	1:19	1:07	1:22	9:42	55:77	2 494	0:46	·	0:46	3:68	21:97	1 089
» G (4 248)	1:91	2:24	1:55	15:05	86:38	4 100	0:88	·	0:88	7:00	41:80	1 974
Hela riket ¹ (422 320)	1:25	1:16	1:33	10:11	59:62	2 848	0:75	0:73	0:76	5:91	34:64	1 691
dyrortsgr. A—C (153 132)	1:04	1:07	1:00	8:40	49:37	2 411	0:65	0:65	0:64	5:12	29:72	1 454
» D—F (146 457)	1:26	1:18	1:32	10:16	59:98	2 883	0:72	0:70	0:74	5:70	33:48	1 646
» G (97 508)	1:64	1:48	1:70	13:26	78:31	3 687	0:85	0:82	0:87	6:79	39:99	1 952

¹ Inberäknat arbetare, som ej kunnat fördelas på dyrortsgrupper och län.

Tab. 21. Löneförhållanden år 1936 för sjöfolk och för i restaurangrörelse och husligt arbete anställd personal.

Yrkesgrupper	Genomsnittlig avlönning i kronor						Löneökning (+) eller löneminskning (-) i %					
	Stock- holm	Övriga dyroartsgrupper					Stockholm	Övriga dyr- ortsgrupper				
		G	D-F	A-C	S:a	S:a		1914- 1936	1935- 1936	1914- 1936	1935- 1936	1914- 1936
<i>Sjöfolk</i>												
(normal månadshyra, vartill kommer fri kost och logi ombord)												
A. Ång- och motorfartyg												
I. Utrikes fart												
Timmermän (o. båtsmän)	160	159	162	163	162	162	0		+ 2	+108	+ 2	
Matrosor	150	150	151	151	151	150	0		+ 4	+134	+ 3	
Lättmatrosor	103	110	113	114	113	112	- 8		+ 2	+120	+ 1	
Jungmän	50	51	53	50	52	52	- 9		+ 2	+ 58	+ 2	
Eldare och motormän	150	147	151	153	151	151	0		+ 6	+140	+ 6	
Kollämpare	95	93	92	93	92	92	- 3		+ 3	+104	+ 3	
Stuertar	235	216	227	210	224	224	+ 4		+ 2	+107	+ 2	
Kockar	180	160	171	175	170	170	+ 3		+ 5	+146	+ 4	
II. Inrikes fart												
Timmermän (o. båtsmän)		160	144	165	148	148			- 3		- 3	
Matrosor	150	142	146	153	147	147	0		+ 7		+ 7	
Lättmatrosor	100	115	110	116	111	110	- 5		+ 2		+ 1	
Jungmän		53	49	48	49	49			-21		-21	
Eldare och motormän	150	145	146	154	147	147	- 6		+ 9		+ 8	
Kollämpare		91	91	90	91	91			- 5		- 6	
Stuertar		215	203	256	211	211			+ 6		+ 6	
Kockar		159	164	179	165	165			+16		+16	
B. Segelfartyg												
Timmermän (o. båtsmän)	150	159	143	168	152	152	0		+ 3	+ 97	+ 3	
Matrosor	140	146	135	140	137	137	0		+ 5	+114	+ 4	
Lättmatrosor	90	96	88	90	89	89	+13		0	+ 78	+ 1	
Jungmän	55	50	53	52	52	52	0		+ 4	+ 58	+ 2	
Stuertar	165	70	123	120	113	121	0		-21	+ 57	-17	
Kockar	60	50	54	65	55	56	0		-10	+100	- 8	
<i>Hotell- och restaurangrörelse samt husligt arbete</i>												
(månadslön, vartill kommer fri kost och logi)												
Hotelldrängar m. fl.	80	90	81	62	72	72	+129	0	+157	+ 6	+157	+ 6
Hotelldiskerskor, -köksor m. fl.	50	46	46	42	44	44	+127	0	+144	+ 5	+144	+ 5
Hushållerskor	47	40	43	47	45	45	+104	+ 4	+ 96	+ 2	+ 96	+ 2
Husjungfrur	55	37	37	36	37	37	+205	+10	+131	+ 6	+131	+ 6
Ensamjungfrur	50	40	39	39	39	39	+163	+11	+160	+ 5	+144	+ 5
Köksor	45	40	37	38	38	38	+200	+13	+111	+ 3	+117	+ 3
<i>Tvätt- och rengöringsarbeterskor</i>												
(dagspenning, vartill kommer fri kost)												
	5 00	4 08	3 94	3 54	3 74	3 75	+133	0	+137	+ 4	+131	+ 4

erhålla dagspenning (och fri kost). — I efterföljande tablå meddelas likaledes på grundval av uppgifter från arbetsförmedlingsanstalterna en beräkning av det uppskattade värdet av kvinnliga tjänares naturaförmåner.

Dyrortsgrupp:	Stockholm	Övriga G-orter	F	E	D	C	B	A	Samtliga
Antal redovisade orter	1	9	20	14	29	37	30	15	155
Kost och logi, värde pr månad, kr.	75	56	48	45	43	40	36	35	42

Enligt denna sammanställning uppskattades det månatliga värdet av kost och logi för samtliga redovisade orter till 42 kr. För orterna inom den lägsta dyrortsgruppen stannar motsvarande värde vid 35 kr. och stiger sedan successivt med växande levnadskostnader till 75 kr. i Stockholm.

g. Löneinkomster vid statens anläggningsarbeten.

Till komplettering av de i tab. 15 meddelade genomsnittslönerna vid statens anläggningsarbeten lämnas i det följande vissa uppgifter, vilka ställts till förfogande av järnvägsstyrelsens statistiska kontor och vattenfallsstyrelsens byggnadstekniska byrå. Hur år 1936 arbetsförtjänsterna, beräknade i genomsnitt dels per arbetstimme och dels per »anställnings-» eller »levnadsdag»,¹ gestaltat sig för året i dess helhet framgår av tab. 22.

Vid statens järnvägsbyggnader (417 arbetare i medeltal för år 1936) utgjorde medelförtjänsten per arbetstimme 1'53 kr. och per »anställningsdag» 10'20 kr. Tidlönen har i genomsnitt uppgått till 1'16 kr. och inkomsten vid ackordsarbete till 1'59 kr. per arbetstimme. Vid statens järnvägars banavdelning uppgick medelförtjänsten för samtliga vid drift och underhåll sysselsatta arbetare (i medeltal 2 815 man, varav 754 ackordsarbetare) till 1'07 kr. per timme; förtjänsten utgjorde i medeltal 1'02 kr. vid tidlöns- och 1'20 kr. vid ackordsarbete. — Löneinkomsterna för de arbetare, som varit sysselsatta med förändrings-, nybyggnads- och elektrifieringsarbeten (1 964 man, varav 914 ackordsarbetare), ha merendels legat något högre, nämligen vid 1'19 kr. i genomsnitt per timme för samtliga arbetare samt 1'02 kr. vid tidlöns- och 1'30 kr. vid ackordsarbete. Skillnaden i fråga om genomsnittsförtjänsterna mellan de tvenne huvudkategorier, i vilka banarbetarna uppdelats efter anställningsform, nämligen stadigvarande banarbetare samt ban- och byggnadsarbetare, uppgick till 21 öre per timme vid drift- och underhålls- och 10 öre per timme vid förändrings- och nybyggnadsarbeten.

Vattenfallsverkets byggnadsföretag, vid vilka år 1936 sysselsattes i genomsnitt 808 arbetare, redovisas i avdelning C av tab. 22. Siffrorna utvisa, att inom denna arbetargrupp de genomsnittliga arbetsförtjänsterna för samtliga arbetare vid de olika arbetsföretagen växlade mellan 0'94 och 1'30 kr. per timme samt 6'31—9'65 kr. per »levnadsdag».

¹ Såsom »anställnings-» eller »levnadsdagar» räknas summan av antalet arbetsdagar, sön- och helgdagar samt sådana söckendagar, då arbetet utan arbetarnas förvällande varit inställt.

Tab. 22. Medelförtjänster under år 1936 för arbetare vid statens järnvägsbyggnader, statens järnvägars banavdelning och statens vattenfallsverks byggnadsföretag.

Arbetarkategorier samt byggnadsföretag	Löneinkomst i kr. per		Arbetarkategorier samt byggnadsföretag	Löneinkomst i kr. per	
	arbets-timme	anställningsdag		vid drift och underhåll	vid förändrings- och nybyggnadsarbeten
A. Statens järnvägsbyggnader.			Grupp III (särsk. yrkesk. arb., såsom byggnads- o. finsnäckare, elektriker m. fl.)	1:52	1:66
Spårjusterare	1:64	11:10	2. Ban- och byggnadsarbetare	1:20	1:40
Betongarbetare	1:61	10:90	Grupp I (arb. utan särsk. yrkeskunnighet)	1:19	1:39
Jordarbetare	1:46	9:65	Grupp II (yrkesk. arb., såsom cementslipare, stenarb. m. fl.)	1:42	1:53
Stängselsättare	1:41	9:55	Grupp III (särsk. yrkesk. arb., såsom byggnads- o. finsnäckare, elektriker m. fl.)		
Diverse hjälparbetare	1:46	9:30	Samtliga arbetare	1:07	1:19
Gropare	1:58	11:45	därav: stadigvarande banarbetare	1:27	1:29
Tippare	1:87	12:85	ban- och byggnadsarbetare	1:06	1:19
Timmermän	1:48	10:00			
Tegelmurare	1:43	10:00	C. Statens vattenfallsverks byggnadsföretag.		
Byggnads- o. finsnäckare (förräds-)	1:56	10:62	a. Götaälvsarbetena		
Maskinskötare å arbetsmaskiner	1:34	10:95	Vänerns reglering ²	1:19	8:54
Räsläggare	2:35	16:00	Grupp I	1:06	7:88
Smeder (förräds-)	1:55	10:22	Transport- och diversearbetare	1:08	8:00
Stenhuggare (stenarbetare med större yrkesskicklighet)	1:57	9:55	Hjälparbetare (även i verkstad)	0:98	7:62
Diverse icke yrkesutbildade arbetare	1:34	8:55	Elektr. hjälparbetare	0:94	8:83
Samtliga arbetare	1:53	10:20	Däcksmän och prämkarlar	0:97	5:98
därav: vid tidlönsarbete	1:16		Grupp II	1:22	8:42
ackordsarbete	1:59		Bergarb. (utom tunnelsprängare)	1:23	8:38
			Timmermän	1:21	8:59
			Järn- o. metallarbetare (verkstadsarbetare)	1:08	7:78
			Grupp III	1:39	10:04
			Byggnadssnickare	1:31	8:71
			Fullt yrkeskunniga smeder (förräds- och borsmeder)	1:19	8:82
			Järn- o. metallarbetare (special-)	1:20	9:36
			Elektr. montörer (special-)	1:12	11:07
			Div. yrkesutbildade specialarbetare (dykare)	2:28	16:19
			Trollhättan	1:23	8:63
			Grupp I	1:14	8:10
			Jordarbetare	1:16	7:50
			Betonggjutare	1:18	8:17
			Transport- och diversearbetare	1:13	8:14
			Hjälparbetare (även i verkstad)	1:13	8:37
			Grupp II	1:25	8:55
			Bergarb. (utom tunnelsprängare)	1:25	8:41
			Tunnelsprängare	1:74	11:52
			Grästensmurare o. cementarbetare	1:26	8:11
			Timmermän	1:25	9:50
			Järn- o. metallarbetare (verkstadsarbetare)	1:18	8:95

¹ Vid jämförelse mellan 1936 års medelinkomstuppgifter och motsvarande för föregående år bör uppmärksammas, att inkomstmedeltalen i hög grad påverkas av arbetets olika förläggning under olika år. — ² Avser september—december månader.

Tab. 22 (forts.). Medelförtjänster under år 1936 för arbetare vid statens järnvägsbyggnader, statens järnvägars banavdelning och statens vattenfallsverks byggnadsföretag.

Arbetarkategorier samt byggnadsföretag	Löneinkomst i kr. per		Arbetarkategorier samt byggnadsföretag	Löneinkomst i kr. per	
	arbets-timme	levnadsdag		arbets-timme	levnadsdag
Maskinister, smeder med lägre yrkesskicklighet, rörläggare m. fl.	1:46	10:20	Fullt yrkeskunniga smeder (för-råds- och borsmeder)	1:40	9:92
Elektriska montörer	1:09	8:72	Järn- och metallarbetare (special)	1:38	12:18
Grupp III	1:37	9:98	Diverse yrkesutbildade specialarb.	2:41	17:71
Stenhuggare, sprutputsare	1:19	7:48	d. Motalaströmsarbetena		
Byggnadssnickare	1:37	9:58	Malfors	1:14	8:22
Fullt yrkeskunniga smeder (för-råds- och borsmeder)	1:54	10:45	Grupp I	1:08	7:77
Järn- och metallarbetare (special)	1:28	10:15	Transport- och diversearbetare . .	1:08	7:76
Elektriska montörer (special)	1:17	10:18	Hjälparbetare (även i verkstad) . .	1:08	8:09
Diverse yrkesutbildade specialarb.	1:68	12:90	Elektr. hjälparbetare	1:04	8:70
b. Luleålsarbetena: Porjus	1:30	9:65	Murare, hantlangare	1:13	7:03
Grupp I	1:18	8:80	Grupp II	1:18	8:28
Transport- och diversearbetare . .	1:18	8:80	Bergarb. (utom tunnelsprängare)		
Grupp II	1:47	10:77	samt glaciärläggare	1:20	8:20
Bergarb. (utom tunnelsprängare) . .	1:35	10:26	Timmermän	1:12	8:37
Tunnelsprängare	1:68	11:55	Järn- o. metallarbetare (verkstads- arbetare)	1:17	8:33
Timmermän	1:32	10:23	Elektriska montörer	1:14	8:90
Maskinister, smeder med lägre yrkesskicklighet, rörläggare m. fl.	1:26	9:62	Grupp III	1:29	9:53
Grupp III	1:59	12:19	Byggnadssnickare	1:29	9:63
Byggnadssnickare	1:41	11:46	Fullt yrkeskunniga smeder (för-råds- och borsmeder)	1:40	8:67
Fullt yrkeskunniga smeder (för-råds- och borsmeder)	1:72	11:94	Järn- och metallarbetare (special)	1:28	9:96
Järn- och metallarbetare (special)	1:54	11:31	Elektriska montörer (special) . . .	1:19	9:07
Grävmaskinsmaskinist	1:50	13:52	Målare	1:40	9:90
Diverse yrkesutbildade specialarb.	2:12	16:49	Murare	1:37	8:73
c. Stadsforsens kraftstationsbyggnad .	1:18	8:20	Diverse yrkesutbildade specialarb.	1:80	16:46
Grupp I	1:10	7:57	Borensberg ¹	1:26	9:23
Jordarbetare	1:12	7:62	Grupp I	1:12	8:44
Betonggjutare	1:22	8:64	Transport- och diversearbetare . .	1:11	8:29
Transport- och diversearbetare . .	1:03	7:16	Grävmaskinshantlangare	1:32	11:10
Hjälparbetare (även i verkstad) . .	1:09	8:08	Grupp II	1:29	9:36
Elektriska hjälparbetare	0:96	8:92	Bergarb. (utom tunnelsprängare) . .	1:30	9:57
Armerare	1:33	10:25	Timmermän	1:25	8:63
Grupp II	1:34	9:37	Grävmaskinsförare	1:22	11:25
Bergarb. (utom tunnelsprängare) . .	1:41	9:55	Grupp III	1:41	10:00
Timmermän	1:29	9:08	Grävmaskinsförare	1:45	8:81
Järn- o. metallarbetare (verkstads- arbetare)	1:19	9:04	Byggnadssnickare	1:41	10:05
Maskinister, smeder med lägre yrkesskicklighet, rörläggare m. fl.	1:20	8:99	Fullt yrkeskunniga smeder (för-råds- och borsmeder)	1:39	10:23
Elektriska montörer	1:07	8:97	Diverse yrkesutbildade specialarb.	2:04	15:09
Grupp III	1:21	8:45	Invallningsarbeten vid Kungs Norr- by ²	0:94	6:31
Stenhuggare	0:81	5:19	Grupp I	0:94	6:31
Byggnadssnickare	1:27	8:95	Jordarbetare	0:94	6:31

¹ Avser maj—december månader. — ² Avser januari—maj månader.

D. Industriens sysselsättningsvolym och lönebudget åren 1929—1936.

De i föregående kapitel verkställda undersökningarna av årslönens fluktuationer komma, såsom förut påpekats, på grund av redovisningssättet närmast att avse sådana arbetare, som varit i arbete oavbrutet under redogörelseåret eller den del därav företagen varit i gång. Särskilt under tider med ogynnsamma förhållanden på arbetsmarknaden ger en sådan undersökning av löneutvecklingen för arbetare med anställning en i viss mån vilseledande bild av industriens försörjningsmöjligheter för landets industriarbetarstam som helhet betraktad. Under den av lönestatistiken berörda tidsperioden har tillgången på arbete varit underkastad betydande växlingar, varigenom arbetslönerna — om de beräknades i genomsnitt per arbetare både med och utan sysselsättning — skulle visat vida större fluktuationer än som kommit till synes i den i det föregående meddelade lönestatistiken. Det bidrag, lönestatistiken kan ge till dylika kalkyler, inskränker sig emellertid till vissa approximativa beräkningar rörande förändringarna i den totala lönebudgeten och i sysselsättningsvolymen, mätt i antalet utgjorda arbetstimmar. Härvid måste hänsyn tagas till det förhållandet, att lönestatistikens material vid resp. undersökningstillfällen icke omfattar alldeles samma företag. Dylika variationer i primärmaterialet ha mindre att betyda vid ett studium av de genomsnittliga förändringarna i tim-, dag- och veckolöner, men innebära däremot, att uppgifterna om antalet sysselsatta arbetare och utgjorda arbetstimmar samt företagens totala löneutgifter icke kunna utan vidare jämföras från det ena året till det andra. För att möjliggöra en dylik jämförelse har man i tab. 23 gjort en sammanställning av arbetarantal, arbetstimmar och lönesumma enbart vid de företag, som lämnat uppgift till lönestatistiken såväl för år 1935 som år 1936. Vid denna bearbetning har man begränsat sig till den egentliga industrien, som uppdelats i konkurrensindustri och skyddad hemmamarknadsindustri.

Med användande av dessa uppgifter, vilka under år 1936 avse 3 675 företag med över 316 800 arbetare och en lönebudget av nära 760 milj. kr., ha med 1935 som basår i tabellen uträknats indextal för antalet sysselsatta arbetare, den genomsnittliga arbetstiden per arbetare, hela antalet utgjorda arbetstimmar samt totalsumman utbetalda arbetslöner.

Vid samtliga i tab. 23 redovisade företag har antalet sysselsatta arbetare under år 1936 ökat med omkring 16 370 eller ungefär 5½ % i förhållande till år 1935. Den både absolut och relativt största tillväxten har — liksom vid föregående undersökningstillfälle — ägt rum inom gruppen malm-brytning och metallindustri, som ökat sitt arbetarantal med omkring 9 445 eller ungefär 9 %. Den genomsnittliga arbetstiden per år och arbetare

ab. 23. Arbetarantal, arbetstimmar och lönesumma vid industriella företag, varifrån uppgifter föreligga både för 1935 och 1936.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Antal arbetare		Genomsnittlig arbetstid per år och arbetare, timmar		Summa utgjorda arbetstimmar per år (milj.)		Totalsumma arbetslön i kronor under år (milj.)		Indextal för 1936 (1935=100)			
	1935	1936	1935	1936	1935	1936	1935	1936	Antal arbetare	Arbets-tid per arb.	Sa-utgj. arbets-tim.	Total-summa arb.-lön
<i>Malmbrytning o. metallind.</i> (901)	107 170	116 615	2 314	2 324	248 0	271 1	283 0	315 7	109	100	109	112
Gruvor o. anrikningsverk (46)	7 259	7 900	2 038	2 129	14 8	16 8	20 8	24 5	109	104	114	117
Järn-, stål- o. kopparverk (38)	18 377	19 597	2 319	2 343	42 6	45 9	46 5	51 2	107	101	108	110
Järn- o. stålmanufaktur. (225)	17 136	18 228	2 306	2 318	39 5	42 3	41 4	44 8	106	101	107	108
Mek. verkst. o. skeppsvarv (417)	48 333	53 130	2 354	2 336	113 8	124 1	133 6	148 6	110	99	109	111
Elektriska verkstäder . . . (44)	9 567	10 796	2 328	2 380	22 3	25 7	25 5	29 8	113	102	115	117
Metallmanufaktur . . . (101)	5 492	5 922	2 317	2 357	12 7	14 0	12 7	14 2	108	102	110	112
Guld- o. silvervarufabr. . . (30)	1 006	1 042	2 265	2 223	2 3	2 3	2 5	2 6	104	98	102	103
<i>Jord- o. stenindustri</i> . . . (403)	21 629	22 428	2 094	2 118	45 3	47 5	42 0	45 3	104	101	105	108
Kolgruvor (3)	1 049	1 083	2 272	2 261	2 4	2 4	2 5	2 6	103	100	103	106
Torvindstri (57)	891	932	1 608	1 693	1 4	1 6	0 9	1 0	105	105	110	113
Stenbrott o. stenhuggerier (81)	3 782	4 125	1 930	1 954	7 3	8 1	7 2	8 1	109	101	110	113
Byggnadsämnesindustri . (209)	8 831	8 973	2 124	2 155	18 8	19 3	18 0	19 4	102	101	103	108
Porslins-, kakel- o. lergods-f. (14)	3 251	3 327	2 238	2 295	7 3	7 6	6 3	6 6	102	103	105	106
Glasbruk (39)	3 825	3 988	2 129	2 115	8 1	8 4	7 2	7 6	104	99	104	105
<i>Träindustri</i> (592)	30 129	30 733	2 181	2 201	65 7	67 6	60 8	62 8	102	101	103	103
Flötting (17)	2 209	2 164	2 646	2 480	5 8	5 3	5 4	4 8	98	94	92	89
Sågverk o. hyvlerier . . . (298)	17 673	17 408	2 063	2 101	36 5	36 6	33 8	33 9	99	102	100	100
Snickeri- o. möbelfabr. . (243)	9 045	9 781	2 289	2 311	20 7	22 6	19 0	21 0	108	101	109	111
Annan trävaruindustri . . (34)	1 202	1 380	2 243	2 236	2 7	3 1	2 6	3 1	115	100	114	118
<i>Pappers- o. grafisk industri</i> . (462)	41 695	43 225	2 334	2 350	97 3	101 6	109 1	116 0	104	101	104	106
Pappersmassfabriker . . . (92)	16 024	16 258	2 293	2 352	36 7	38 2	41 0	43 4	101	105	104	136
Pappersbruk o. pappfabr. (63)	13 294	13 598	2 345	2 318	31 2	31 5	31 8	32 5	102	99	101	102
Annan pappersindustri . . (96)	4 103	4 475	2 350	2 364	9 6	10 6	8 4	9 5	109	101	110	113
Grafisk industri (211)	8 274	8 894	2 387	2 391	19 8	21 3	27 9	30 6	107	100	108	109
<i>Livsmedelsindustri</i> (591)	26 413	27 687	2 339	2 323	61 8	64 3	71 8	75 1	105	99	104	105
Kvarnar (51)	1 621	1 548	2 333	2 303	3 8	3 6	4 9	4 7	96	99	94	97
Pressjästfabriker (6)	191	193	2 366	2 378	0 4	0 4	0 7	0 7	101	100	102	101
Bagerier (119)	3 777	3 875	2 306	2 327	8 7	9 0	11 3	11 6	103	101	104	103
Räsockerbruk o. raffinad. (26)	4 261	4 247	2 385	2 399	10 2	10 2	10 7	11 0	100	101	100	102
Choklad- o. karamellfabr. (44)	2 800	3 489	2 308	2 302	6 5	8 0	5 0	6 5	125	100	124	129
Bryggerier o. läskedrycks-f. (150)	5 123	5 091	2 325	2 349	11 9	12 0	16 7	17 1	99	101	100	102
Tobaksfabriker (10)	2 107	2 101	2 290	2 274	4 8	4 8	5 3	5 3	100	99	99	99
Slakterier o. konserverfabr. (95)	3 369	3 537	2 308	2 268	7 8	8 0	9 4	9 9	105	98	103	105
Annan livsmedelsindustri (90)	3 164	3 606	2 437	2 301	7 7	8 3	7 8	8 3	114	94	108	106
<i>Textil- o. beklädnadsindustri</i> (408)	49 657	51 846	2 257	2 302	112 1	119 3	85 0	91 6	104	102	106	108
Spinnerier, väverier o. d. (220)	34 207	35 087	2 263	2 329	77 4	81 7	57 4	61 4	103	103	106	107
Skrädderier o. sömnads-f. (163)	14 118	15 348	2 247	2 255	31 7	34 6	25 4	27 9	109	100	109	110
Hatt- o. mössfabriker . . (25)	1 332	1 411	2 226	2 128	3 0	3 0	2 2	2 3	106	96	101	103
<i>Läder-, hår- o. gummi-varu-fabriker</i> (170)	13 702	14 037	2 137	2 145	29 3	30 1	27 9	28 9	102	100	103	104
Garverier (28)	1 727	1 771	2 204	2 312	4 0	4 1	4 2	4 4	103	101	103	104
Päls- o. skinnvarufabriker (22)	496	577	2 232	2 286	1 1	1 3	1 0	1 2	116	102	119	115
Skofabriker (73)	7 314	7 445	2 035	2 008	14 9	15 0	14 2	14 4	102	99	100	102
Gummi-varufabriker . . . (7)	2 007	2 035	2 222	2 271	4 4	4 6	4 3	4 5	101	102	104	104
Annan hithörande industri (34)	2 158	2 209	2 256	2 321	4 9	5 1	4 2	4 4	102	103	105	105
<i>Kemisk-teknisk industri</i> . . (148)	10 112	10 306	2 270	2 271	22 9	23 4	23 5	24 5	102	100	102	104
Färg-, olje- o. parfymfabr. (60)	2 720	2 872	2 369	2 258	6 4	6 5	6 4	6 5	106	95	101	102
Konstgödningsfabriker . . (5)	479	480	2 407	2 425	1 2	1 2	1 5	1 5	100	101	101	101
Sprängämnesfabriker . . . (6)	1 168	1 137	2 270	2 319	2 6	2 6	3 3	3 5	97	102	99	105
Tändsticksfabriker (9)	2 598	2 509	2 064	2 104	5 4	5 3	4 7	4 8	97	102	98	101
Annan kemisk-tekn. ind. (68)	3 147	3 308	2 333	2 369	7 3	7 8	7 6	8 2	105	102	107	107
Samtliga industrigrenar . (3 675)	300 507	316 877	2 271	2 288	682 4	724 9	703 1	759 9	105 5	100 7	106 2	108 1
därav konkurrensind. . . (1 074)	172 418	180 275	2 271	2 291	391 6	413 1	405 6	437 5	104 6	100 9	105 5	107 9
skyddad hemma-marknadsind. . . (2 601)	128 089	136 602	2 270	2 283	290 8	311 8	297 5	322 4	106 7	100 6	107 3	108 4

har däremot i stort sett icke undergått någon nämnvärd ökning under år 1936 utom i fråga om gruvor och anrikningsverk. Den relativa tillväxten i totalantalet utgjorda arbetstimmar utgör 6 % och överstiger sålunda endast obetydligt tillväxten i antalet arbetare. Enär den genomsnittliga arbetslönen per timme inom den egentliga industrien undergått en mindre höjning under år 1936, kommer slutligen industriens totala lönebudget för detta år att visa en stegring på 8 % i förhållande till föregående år.

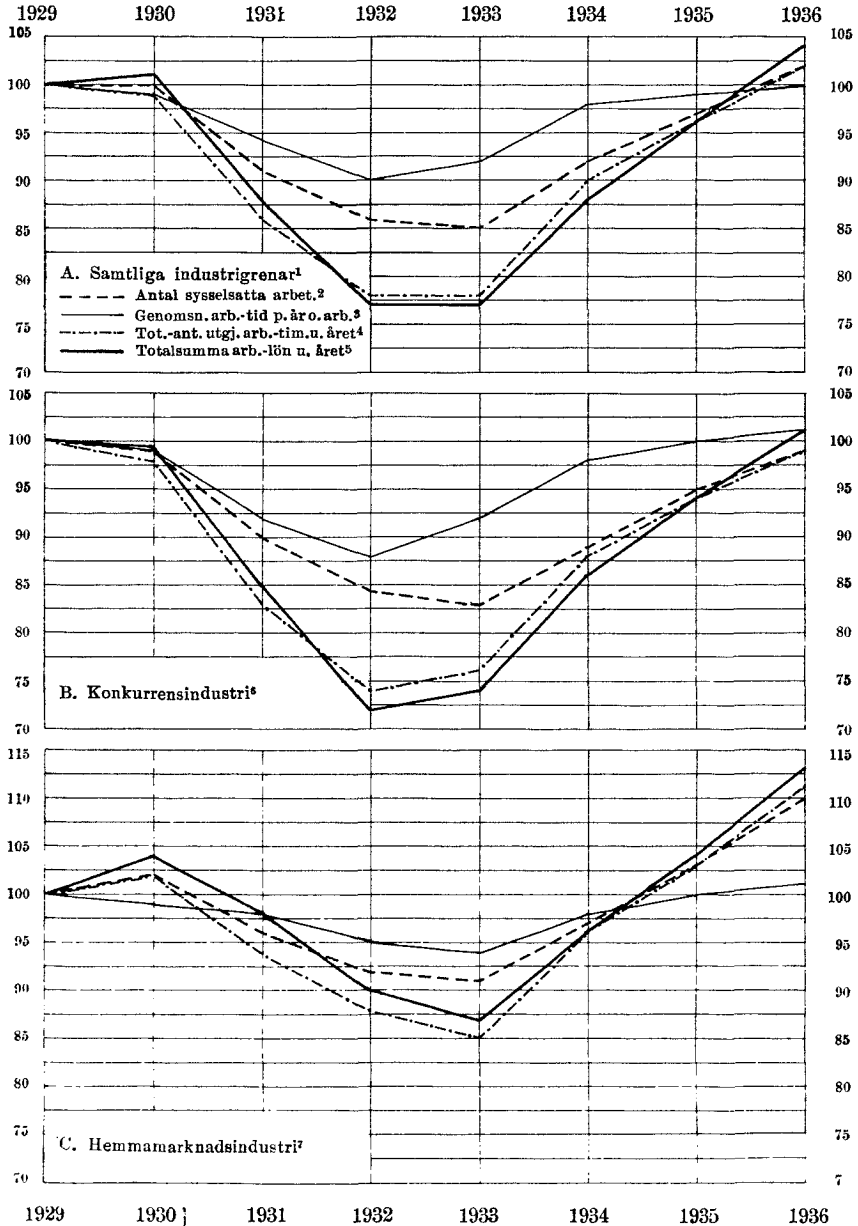
På samma sätt ha jämförelser anställts mellan företag, som lämnat uppgift både 1935 och 1934, resp. 1934 och 1933 och vidare bakåt i tiden till och med år 1929, varvid dock är att märka, att uppgifterna bliva ofullständigare, ju längre man går tillbaka. Med utgångspunkt från dessa jämförelser har man enligt den s. k. kedjemetoden med år 1929 som basår beräknat indexserier, vilka ge ett approximativt uttryck åt förändringarna under perioden 1929—1936 i arbetarantal, genomsnittlig arbetstid per år och arbetare, totalantal utgjorda arbetstimmar samt totalsumma arbetslön under året. Det må framhållas, att dessa indexserier, som meddelas i tab. 24 och diagram VI, icke fullständigt kunna återspegla förändringarna i sysselsättningsgrad, enär de ej omfatta nytillkomna företag eller sådana, där driften helt nedlagts. Detta medför framför allt i tider med uppåtgående konjunkturer, då antalet nytillkomna företag ofta bli mångdubbelt flera än de nedlagda, att den faktiska sysselsättningen växer något hastigare än här beräknade indexserier utvisa.

De i tab. 24 anförda indextalen återspegla ett betydande uppsving i löneutgifter och sysselsättningsmöjligheter sedan depressionsåren 1932 och 1933 inom så gott som samtliga näringsgrenar. Bortses från de förändringar i arbetarantal, som åstadkommas genom grundande av nya och nedläggande av äldre företag, skulle antalet arbetare inom det industriella näringslivet ha ökats med 19 % och den genomsnittliga arbetstiden med 11 % från år 1932 till år 1936, samtidigt som den totala sysselsättningsvolymen — mätt i antalet utgjorda arbetstimmar — utvisat en ökning av 31 %. Denna utökade sysselsättning tillsammans med en mindre höjning i timlönen har kommit industriens totala lönesumma att stiga med icke mindre än 35 % under perioden 1932—1936. Därmed torde, såsom även framgår av diagram VI A, sysselsättningen och lönebudgeten år 1936 ha nått ej oväsentligt större omfång än under utgångsåret 1929.

Utvecklingen har emellertid varit rätt olikartad under olika år. Under år 1933 var arbetstillgången praktiskt taget oförändrad, i det att den något utökade arbetstiden per år och arbetare till större delen neutraliserades genom inskränkning i antalet sysselsatta arbetare. Däremot tog sig den förbättrade arbetstillgången under år 1934 i förhållande till år 1933 uttryck både i nyanställning eller återanställning av arbetare (8 %) och utökning av arbetstiden för den sysselsatta personalen (6 %). De båda sista åren i perioden har tillväxten i antalet sysselsatta arbetare (resp. 6 och 5 %) varit proportionsvis större än ökningen av arbetstiden per arbetare, som endast utgjort resp. 2 och 1 % om året. För hela perio-

Diagram VI. Industriens sysselsättningsvolym och lönebudget åren 1929—1936.

Nombre d'heures de travail effectuées et somme globale des salaires pendant les années 1929—1936.

¹ L'ensemble des branches industrielles. — ² Nombre moyen d'ouvriers employés. — ³ Nombre moyen d'heures de travail par ouvrier et par an. — ⁴ Somme globale des heures de travail effectuées. — ⁵ Somme globale des salaires. — ⁶ L'industrie d'exportation. — ⁷ L'industriec travaillant pour le marché intérieur.

Tab. 24. Sysselsättningsvolym och lönebudget vid vissa industriföretag under åren 1929—1936.

Indextal för:	Malm- bryt- ning o. metall- ind.	Jord- o. sten- ind.	Trä- ind.	Pap- pers- o. gra- fisk ind.	Livs- me- dels- ind.	Textil- o. be- kläd- nads- ind.	Läder, hår- o. gum- mi- varu- ind.	Ke- misk- teknisk ind.	Samt- liga indu- stri- grup- per	D ä r a v	
										kon- kur- rens- ind.	skyd- dad hem- mar- kn.- ind.
Antal syssel- satta arbetare	1929	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	1930	101	102	93	95	103	102	104	98	100	99
	1931	89	81	86	90	99	100	101	88	91	90
	1932	80	75	76	87	99	100	101	82	86	84
	1933	81	71	73	85	97	100	104	82	85	83
	1934	92	74	79	87	97	111	108	79	92	89
	1935	105	82	78	89	99	111	111	81	97	95
1936	114	85	80	92	103	116	113	83	102	99	
Genomsnittl. arb. tid per år o. arb.	1929	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	1930	98	102	100	97	100	101	102	96	99	99
	1931	93	97	96	93	100	89	102	94	94	92
	1932	87	89	91	86	99	97	96	84	90	88
	1933	90	86	87	95	98	97	96	82	92	92
	1934	98	95	96	100	99	100	98	89	98	98
	1935	99	98	98	100	100	100	101	95	99	100
1936	100	99	99	101	99	102	101	95	100	101	
Totalantal ut- gjorda arb.- tim. under året	1929	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	1930	99	104	92	92	103	102	105	94	99	98
	1931	83	79	83	84	99	89	103	83	86	83
	1932	70	66	69	75	97	97	97	69	78	74
	1933	73	61	64	81	95	97	100	67	78	76
	1934	89	70	76	86	96	111	105	71	90	88
	1935	104	81	76	89	99	111	112	77	96	94
1936	113	85	79	92	103	119	115	79	102	99	
Totalsumma arbetslön under året	1929	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	1930	101	106	95	95	104	104	109	98	101	99
	1931	85	82	83	87	102	91	105	89	88	85
	1932	69	68	67	74	100	98	99	73	77	72
	1933	71	62	61	79	97	97	101	70	77	74
	1934	87	72	72	86	98	111	106	74	88	86
	1935	102	83	75	89	100	113	114	81	96	94
1936	114	90	77	95	105	122	118	85	104	101	

den 1932—1936 var, såsom ovan anförts, tillväxten i arbetarantal för samtliga industrigrenar tillhoppa (19 %) avsevärt större än ökningen i arbetstiden per arbetare (11 %).

Särskilt intresse erbjuder ett jämförande studium av motsvarande utveckling inom de båda huvudgrupper, vari materialet delats i förevarande undersökning, nämligen konkurrensindustri och skyddad hemmamarknadsindustri (jfr diagram VI B och C). I fråga om nyanställning eller återanställning av arbetare föreligger under perioden 1932—1936 ingen nämnvärd skillnad (enl. tab. 24 resp. 18 och 19 %). Men medan utökningen av arbetstiden för den sysselsatta personalen under perioden stiger med 15 % för konkurrensindustrien, stannar motsvarande siffra för hemmamarknadsindustrien vid 6 %, varigenom sysselsättningsvolymen år 1936 växer

med resp. 35 och 26 % i förhållande till år 1932. Samtidigt med sysselsättningsvolymens utökning har den genomsnittliga timlönen gått upp några procent för den förra gruppen, men praktiskt taget blivit oförändrad för den senare. Härigenom tillväxte konkurrensindustriens lönebudget med 41 % mot endast 26 % för den övriga industrien. Att märka är, att den här skisserade olikformigheten i utvecklingen mellan konkurrens- och hemmamarknadsindustrien väsentligen hänför sig till åren 1933 och 1934, medan utvecklingen under år 1935 och 1936 varit likartad för båda grupperna. Överhuvudtaget ger ett närmare studium av indextalen i tab. 24 (och motsvarande diagram) en bild av, huru olika den del av industrien, som är direkt beroende av den utländska konkurrensen och den, där ett dylikt beroende ej föreligger, reagera inför förändringar i de ekonomiska konjunkturerna.

Det må framhållas, att de på grundval av det lönestatistiska materialet sålunda framräknade indextalen rätt väl överensstämmer med de i socialstyrelsens kvartalsvis utarbetade arbetsmarknadsstatistik meddelade sysselsättningsindextalen (utarbetade sedan 1932) samt löneindextalen (fr. o. m. 1935). Ävenledes föreligger rätt god samstämmighet med de undersökningar rörande sysselsättning och arbetstid inom näringslivet, vilka utarbetats för en vecka i november månad åren 1932—1936.¹ Enligt denna statistik, som sistnämnda år avsett 1934 industriella företag med 292 600 arbetare, skulle antalet arbetare inom industrien ha ökats med c:a 5 % från november 1935 till november 1936 och med 21 % i förhållande till samma tid 1932. Den totala sysselsättningsvolymen i samma företag, mätt i antalet utgjorda arbetstimmar, utvisade en ökning från närmast föregående år med 4 % och från november 1932 med 33 %.

¹ Se Sociala Meddelanden årg. 1937, sid. 90.

Sammansättningen av den å orten vanliga *staten* (oberäknat bostad):

Varuslag	Kvan- titet	å pris	Varuslag	Kvan- titet	å pris	Varuslag	Kvan- titet	å pris
Mjolk, oskummad			Skörd av statarens utsäde å gårdens potatisskifte ¹			Torv		
skummad			Potatis ²			Elektr. belysning		
Råg			Sill			Andra varor		
Rågmjöl			Salt			(torde specificeras):		
Vete			Björkved					
Vetemjöl			Barrved					
Korn			Stenkol					
Havre o. blandsäd						Hela staten		
Ärtor								

¹ Nettoskörd, alltså frånräknat statarens eget utsäde. I händelse sättpotatis som regel lämnas av arbetsgivaren, torde utsädet inräknas i skörden.

² Här uppföres endast potatis, som gives i mått eller vikt, varemot potatis, skördad å anvisad del av gårdens potatisskifte, uppföres å föregående rad.

Anmärkningar (här angives särskilt, i vad mån staten för kreaturskötare m. fl. avviker från den ovan angivna, samt specificeras och värderas andra stataren tillkommande förmåner, såsom fri läkarvård, fria försäkringsavgifter, fria skatter, fria skjutsar o. s. v.):

Statarfamiljens bostad utgöres i allmänhet av rum och kök, till ett beräknat årligt hyresvärde av kr.

Desutom trädgårdstäppa (»hage», inklusive av stataren själv brukat potatisskifte) till en areal av kvm och ett årligt arendevärde av kr. (Införes endast för den händelse denna förmån i trakten allmänt åtnjutes av statare samt därest densamma kan värdesättas för sig och icke ingår i bostadens hyresvärde.)

5	Daglönare (eller timavlönade arbetare)	Vanlig daglön (ev. timlön) i egen kost för				Vanlig daglön (ev. timlön) i arbets- givares kost för			
		män		kvinnor		män		kvinnor	
		Sommaren 1936, kr.	Vintern 1936/37, kr.	Sommaren 1936, kr.	Vintern 1936/37, kr.	Sommaren 1936, kr.	Vintern 1936/37, kr.	Sommaren 1936, kr.	Vintern 1936/37, kr.
	Fasta (med fri bostad)								
	Tillfälliga { med fri bostad								
	{ utan								

Anmärkningar (här angives särskilt, i vilken utsträckning det inom området förekommer, att daglönare utöver penninglönen erhålla andra naturaförmåner än fri bostad [med vedbrand och potatisskifte], såsom mjölk, spannmål m. m.):

6. Gäller inom redovisningsområdet *kollektivavtal* för lantarbetare? Tillämpas eljest inom området avtalsenliga lönesatser mera allmänt för dessa arbetare?

Anvisningar för ifyllande av frågeformuläret.

1. a) Här uppgives, huruvida inom området arbetslöshet i större utsträckning gör sig gällande inom jordbruket, antingen på sådant sätt att fullgoda arbetare, som önskat årstjänst, ej kunnat erhålla sådan, eller också i form av brist på tillfälliga arbetsförtjänster.

b) Här meddelas möjligast utförliga uppgifter om, huruvida svårigheter göra sig gällande att bereda den vuxna ungdomen arbete och anställning inom jordbruket eller andra näringsgrenar samt om detta lett till att arbetskraften inom jordbruket å orten eller med avseende på vissa brukningsdelar blivit väl stor i förhållande till det normala arbetskraftsbehovet eller medfört andra liknande följeföreteelser.

2. Här torde uppgivas, huruvida inom området på senaste tiden konstaterats o tillräcklig tillgång eller brist på vissa slag av arbetskraft, såsom kreaturskötare, drängpojkar o. d. Uppgifterna böra företäckas avse manliga arbetare.

3. Med manlig tjänare (dräng) menas vanlig kördräng, icke kördräng, kreaturskötare eller annan förtroende- eller yrkesman i husbondes kost. Av kvinnliga tjänare redovisas blott sådana, vilka helt eller delvis utföra jordbruksyrklar (såslunda ej vanliga hembiträden). Med årlön förstås allenaast lön i kontant, ev. handpenning inberäknad. Värdet av kost och logi beräknas lämpligen med ledning av inackorderingspris för personer i motsvarande ställning lön på grundval av skillnaden i dagpenning för tillfällig daglönare i egen och i arbetsgivares kost; ev. kan även taxeringsmyndigheternas värdering användas. Under förmåner upptagas och värderas gåvor i penningar, kläder o. d., därest sådana gåvor i trakten allmänt förekomma.

4. Med statare förstås här statavlönad körkarl (eller annan jordbruksarbetare) och kreaturskötare, men icke slöjdare, rättare eller annan yrkes- eller förtroendemann med stat. Med årlön avses allenaast lön i kontant, ev. handpenning inberäknad. För varje i den på orten vanliga staten ingående varuslag (även bränsle) angives dess kvantitet och värde i penningar per l, kg o. s. v. (å pris) efter å orten rådande försäljningspris i parti (icke självkostnadspris eller »bokpris»). Under potatisskörd redovisas å statistan endast skörd å land, som erhålles fritt kört och gödselat eller eljes drivnes i samband med gårdens övriga åkerjord, medan av stataren själv brukad potatisskörd betraktas som »trädgårdstäppa». Därest beträffande det förra slaget potatisskörd exakt uppgift å skördens storlek och värde icke kan lämnas, må i stället arealen och utsädet angivas. Vedens mängd bör helst uppgivas i km; användes annat mått, torde angivas, huru många km det motsvarar. — Om i stället för vissa naturaprodukter givas penningar (t. ex. saltvarpenningar) i stället för sill och salt), betecknas detta för resp. varuslag genom ett streck i kolumnen för »kvantitet». varemot penningbeloppet införes i »å pris-kolumnen». — I fall kreaturskötare erhåller icke allenaast högre kontant årlön utan jämval andra naturaförmåner än körkarl, bör statlön för kreaturskötare meddelas under »Anmärkningar». Bostadens hyresvärde bör upptagas efter å orten gängse hyrespris. — Å orter, där statavlönade jordbruksarbetare eller ladugårdsskötare icke förekomma, behöver punkt 4 å formuläret icke ifyllas.

5. Med tillfällig daglönare förstås, i motsats till fast sådan, lantarbetare, vilken mot dagpenning (eller timlön) gör arbete å jordbrukare, utan att vara bunden av för längre tid ingånget muntligt eller skriftligt arbetsavtal.

K. SOCIALSTYRELSEN
FEMTE BYRÅN
Tel. 11 49 66

Bil. 2.

Stockholm i februari 1937.

N:r
(Torde återopas vid ev. skriftväxling.)

Till

För fullföljande av de inom K. Socialstyrelsen under flera föregående år utförda löneundersökningarna får styrelsen härmed anhålla, att Ni ville för Edert företags vidkommande ifylla omstående formulär, avseende *år 1936*, samt därefter återsända det till styrelsen senast den 20 februari 1937.

Formuläret utsändes i 2 exemplar, varav det ena är avsett att av uppgiftslämnaren behållas som kopia.

GUNNAR HUSS.

Bertil Nyström.

Anvisningar: För företag med såväl förvaltnings- som arbetarpersonal skola både avd. A och avd. B av formuläret (se omstående sida) ifyllas, varemot företag utan egen tillverkning endast behöva lämna i avd. A begärda uppgifter (ev. förekommande lagerarbetare, reparatörer o. d. böra dock redovisas i avd. B). Om möjligt bör varje arbetsställe (fabrik, driftsenhet o. d.) redovisas för sig.

OBS! Nedanstående uppgifter äro tillförsäkrade skydd jämligt § 2 mom. 4 tryckfrihetsförordningen och kunna följaktligen icke komma till obehörigas kännedom.

Företagets namn:

Näringsgren:

Tillverkar (försäljer) huvudsakl.

Belägenhet:

kommun samt om möjligt närmare ortsbestämmning (järnvägs-samhälle, by etc.) } för huvudkontoret
} för arbetsstället

Arbetet har under år 1936 varit i gånghet veckor (antal) (antal) arbetsdagar.

Har under året sådan driftinskränkning förekommit, att arbetstiden per man och vecka understigit 48 timmar?

I så fall, har inskränknigen skett genom minskat antal driftstimmar per dag? ; driftsdagar per vecka? ; växelvis permitterings av arbetarna? Angiv driftinskränkningens ungefärliga omfattning.

Har företaget under år 1936 i högre grad varit beroende av utländsk konkurrens på den inhemska marknaden?

Har någon del av tillverknigen exporterats till utlandet? I den händelse export förekommit, önskas ungefärlig uppgift om, huru stor del (ex. 75, 50, 25 % etc.)

exporten utgjort av den totala tillverknigen år 1936.

A Förvaltnings- och befälspersonal.	Medeltal anställda under verksamhetstiden			Totalsumma utbet. avlöning, kontant och in natura (inber. dyrtidstillägg)		
	Män	Kvinnor	Summa	Män Kronor	Kvinnor Kronor	Summa Kronor
OBS! Företagsledare (direktörer, disponenter, förvaltare, handelsföreståndare m. fl.) samt handelsresande o. d. medräknas icke.						
Teknisk personal						
a) ingenjörer, kemister, ritare o. d.	(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)
b) verkniästare, förmän (ej deltagande i arb.) o. d.	(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)
Kontorspersonal						
a) kassörare, bokhållare, kontorister o. d.	(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)
b) vaktmästare, bud o. d.	(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)
Batikspersonal o. d.						
a) försäljnings- o. lagerpersonal (ej lagerarbetare, vilka redovisas under avd. B Arbetare)	(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)
b) springpojkar o. d.	(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)
Observera anvisningarna å omstående sida!				(kr.)	(kr.)	(kr.)
Summa	(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)

(Ja eller Nej)

Har någon del av tillverknigen exporterats till utlandet?

B Arbetare (inberäkna lagerarbetare, chaufförer samt förmän, som själva deltaga i arb.)	Medeltal arbetare per dag under verksamhetstiden ¹	Antal under året av hela arbetsstyrkan utgjorda		Arbete å ordinarie tid				Övertidsarbete		Und. året kont. utb. förmän, ss. lönn, sem., prov., gratifik., hyresb. m. m., som ej inr. i själva arb.-lönerna Kronor	Värde av naturaförmåner (fri bostad, fri ved m. m.) per år Kronor	Totalsumma		
		dagsverken ²	arbetsveckor	Tidlösarbete		Ackordsarbete ⁵		Antal under året utgjorda arbets-timmar	Härför utbetalad arbetslön Kronor			Härför utbetalad arbetslön Kronor	under året utgjorda arbetstimmar	arbetslön och förmåner under året Kronor
				Antal under året utgj. arb.-timmar ³	Härför utbetalad arbetslön Kronor ⁴	Antal under året utgj. arb.-timmar	Härför utbetalad arbetslön Kronor							
Män över 18 år	(antal män)	(ant. d.-v.)	(ant. a.-v.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	
Kvinnor över 18 år	(antal kv.)	(ant. d.-v.)	(ant. a.-v.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	
Minderåriga (samt lärlingar)	(ant. mind.)	(ant. d.-v.)	(ant. a.-v.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	
Summa	(antal arb.)	(ant. d.-v.)	(ant. a.-v.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	

Anmärkingar (avsädda att förtydliga och komplettera ovanstående uppgifter)

¹ Medeltalet arbetare beräknas sålunda, att man hopräknar antalet anställda vid varje avlöningstillfälle (ev. varje dag) under året, summerar de sålunda erhållna siffrorna och dividerar summan med antalet avlöningsdagar (ev. antalet faktiskt utgjorda arbetadagar). — ² Såsom dagsverke räknas varje dag, som arbetare eller arbetsförmän varit i arbete, oberoende av huru stor del av dagen han arbetat. Nattskift räknas som dagsverke. — ³ Avser faktiskt arbetstid, alltså med frånräknande av semestertid, sjuktimmar o. d. — ⁴ Här inberäknas ej sjukavlöning och olycksfallersättning, vilka förmåner icke skola medtagas å formuläret, samt ej heller lön under semester, som redovisas under rubriken "förmåner". — ⁵ Härunder inbegripes även arbete mot premielön, tonlön o. d. lönesystem, varigenom lönebeloppet i väsentlig mån göres beroende av arbetsprestationen eller arbetsprodukten. Hela det på ackordsarbete intagna beloppet bör här uppgivas och ej blott det s. k. ackordsöverskottet. — ⁶ Här redovisas hela förtjänsten på övertidsarbete och ej blott den s. k. övertidsprocenten.

den 1937.

(Arbetagivarens firma)